HITLERS
Derde Rijk

Nummer 1

Alle verschrikkelijke geheimen onthuld

Auschwitz
De volkerenmoordfabriek

Geheime Hitler-archieven
Heeft Hitler zijn nichtje vermoord?

Wolfpacks
U-Boten in de Atlantische Oceaan

Medische Monsters
De geheimen van de kampartsen

Blitzkrieg
Bliksemoorlog in Polen

HITLERS Derde Rijk

Deel 1 Inhoud

Geheime Hitler Archief 1 t/m 6
Heeft Hitler Geli vermoord?

De Holocaust 1 t/m 8
Auschwitz: Selectie in het dodenkamp

In het Derde Rijk 1 t/m 4
Lebensborn: Een superras kweken

Nazi Verschrikkingen 1 t/m 4
Medische monsters

Hitlers Veldslagen 1 t/m 8
Blitzkrieg Polen

Hitlers Oorlogsapparaat 1 t/m 8
U-Boten: Wolfpacks, de jagers van de Atlantische Oceaan

Nazi Symbolen 1 t/m 6
Doodshoofd

A tot Z van het Derde Rijk 1 t/m 4
'Abwehr' tot 'Autobahn'

Fotoverantwoording
Omslag: Aerospace Publishing; **Geheim Hitler Archief 1-2:** Bayerische Staatsbibliothek, Robert Hunt Library (onderaan); **Geheim Hitler Archief 3-5:** Bayerische Staatsbibliothek; **Holocaust 1:** Robert Hunt Library; **Holocaust 2:** AKG London, Robert Hunt Library; **Holocaust 3:** US Holocaust Memorial Museum; **Holocaust 4-5:** Aerospace Publishing, US Holocaust Memorial Museum, US Holocaust Memorial Museum, Robert Hunt Library; **Holocaust 6:** Aerospace Publishing, AKG London; **Holocaust 7-8:** Aerospace Publishing; **In het Derde Rijk 1:** AKG London, AKG London; **In het Derde Rijk 2:** AKG London, Topham (rechtsonder); **In het Derde Rijk 3:** US Holocaust Memorial Museum, US Holocaust Memorial Museum, AKG London; **In het Derde Rijk 4:** US Holocaust Memorial Museum; **Nazi verschrikkingen 1:** US Holocaust Memorial Museum; **Nazi verschrikkingen 2:** US Holocaust Memorial Museum, AKG London (linksonder); **Nazi verschrikkingen 3:** US Holocaust Memorial Museum; **Nazi verschrikkingen 4:** US Holocaust Memorial Museum; **Hitlers veldslagen 1-4:** US Holocaust Memorial Museum; **Hitlers veldslagen 5:** Aerospace Publishing; **Hitlers veldslagen 6:** Aerospace Publishing, AKG London; **Hitlers veldslagen 7-8, Oorlogsapparaat 1-4:** Aerospace Publishing; **Hitlers Oorlogsapparaat 5-6:** AKG London, Aerospace Publishing; **Hitlers Oorlogsapparaat 7-8, Nazi Symbolen 1-6:** Aerospace Publishing; **A-Z 1:** AKG London (bovenaan), Aerospace Publishing; **A-Z 2-4:** Aerospace Publishing

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt in welke vorm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Maxwell B.V. Alle rechten voorbehouden. Deze uitgave mag niet in gewijzigde vorm of tegen een hogere prijs dan de aanbevolen verkoopprijs uitgeleend, wederverkocht, verhuurd of op andere wijze op commerciële basis aangeboden worden.

© © 2001 Maxwell B.V.
© 2001 Midsummer Book
Brightstar Publishing plc. 2001

Werd Geli door Hitler vermoord?

Adolf Hitler had slechts één echte liefde in zijn leven: zijn veel jongere nichtje Geli. Haar dood was een grote schok voor iedereen die haar kende. Maar wat veroorzaakte haar dood? Werd ze tot een wanhoopsdaad gedreven door de perverse seksuele eisen van haar 'Onkel Alf'? Of werd ze in een vlaag van jaloezie door de toekomstige dictator vermoord?

Geli was de belangrijkste vrouw in Hitlers leven. Zij was een van de weinigen bij wie de toekomstige dictator zich als een normaal mens kon gedragen. Door haar dood kreeg de Führer het psychisch erg zwaar (waarschijnlijk door schuldgevoelens) en werd zijn karakter nog moeilijker.

Het was vanaf het allereerste begin al een rare situatie. Zij was Geli Raubal, een knap meisje van 19 uit Oostenrijk. Hij was Adolf Hitler – op dat moment een radicale politicus van 38 – en de oom van Geli. Een gewone familieband, die echter al snel het leven van Hitler zou domineren, en waarvan de repercussies zich over de hele wereld zouden doen voelen.

Hun eerste ontmoeting was in de gevangenis, na de mislukte poging in 1923 om de macht over te nemen in Beieren. De 15-jarige Geli kwam met haar moeder op bezoek bij haar beroemde, of eerder beruchte, oom. Er is slechts weinig bekend over die ontmoeting, of over de keer dat Geli tijdens een schoolreisje in 1925 München bezocht en Hitler het te druk had om veel tijd met haar door te brengen.

Hitler werd in 1924 vrijgelaten uit de gevangenis. Slechts door zijn invloed aan te wenden bij verschillende rechtse groeperingen, kon hij verbanning naar zijn geboorteland Oostenrijk voorkomen, maar hij kon niet voorkomen dat hij een verbod kreeg om in het openbaar te spreken. Hij kon nu dus niet actief campagne voeren. Zijn politieke carrière en zijn plannen om zijn nazi-rivalen in Noord-Duitsland het zwijgen op te leggen bevonden zich op een dood spoor.

Daarom besloot hij een huis te huren in de Beierse Alpen, in Obersalzberg vlakbij de grens met Oostenrijk. Haus Wachenfeld zou Hitlers eerste echte thuis worden nadat hij jarenlang in logementen, barakken en gehuurde kamers had gewoond.

Hitler vroeg aan zijn halfzus Angela of zij voor hem wilde koken en zijn huishouden wilde doen. Zij woonde toen nog in Wenen en moest de eindjes aan elkaar knopen met een weduwepensioentje en een part-time baantje in de keuken van een Joods studentenhuis. Op 3 maart 1927 verhuisde zij naar Haus Wachenfeld.

ADOLF EN GELI

Angela had drie kinderen: Leo, de oudste, bleef in Wenen. De zeventien-jarige Elfriede, een stil, verlegen meisje, ging bij haar moeder wonen. Angela, het middelste kind, zou tijdelijk in Wenen blijven tot na haar 'Abitur' aan het begin van de zomer. Na haar eindexamens ging haar oom Adolf haar ophalen in Wenen.

EEN FAMILIEKWESTIE

Angela Raubal, geboren in 1883, was de halfzuster van Hitler – een kind uit Alois Hitlers tweede huwelijk met Franziska Matzelsberger. Hitler werd in 1889 geboren uit het derde huwelijk van Alois met Klara Pölzl.

Nadat Hitler in 1907 het ouderlijke huis verliet, had hij nog maar weinig contact met zijn familie . Hij mislukte als kunst-schilder, leefde een tijd als zwerver, diende als soldaat tijdens de Eerste Wereldoorlog, werd vervolgens politiek activist en revolutionair waarna hij na de mislukte putsch van 1923 in de gevangenis belandde. Tijdens zijn gevangenschap in het fort in Landsberg kreeg hij bezoek van zijn halfzus Angela met haar zoon Leo en haar 15-jarige dochter Angela, later bekend als Geli.

In 1927 kwam hij vrij en besloot hij voorlopig een groot chalet te huren in de Alpen, in Obersalzberg bij Berchtesgaden. Hitler vroeg aan zijn halfzus of zij zijn huishouden wilde doen en zij trok in maart bij hem in. In de zomer kwam de toen 19-jarige Geli bij hen wonen. Dit levenslustige en aantrekkelijke meisje viel onmiddellijk in de smaak bij haar 38-jarige 'Onkel Alf'.

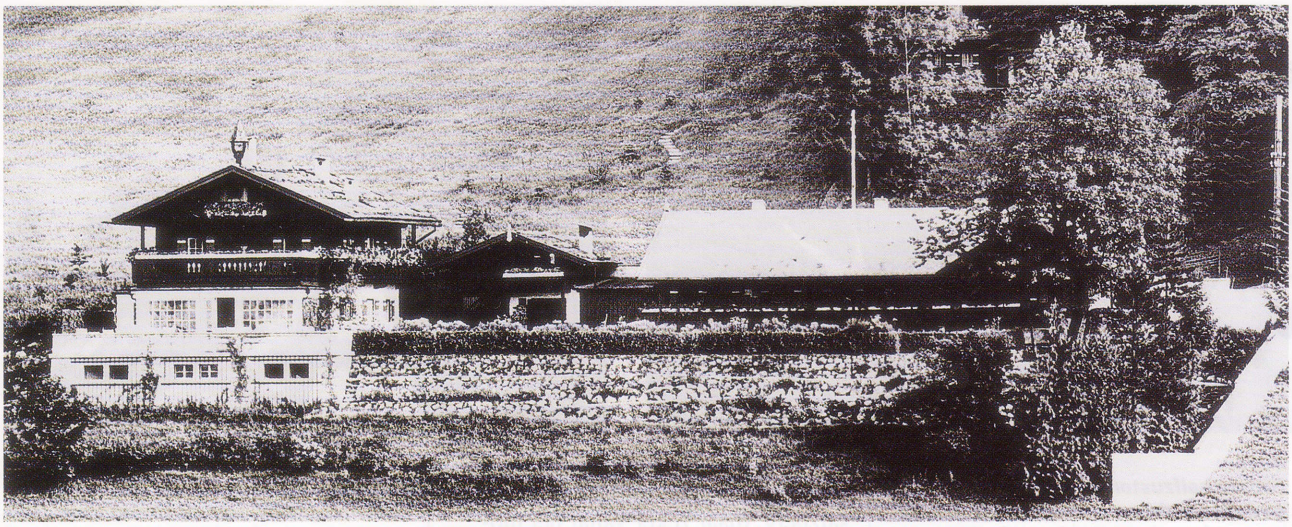

Boven:
Haus Wachenfeld in Berchtesgaden was oorspronkelijk een typisch Beiers huis, maar werd aanzienlijk verbouwd nadat Hitler in 1933 aan de macht kwam.

"Zij was een brunette met bruine ogen, ca. 1.70 m groot, mooi gebouwd met een frisse, dierlijke uitstraling en een prettige stem. Ze kende geen remmingen en was van nature erg open, altijd in voor een grapje...zij was uiterst beheerst, soms zelfs op het koppige af"

Julius Schaub
Hitlers Adjudant

Die zomer werd voor Hitler een van de gelukkigste zomers die hij ooit gekend had. Hoewel hij weer in alle vrijheid op het politieke toneel bezig was en hard moest werken om zijn macht binnen de nationaal-socialisten te vergroten, bracht hij veel tijd door bij zijn nichtje in de Alpen. Ze hadden koosnaampjes voor elkaar: hij was haar 'Onkel Alf' of 'Onkel Wolf' en zij was zijn prinses.

Hitler was de eerste die haar Geli noemde, waarschijnlijk om verwarring met zijn halfzus te voorkomen, en het was al zijn kennissen en volgelingen al snel duidelijk dat dit meisje een fikse indruk had gemaakt op de anders nogal autoritaire partijleider.

"Wij vonden haar aardig. Hitler kon van die vreselijke, eindeloze monologen en tirades houden tegen zijn politieke vijanden, maar ook tegen zijn vrienden en tegen gelijkgestemde 'alte Kämpfer'. Als zij er was, deed hij dat echter vrijwel nooit. Als Geli er was, kon hij zich ontspannen. Voor speciale gasten mocht zij haar speciale kunstje opvoeren – ze had een kauw van een gebroken vleugel genezen en als zij riep, kwam hij door het raam naar binnen vliegen – en hij vond het prettig om naar haar te kijken als zij met zijn Duitse herders Blondi en Muck aan het spelen was. Geli mocht 'Onkel Alf' voor de gek houden en zijn das goed doen als die los zat. Zij hoefde niet per se grappig of slim te zijn. Ze mocht gewoon zichzelf zijn: levenslustig en ongedwongen."

Links:
Hitlers relatie met Geli viel samen met de stijgende populariteit van de nazipartij. Hier is hij op de partijbijeenkomst in Neurenberg in 1927, vlak nadat hij Geli in Wenen had opgehaald. Nu hij het steeds drukker had met de voorbereidingen voor de verkiezingen in het voorjaar van 1928, had de toekomstige leider van Duitsland minder tijd over voor reisjes naar Berchtesgaden en dus liet hij zijn nichtje naar München verhuizen waar ze onderdak vond in Pension Klein aan de Königinstrasse 43. Later zou ze met Hitler onder één dak gaan wonen.

NAAR MÜNCHEN

Geli dacht misschien dat Haus Wachenfeld haar thuis zou worden, maar Hitler dacht daar anders over. In oktober 1927 verhuisde Geli van Obersalzberg naar een gemeubileerde kamer in de Königinstrasse in München. De officiële reden was dat ze zich dan kon inschrijven als studente medicijnen, maar er valt nergens uit op te maken dat ze haar studie ooit serieus heeft genomen. Het is waarschijnlijker dat Hitler, die nu helemaal weg was van zijn nichtje, haar dichter bij zichzelf in de buurt en ver van het wakend oog van haar moeder wilde hebben.

De verandering in Hitlers leven leek enorm, vooral voor degenen die hem alleen kenden als de fanatieke, drijvende kracht achter de nazipartij . Geli was gek op picknicken, en haar 'Onkel Alf' deed daar vrolijk aan mee. Ze waren allebei gek op films en beiden hadden ze een weinig veeleisende smaak – zo zou 'Sneeuwwitje en de Zeven Dwergen' later een van de favoriete films van de Führer worden en floot hij vaak een deuntje uit een andere Disney-film 'Wie is er bang van de grote boze wolf'.

Zij ging met hem mee naar de opera en het theater, terwijl hij gewillig met haar ging winkelen – ze was vooral dol op hoeden kopen. Volgens Henriette Hoffmann, de dochter van Heinrich Hoffmann, de persoonlijke fotograaf van Hitler, legde Geli "de zoete tirannie van de jeugd aan hem op, en vond hij dat wel fijn".

Boven:
Hitlers halfzuster Angela moet geweten hebben wat er zich afspeelde tussen haar broer en haar dochter, maar zij hield zich afzijdig.

Maar Hitlers chauffeur, Emil Maurice, zag dat anders. "Hij voelde zich duidelijk opgelaten als hij met zijn armen vol pakjes achter Geli aan moest." Later zou Emil Maurice nog persoonlijker betrokken raken bij de geschiedenis van Adolf en Geli.

IN ÉÉN HUIS

In 1929 verruilde Hitler zijn kamer in München tenslotte voor een modieus appartement met negen kamers aan de Prinzregentenplatz, een van de meest exclusieve pleinen van München. Ook Geli kreeg daar onderdak, maar om de schijn hoog te houden werd er bekendgemaakt dat zij een ander appartement in hetzelfde gebouw bewoonde.

Het is niet duidelijk hoe de relatie tussen de opkomende politicus en zijn nichtje precies in elkaar stak. Er zat ongetwijfeld een intens en bizar seksueel element in, misschien al vanaf het allereerste begin in Obersalzberg, maar zeker vanaf het moment dat Geli naar München verhuisde.

Boven: Geli was misschien wel een plattelandsmeisje, maar ze had een dure, modieuze smaak. Hitler verwende haar vaak met dure kleren.

Hitler was gek op Geli en was ongekend jaloers. Zij vond de beperkingen die zij kreeg opgelegd wel vervelend, maar koesterde tegelijkertijd de aandacht die deze belangrijke man haar gaf. Op haar beurt ergerde zij zich echter weer aan Hitlers relaties met andere vrouwen, zoals Winifred Wagner. Maar ondanks haar jaloezie had ze er geen problemen mee om zich met andere mannen te verpozen als Hitler weg was, hetgeen steeds vaker gebeurde.

DE MINNAARS VAN GELI

Een van haar minnaars was Emil Maurice, de chauffeur van Hitler, die tegelijk met zijn baas in 1919 bij de partij was gekomen. Toen Maurice met Geli wilde trouwen, oefende Hitler druk uit op zijn halfzus zodat zij haar toestemming zou weigeren. Maurice brak daarop met Hitler. Ook Wilhelm Stocker, een lijfwacht van Hitler en lid van de SA, had iets met Geli.

"Als Hitler een paar dagen weg was voor politieke kwesties of partijbijeenkomsten, dan hield Geli zich met andere mannen op. Ik vond haar aardig, dus zei ik tegen niemand waar ze naartoe ging of wat ze deed tijdens die vrije avonden. Hitler zou woedend zijn geweest als hij geweten had dat zij uitging met een violist uit Augsburg of een skileraar uit Innsbruck. Nadat ze ervan overtuigd was dat ik het haar oom niet zou vertellen – waarvoor ik trouwens een goede reden had - nam ze mij in vertrouwen. Ze gaf toe dat ze van Hitler dingen moest doen die haar tegenstonden, maar toen ik haar vroeg waarom ze dat dan accepteerde, haalde ze haar schouders op en zei dat ze hem niet wilde verliezen aan een ander die wel alles zou doen wat hij wilde...Het was een meisje dat constant aandacht nodig had en dat er alles voor over had om Hitlers favoriete vriendin te blijven."

Boven:
Hitler voert een kauw op het terras in Berchtesgaden. De vogel was door Geli getemd en had geleerd te komen als zij riep. Na haar dood vormde de vogel voor de Führer een levende relikwie van zijn geliefde nichtje.

Boven: Geli hield van honden, een passie die ze deelde met Hitler. Zijn favoriete huisdieren waren zijn Duitse herders Blondi en Muck.

Het is duidelijk dat er allerlei spanningen waren opgetreden in de relatie tegen 1930, het jaar waarin meer dan zes miljoen Duitsers stemden op de nationaal-socialisten waarvan Hitler inmiddels de grote leider was geworden. Voor zijn politieke ambities moest hij steeds vaker weg, maar toch wilde hij zijn nichtje nog steeds volledig in zijn macht houden.

In de zomer van 1931 besloot Geli dat ze terug wilde naar Wenen om een zangopleiding te gaan doen. Otto Strasser, de broer van Hitlers grootste rivaal in de partij, was getuige van een vrij heftige discussie over dit onderwerp.

Zieke spelletjes met 'Onkel Alf'

Masochisme, sadisme of liefde?

Wat deed Adolf Hitler nou eigenlijk precies dat zijn jonge geliefde zo tegenstond? Toen het Amerikaanse leger tijdens de Tweede Wereldoorlog een psychologisch profiel van Hitler opstelde, maakte men gretig gebruik van de herinneringen van Otto Strasser, de broer van Gregor Strasser, Hitlers rivaal binnen de nazipartij en een goede vriend van Geli.

Geli vertelde aan Strasser dat Hitler vrijwel impotent was en alleen seksueel bevredigd kon worden door een combinatie van geweld en vernederingen door een vrouw. Hij was bovendien een voyeur en hij tekende graag de vrouwelijke genitaliën.

Hitlers vrijwillige vernedering ging zover dat hij zich helemaal uitkleedde en liet slaan en schoppen. Maar dat was nog lang niet alles: volgens Strasser vond Hitler het vooral fijn als zijn partner over hem heen plaste en poepte.

Strasser is niet echt een betrouwbare getuige, gezien het feit dat hij geruime tijd een tegenstander van Hitler was, maar zijn verhaal is grotendeels bevestigd door mensen die indertijd ook in München waren. Een van hen was Putzi Hänfstängl, een vroege vriend van de Führer, die Geli goed kende.

"We zullen nooit weten welke argumenten haar oom precies gebruikte om Geli, waarschijnlijk met de stilzwijgende instemming van zijn halfzuster, naar zijn wil te buigen.

"Wellicht nam hij aan dat een jonge vrouw die toch al geen heilige was zich vrij gemakkelijk aan zijn voorkeuren zou onderwerpen, of misschien was zij wel de enige vrouw in zijn leven die zijn impotentie gedeeltelijk kon genezen en waarbij hij zich enigszins een echte man voelde, maar ook dat zullen we nooit weten.

"Aan de hand van de beschikbare informatie neig ik naar het eerste. Wat we wel zeker weten, is dat hij zich door haar gedroeg alsof hij verliefd op haar was. Zij liep altijd goed gekleed rond op zijn kosten, of waarschijnlijk op kosten van de partij aangezien er vooral uit die richting sterke geluiden van afkeer weerklonken, en hij hing als een verliefde puber met een verdwaasde blik in zijn ogen aan haar lippen." Hänfstängl had wel een idee van wat Hitler van zijn nichtje verwachtte.

"[Hitler] zette een bedreiging tegen zijn tegenstanders kracht bij door de zware hondenzweep die hij in die dagen altijd bij zich droeg te laten knallen. Toevallig zag ik het gezicht van Geli toen hij dit deed, en daarop was een blik van angst en afkeer te lezen die mij bijna naar adem deed snakken. Ook al zwepen, dacht ik toen, en ik had echt medelijden met het meisje. Ze had totaal geen affectie voor hem getoond in het restaurant, leek verveeld en keek constant naar de andere tafels, en ik had sterk het gevoel dat haar aandeel in de relatie op dwang gebaseerd was."

Geli was een nuchter, open meisje, dat niets gemeen leek te hebben met de fanatieke nazi-leider, maar toch leken ze elkaar allebei iets te geven waar de ander behoefte aan had.

Boven links:
Josef Goebbels maakte snel nadat hij naar Hitlers zijde van de nazi's was overgestapt kennis met Geli . Hij vond Geli erg aantrekkelijk en deed haar een aanzoek voordat hij ontdekte dat zijn leider de oudste rechten had. Volgens zijn dagboeken was Geli niet afkerig van een relatie, maar besloot Goebbels zelf daarvan af te zien.

Links:
Ondanks de seksuele problemen was Geli in het begin gelukkig met Hitler, vooral gedurende de lange perioden dat ze samen op reis waren. Hij was een aankomende politieke leider, en zij hield van de weerslag die zijn macht op haar had. Toen haar gevraagd werd waarom ze zich tegen haar wil in naar zijn wensen schikte, zei ze "als ik het niet doe, doet een ander het wel. En dan raak ik hem kwijt."

Zelfmoord of moord

Wat gebeurde er echt op de avond toen Geli stierf?

"Het leek erop of Geli de discussie gewonnen had, maar haar ogen waren rood behuild. Toen we in de taxi wilden stappen, stond Hitler in de deuropening van het huis, zijn gezicht uitdrukkingloos. Geli en ik hadden een hele leuke avond. Geli scheen ervan te genieten dat ze eens een keertje uitging. Terug van Schwabing naar Prinzregentenplatz hebben we in de Englischer Garten gewandeld. Bovenaan de Chinese Toren ging Geli op een bankje zitten en begon ze hartverscheurend te huilen. Ze vertelde me dat ze echt van Hitler hield, maar dat ze er niet meer tegen kon. Zijn jaloezie was nog niet het ergste. Hij eiste dingen van haar die zij weerzinwekkend vond. Ze had zich nooit kunnen voorstellen dat dergelijke dingen mogelijk waren. Toen ik haar vroeg wat ze bedoelde, beschreef ze dingen die ik vroeger als student was tegengekomen in het boek Psycho-pathia Sexualis van Krafft-Ebing."

GELI GEBRUIKT HITLERS PISTOOL

Op 17 september ging Hitler na de zoveelste ruzie voor een politieke bespreking naar Hamburg. De volgende morgen werd Geli dood aangetroffen in haar kamer met een kogel in haar borst en Hitlers kleine, semi-automatische Walther-pistool naast haar lichaam.

Hitler was kapot van verdriet en Gregor Strasser moest hem er diverse malen van weerhouden zichzelf van het leven te beroven. Het was een van de belangrijkste gebeurtenissen in het leven van de dictator. Zolang hij leefde, bleef de kamer van Geli onaangeroerd, als een heiligdom.

De zelfmoord van Geli zou een keerpunt vormen in de wereldgeschiedenis, want Hitler zou nooit meer zo intens van een vrouw houden. Na de dood van Geli richtte hij al zijn demonische energie op zijn politieke doel, met verstrekkende gevolgen voor de rest van de wereld.

Er is nog veel onduidelijkheid over de dood van Geli. Henriette von Schirach, haar vriendin, was ervan overtuigd dat Geli wanhopig was en geen andere uitweg meer zag en dat ze zelfmoord pleegde om de oom die ze was gaan haten diep te raken.

Maar als het zelfmoord was, waarom waren de officials van de nazipartij dan zo snel nadat men de schoten had gehoord al in Hitlers appartement? Wat wilden zij verbergen door de politie pas op het allerlaatste moment in te lichten? Waarom stond er in het eerste politierapport dat Geli's neus gebroken was en dat haar lichaam onder de blauwe plekken zat, terwijl een later rapport vermeldde dat er geen andere verwondingen dan de fatale kogelwond waren aangetroffen?

En waar was Hitler toen Geli stierf? De officiële verklaring was dat hij zich in een hotel in Neurenberg bevond, op weg naar een vergadering van nazi gouwleiders in Hamburg. Maar volgens Fritz Gerlich, journalist bij een krant uit München, die de zaak grondig onderzocht, hadden Hitler en Geli de avond van de zelfmoord in een restaurant in München doorgebracht. Ze waren daar tot één uur 's nachts geweest. Tegen zijn gewoonte in had Hitler bier gedronken en het stel had ruzie gemaakt. Gerlich was ervan overtuigd dat Hitler bij Geli was toen het schot afgevuurd werd.

Gerlich verzamelde diverse bewijzen die erop wezen dat Geli van plan was Hitler te verlaten. Hij sprak ook met een van de politie-inspecteurs die de zaak onderzochten. Hij was er zeker van dat Hitler de trekker had overgehaald, maar 'de politie had besloten' te verklaren dat het zelfmoord was.

Het is typisch dat Gerlich een van de eersten was die gearresteerd werd en naar Dachau gestuurd werd toen de nazi's aan de macht kwamen. Hij werd tijdens de Nacht van de Lange Messen in 1934 vermoord. Toeval? Of was hij iemand die uit de weg moest worden geruimd omdat hij teveel wist?

***Helemaal boven:* Hitler verlaat zijn appartement aan de Prinzregentenplatz, de plek waar Geli stierf.**

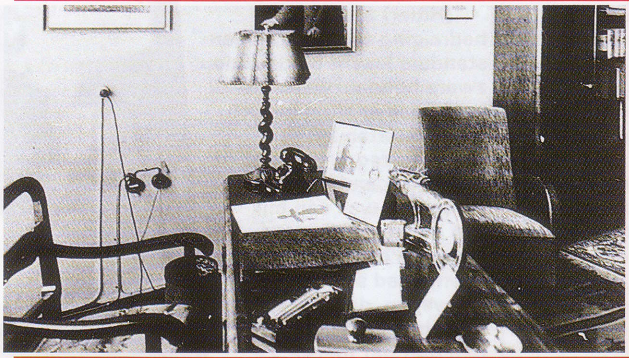

***Boven:* Hitlers studeerkamer in zijn appartement aan de Prinzregentenplatz. De Führer had de rest van zijn leven een foto van Geli op zijn bureau staan. Hij voelde zich zeker medeschuldig aan haar dood. Maar was dat omdat hij haar tot zelfmoord had gedreven? Of werden die schuldgevoelens veroorzaakt door een veel dieper, dodelijk geheim?**

"Ik heb Angela Raubal begraven. Men deed het voorkomen als had zij zelfmoord gepleegd, maar ik zou nooit iemand die zelfmoord heeft gepleegd op gewijde grond begraven. U kunt uw eigen conclusies trekken uit het feit dat ik haar een christelijke begrafenis heb gegeven. Ik kan daarover verder geen uitspraken doen."

JOSEF PANT, PRIESTER

Münchener Post

Een 23-jarige muziekstudente, een nichtje van Herr Hitler, heeft zichzelf van het leven beroofd in een appartement aan de Prinzregentenplatz. Het meisje bewoonde sinds twee jaar een kamer in een appartement op dezelfde verdieping als Herr Hitler. Het is nog niet duidelijk wat het meisje tot haar daad heeft bewogen.

Haar naam was Angela Raubal. Zij was de dochter van Herr Hitlers halfzuster. Op vrijdag 18 september was er nog sprake van een verhitte discussie tussen Herr Hitler en zijn nichtje. Wat was de reden?

De levendige 23-jarige muziekstudente, Geli, wilde naar Wenen gaan om zich daar te verloven. Herr Hitler was hier sterk op tegen. Zij hadden daarover regelmatig discussies. Na een gewelddadige scène verliet Herr Hitler zijn appartement op de tweede etage van de Prinzregentenplatz 16.

Op zaterdag 19 september kwam er een melding binnen dat Fraulein Geli dood in haar appartement was aangetroffen met Hitlers pistool in haar hand. Haar neus was gebroken en haar lichaam vertoonde nog ander ernstig letsel. Uit een brief aan een vriendin in Wenen blijkt dat Fraulein Geli vastbesloten was om naar Wenen te gaan. De bewuste brief is nooit gepost.

De moeder van het meisje, een halfzuster van Herr Hitler, woont in Berchtesgaden; zij werd terstond gesommeerd naar München te komen. De leden van de nazipartijtop beraadslaagden daarna over wat er bekend gemaakt zou worden over het motief. Men besloot dat men zou verklaren dat de zelfmoord het gevolg was van gefrustreerde artistieke ambities.

Auschwitz

Selectie in het dodenkamp

Hitler en de nazi's waren verantwoordelijk voor een ongelooflijke reeks gruweldaden, maar het allerergst waren wel de vernietigingskampen zoals Auschwitz: echte doodsfabrieken.

De volkerenmoord begon zoals hij eindigde: met een leugen. De Joden moesten betalen voor hun enkele reis naar de gaskamers: al hun bezittingen werden geconfisqueerd door de Gestapo als 'bijdrage' in de kosten voor het 'herhuisvesten' in Oost-Europa: ze mochten maximaal 40 Reichsmark en 50 kg aan persoonlijke bezittingen houden.

De Joden in Europa waren al eerder uit hun huizen en bedrijven naar speciale getto's verdreven. Nadat eenmaal het besluit genomen was hen allemaal uit te roeien, werden al deze getto's ontruimd.

De treinen met de gedeporteerden reisden dwars door Europa; een reis die een hele week kon duren. Er was geen water, geen verwarming, geen eten en geen toiletten. Voor de zwaksten – baby's en ouderen – was de reis op zich vaak al fataal. Tegen de tijd dat de trein in Auschwitz aankwam, waren de omstandigheden in de goederenwagons weerzinwekkend. De deuren werden opengegooid en de overlevenden hadden weinig dwang nodig om via de loopplank de wagons te verlaten. In vrijwel alle wagons bleven er lijken achter, overdekt met uitwerpselen.

"Jij gaat die kant op..."

Aankomst in Auschwitz

De gedeporteerden waren afkomstig uit alle bezette landen. In de treinen bevonden zich meestal twee- tot drieduizend slachtoffers die soms wel een week over hun reis gedaan hadden. Onder het mom van herhuisvesting mochten ze elk 30 tot 60 kilo bagage meenemen.

Op de loopplank

Tegen de tijd dat de trein in Auschwitz aankwam, waren de omstandigheden in de goederenwagons weerzinwekkend. Er was weinig ander voedsel dan dat wat de gedeporteerden hadden meegebracht, geen water, geen verwarming en geen toiletten. Als de deuren werden opengegooid, hadden de overlevenden maar weinig dwang nodig om de wagons te verlaten.

20

nog een paar minuten te leven

Kinderen en oude mensen overleefden nooit lang in Auschwitz. Iedereen die niet kon werken, ging rechtstreeks van de goederenwagons naar de gaskamer.

Per transport werden gemiddeld tussen de een op de vier en een op de tien gedeporteerden bekwaam bevonden om te werken. Wie te oud, te zwak of te ziek was om te lopen, moest bij de wagons wachten op de vrachtwagen die hen naar hun eindbestemming zou vervoeren.

De bagage zou dan nagebracht worden.

Links:
Een klein meisje staart in de camera, onwetend dat haar leven bijna voorbij is. Deze vrouwen maakten deel uit van de grote groep Hongaarse joden die in de zomer van 1944 in Auschwitz aankwam. Zij wachten op hun beurt voor de gaskamer: ze hebben hier nog minder dan een half uur te leven.

Mannen en vrouwen

Nadat ze de trein verlaten hadden, werden de gedeporteerde joden over twee rijen verdeeld: mannen aan een kant, vrouwen en kinderen aan de andere kant. Dit is een van de honderden treinladingen die in 1944 vanuit Hongarije naar Auschwitz gingen. In dat jaar vonden meer dan 400.000 Hongaarse joden de dood in de gaskamers van Birkenau.

Dood bij aankomst

Voor de zwaksten – baby's, kinderen en ouderen – was de reis op zich vaak al fataal. In vrijwel alle wagons bleven er lijken achter, vaak overdekt met uitwerpselen. Nadat ze van hun kleding en kostbaarheden beroofd waren, werden ze door andere gevangenen opgehaald om gecremeerd te worden.

"De wagons werden opengebroken en de SS'ers stormden naar binnen. Onder luid geschreeuw porden ze ons met de kolven van hun geweren en hun bajonetten in ons lichaam en sloegen ze ons met knuppels."

Doctor Alfred Balachowski overlevende van Auschwitz

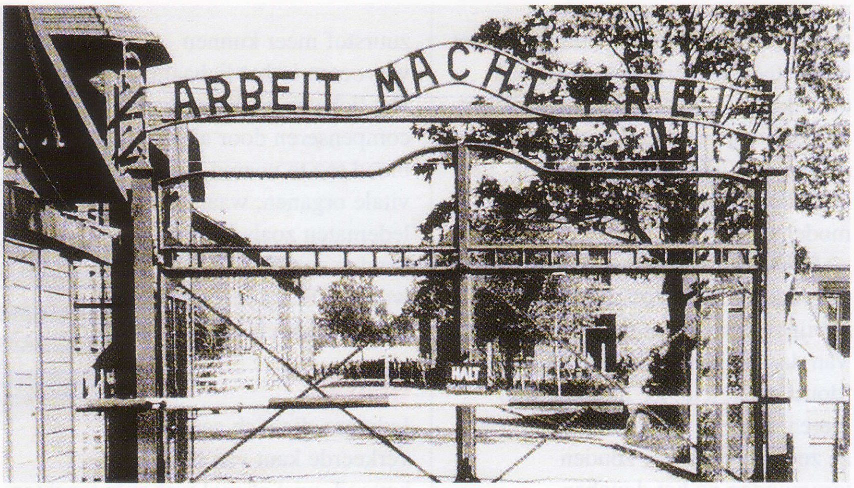

Boven:
Op het bord boven de ingang naar het oorspronkelijke kamp in Auschwitz stond 'Werken maakt vrij': een misselijke leugen op een plaats waar de dood de enige uitweg was.

De nieuw aangekomenen werden eerst voor een groep SS'ers met een arts gevoerd om in rijen verdeeld te worden. De gedesoriënteerde reizigers wisten het zelf niet, maar de ene lijn betekende werken en in leven blijven (voorlopig) en de andere betekende de dood.

Er waren echter geruchten uitgelekt over wat er in de dodenkampen gebeurde en Rudolf Höss, lange tijd de kampcommandant in Auschwitz, wilde met alle geweld voorkomen dat de slachtoffers te vroeg ontdekten dat ze gedood zouden worden. "Heel vaak," zo zei hij toen hij na de oorlog berecht werd, "verborgen de vrouwen hun kinderen onder hun kleren."

De SS-bewakers bestraften de minste weerstand, ongeacht geslacht of leeftijd, met een ferme afranseling met zwepen, handvaten van houwelen en geweerkolven, maar ondanks het sadistische genoegen dat de bewakers hieraan beleefden, kostte dit te veel tijd. Om problemen te voorkomen vertelde Höss de slachtoffers in Auschwitz daarom dat ze ontluisd werden. Hij gaf toe dat men door "de penetrante stank van de lijkverbrandingen die constant overal te ruiken was" deze leugen al snel in twijfel trok, maar de joodse helpers van de nazi's, de kapo's van het SS *Sonderkommando* verzekerden de slachtoffers ervan dat dit de waarheid was.

"Ze wilden de SS'ers niet geloven, maar ze hadden een blind vertrouwen in hun eigen mensen." De kapo's werkten mee om zelf te overleven: zij kregen grotere rantsoenen en betere kleren dan hun medegevangenen. Zij die weigerden – en dat waren er nogal wat – werden ter plekke vermoord. Maar ook degenen die wel meewerkten, konden hun leven met niet meer dan een paar weken verlengen: ook zij werden vergast, of later op een anoniem rangeerterrein doodgeschoten.

HELE GEZINNEN WERDEN UIT ELKAAR GERUKT

Zo vormde er zich een rij van wachtenden. Vrouwen, invaliden, zogende moeders, oudere mensen, kleine kinderen, en vaders en echtgenoten die door hadden wat er

"Jij kunt niet werken..."

Het leven of de dood De gedeporteerden werden voor een SS-arts gevoerd die hen over twee rijen verdeelde. De slachtoffers wisten het zelf niet, maar rechts betekende werken en (voorlopig) in leven blijven, terwijl de mensen in de linkerrij (hierboven) onmiddellijk in de gaskamer vermoord zouden worden.

Slavenarbeiders

Iedereen die gezond genoeg was om te werken, werd kaal geschoren en moest zijn eigendommen afgeven. Daarna werden ze langs de crematoria naar de barakken van Birkenau gevoerd. Velen van hen zouden overgeplaatst worden naar Auschwitz I en Auschwitz III. De gemiddelde arbeider bleef zo'n negen maanden in leven.

aan de hand was en die hun gezin niet in de steek wilden laten. Höss had ontdekt dat grotere gaskamers sneller werkten: zijn vier gaskamers boden ruimte aan 2000 mensen tegelijk, tien maal de capaciteit van de vroegere modellen.

In het begin moesten de ongelukkige slachtoffers zich in een nabijgelegen bebost gebied uitkleden. Van daaruit werden ze naar de 'douches' geleid. Ze moesten hun kleren op nette stapels leggen, zodat ze ze gemakkelijker zouden terugvinden na het douchen. Soms werd het haar van de vrouwen eerst afgeschoren, maar meestal deed men dit pas als ze al dood waren. Daarna ging de naakte processie de onderaardse gaskamer binnen. Als ze allemaal binnen waren, verlieten de laatste SS'ers en kapo's de gaskamer en werden de deuren gesloten. Höss dacht dat het een geruststellende gedachte was als de bewakers tot op het laatste moment binnen bleven.

Door glazen kijkvensters in de deuren keken de bewakers toe om te zien wat er gebeurde, nadat men de Zyklon-B-kristallen door de ventilatieroosters van de luchtschachten in het dak had laten vallen. Als de kristallen in contact kwamen met vocht losten ze op en kwam er blauwzuurgas vrij. Bij inhalatie gaat blauwzuurgas een reactie aan met de rode bloedcellen, zodat die geen zuurstof meer kunnen vervoeren in het lichaam. Het lichaam probeert dit te compenseren door alleen bloed toe te voeren aan de vitale organen, waardoor ledematen zoals lippen, handen en voeten blauw worden. Een hoeveelheid van 205 ppm is al dodelijk.

"Ik kon zien hoe de selectieprocedure vijftig meter verder op het perron in zijn werk ging. Soms was het de dokter; soms was het zijn chauffeur. Ze stuurden mannen, vrouwen en kinderen naar het crematorium, waarna we nooit meer iets van ze vernamen. Op dergelijke dagen draaiden de ovens dag en nacht, en was alles doordrongen van de rook van brandend vlees. In twee maanden tijd cremeerden ze zo bijna een half miljoen mannen, vrouwen en kinderen."

Violette Rambaud
overlevende van Auschwitz

GIFGAS

Iedereen die zich aan de verkeerde kant van het glas bevond, wist al snel wat er te wachten stond: de bewakers hadden hun gasmaskers afgedaan. De mensen naast de luchtschachten stierven binnen een paar minuten nadat de kristallen opgelost waren in de warme, zweterige gaskamer. De laatste handen gaven hun krampachtige pogingen om de deuren te forceren binnen 20 minuten op. Voor de zekerheid werden de deuren pas een half uur nadat het gas was losgelaten weer geopend.

Het ventilatiesysteem werd ingeschakeld en de lichamen werden door de kapo's weggehaald. De 'tandencommando's' konden aan de slag met hun tangen. Zij verwijderden alle gouden tanden en kronen om die later om te kunnen smeden. 'Tandengoud' is veel minder zuiver dan gewoon, onbewerkt goud en het werd daarom niet gebruikt om de goudreserves van het Reich aan te vullen, maar het meeste ervan werd in Duitsland door tandartsen hergebruikt voor SS'ers en hun gezinnen.

De lijken werden daarna in een serie ovens verbrand. In de grootste twee, oven II en III, kon men 2000 lijken verbranden binnen 24 uur. Höss dacht dat 6000 per dag het maximaal haalbare aantal was, maar de Duitse bedrijven wedijverden met elkaar om betere verbrandingsovens te ontwerpen. Zo is het aan de voortijdige intocht van het Russische leger te danken dat er nooit semi-automatische crematoria geïnstalleerd zijn. Men moest de ovens regelmatig ontslakken om het afgezette menselijke vet eruit te verwijderen.

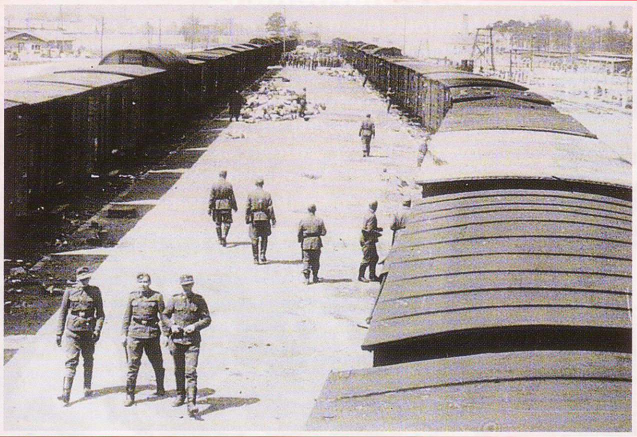

Buit vergaren

De loopplank was al snel leeg. Het enige wat men nog zag waren de SS'ers, de gevangen die hen moesten helpen en de stapels bagage van de slachtoffers. Bepaalde *Sonderkommandos* hadden de taak de bagage te doorzoeken op voedsel, terwijl de anderen de bagage in vrachtauto's laadden om hem naar de sorteer- en opslagruimtes te brengen.

Stervensmuziek

Er waren grasvelden en bloemperken rond de gaskamers en grote borden met 'Baden'. Het orkest van Auschwitz speelde terwijl de slavenarbeiders 's ochtends het kamp verlieten, en zij die geselecteerd waren om te sterven, stierven soms met de melodie van een Weense operette in hun oren.

"We moesten niet alleen de koffers, maar ook de doden en de stervenden uit de wagons laden. De doden – en iedereen die niet kon staan – werden op een hoop gegooid. De koffers en pakketten werden verzameld en de wagons werden schoongeschrobd, zodat er geen sporen achterbleven van wat er zich had afgespeeld."

Ooggetuigenverklaring
Auschwitz Report, US War Refugee Board

Een bedrijf in Danzig ontwikkelde een manier om zeep te maken van de overblijfselen door een mengsel van vet, water en natronloog gedurende een paar uur te koken, maar dit werd nooit commercieel gedaan. Als de ovens te lang op vol vermogen draaiden, liep de temperatuur te hoog op en raakten de roosters beschadigd. De as werd in vrachtwagens geschept en in de rivier de Vistula geloosd.

DODENKAMPEN

Het eerste echte vernietigingskamp werd in Belzec bij Lublin gebouwd. Voor de gaskamers werden de uitlaatgassen van oude dieselmotoren gebruikt. Andere vernietigingskampen werden in Sobibor, Treblinka en Majdanek in Polen gebouwd. Maar Auschwitz, gevestigd in oude militaire barakken in Oost-Silezië (nu Oswiciem, Polen) was het grootste kamp van allemaal.

Op een bepaald moment bestond Auschwitz zelfs uit verschillende kampen. Het originele kamp in Auschwitz was gebouwd voor Poolse politieke gevangenen, maar het werd uitgebreid tot een werkkamp voor joden, zigeuners en 'inferieure Aziaten': Russische krijgsgevangenen.

Om te kunnen werken – zelfs voor slavenarbeid – moet men fit zijn. De zieken en de ongewensten gingen naar een naburig kamp in Birkenau, oftewel Auschwitz II. Naast een enorm werk- en concentratiekamp was dit de grootste doodsfabriek. Zo'n 300.000 volwassenen en 500.000 kinderen werden ter dood gebracht in de vier speciaal voor Birkenau gebouwde gaskamers. Het exacte aantal slachtoffers zal nooit bekend worden omdat de dossiers vernietigd werden toen men het kamp in 1945 opblies, maar het merendeel ervan waren vrouwen en kinderen.

'Kanada' omvatte op een bepaald moment zes blokken met barakken in Auschwitz I en 30 blokken in Birkenau. Deze stonden officieel bekend als* Effektenkammern *of* Effektenlager *(opslagruimtes). De goederen werden van de loopplank naar de opslagruimtes gebracht en daar gesorteerd.

"Nu moeten jullie douchen..."

Verzet is zinloos

Oudere joodse mannen ondersteunen een oude vrouw die uitgeput is na de wandeling van 900 meter vanaf de loopplank. Ze hebben allemaal nog maar een paar minuten te leven: het gebouw op de achtergrond is gaskamer/crematorium IV en binnen enkele seconden zullen de SS'ers hen bevelen zich uit te kleden en te gaan 'douchen'.

Rennend naar de gaskamer

Een foto die in het geheim genomen is door een gevangene die bij de *Sonderkommandos* werkte, toont hoe joden naar de gaskamer gedreven werden. De gevangen moesten zich in een nabijgelegen bosje uitkleden en hun kleren op nette stapels leggen, "zodat ze ze daarna gemakkelijk terug zouden vinden".

DE DODEN BEROVEN

Profiteren van genocide

Een gedeelte van het Auschwitz-complex werd door de kapo's die daar werkten *'Kanada'* genoemd: in de dromen van de wanhopige gevangen was Canada een bijna mythisch land dat ongekende mogelijkheden en rijkdommen bood, net als dit gedeelte van het kamp. De buit varieerde van kleding, schoenen, beddengoed, handdoeken en tafellakens en huishoudelijke artikelen zoals scharen, scheermessen en zaklampen tot geld, goud, juwelen, horloges en vulpennen. De meeste horloges werden aan SS-soldaten, Luftwaffe-piloten en U-Boot-bemanningen aan het front gegeven. Exacte cijfers van de waarde van de buit uit de vernietigingskampen zijn er niet, maar men schat dat de opbrengsten voor de nazistaat uit de volkerenmoord enkele honderden miljoenen Reichsmarken bedroegen.

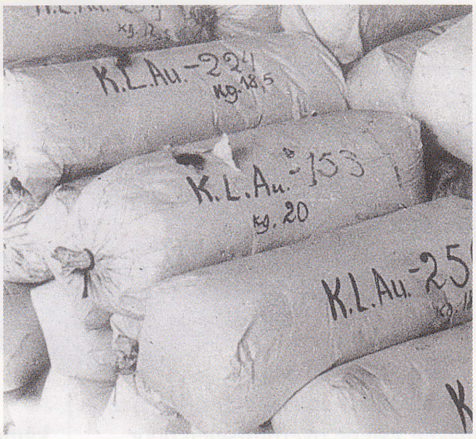

Boven:
De Russische soldaten die Auschwitz bevrijdden, ontdekten 293 zakken met de letters K.L. Au (de afkorting voor Konzentrationslager Auschwitz). Daarin zat bijna zesduizend kilo menselijk haar, vaak met de sporen van het blauwzuurgas uit de gaskamers er nog in. Haar uit de concentratiekampen werd gebruikt om vilt, draad, touwen, kabels, haarlintjes, matrassen en vilten kousen voor piloten en U-Boot-bemanningen te maken.

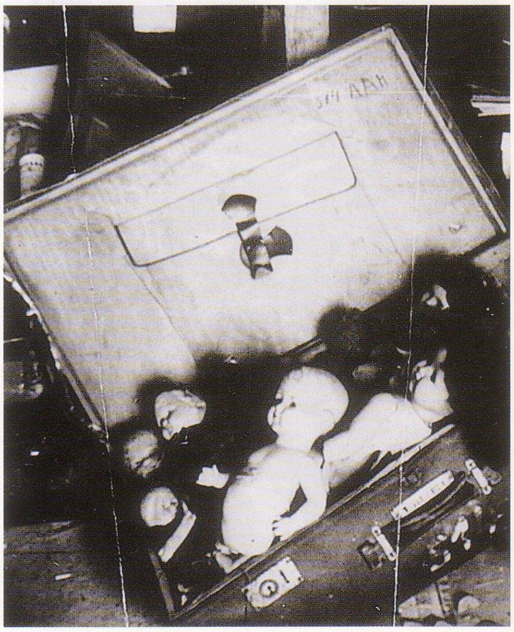

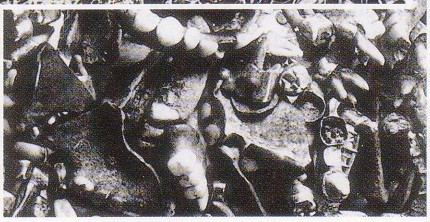

Rechts:
Tussen de buit die de Russen in Auschwitz ontdekten, bevonden zich grote hoeveelheden persoonlijke spullen zoals tandenborstels, horloges en brillen.

Rechtsonder:
Goud en andere edel-metalen werden uit de gebitten van de slachtoffers gehaald en naar het SS Sanitätshauptamt gestuurd. Ook kunsttanden werden opnieuw gebruikt

Links:
De omvang van de buit was enorm: hoewel de nazi's de meeste pakhuizen in brand hadden gestoken voordat de Russen arriveerden, bevatten de zes overgebleven pakhuizen nog duizenden koffers, tienduizenden paren schoenen en meer dan een miljoen kledingstukken.

Op het randje van de dood

De naakte slachtoffers daalden af in de onderaardse gaskamer. Als hij vol was, verlieten de laatste SS'ers en de kapo's de gaskamer – de kampcommandant dacht dat het een geruststellende gedachte was als de wachten tot op het allerlaatste moment binnen bleven – en bekeken ze het gruwelijke schouwspel door de kijkvensters in de afgesloten deuren.

Gif

Bewakers met gasmaskers lieten Zyklon-B-kristallen door de ventilatieroosters vallen. De kristallen gaven blauwzuurgas af in de warme, zweterige gaskamer en de mensen naast de luchtschachten stierven al heel snel. Zij die verder weg stonden leefden langer – maar binnen twintig minuten hadden ook zij hun pogingen om de deuren te forceren opgegeven.

SLAVENARBEID

In Monowitz – Auschwitz III – werkten de gevangenen in een aantal fabrieken die eigendom waren van grote Duitse bedrijven waaronder het chemische concern IG Farben. Er was een cementfabriek, een kolenmijn, een schoenenfabriek en een fabriek voor synthetisch rubber. Vanuit Auschwitz III werden ook nog eens 50 kleinere kampen aangestuurd, verspreid over de industrieregio Silezië.

Er was nog een vierde sector van het kampcomplex die bij de gevangenen bekend stond als '*Kanada*'. Deze sector bestond uit meer dan 30 pakhuizen waarin alle gestolen eigendommen opgeslagen, gesorteerd en weer naar Duitsland verzonden werden.

De vijftienjarige Eva Schloss moest daar werken en vond er "enorme stapels kleding en schoenen die gesorteerd moesten worden en een berg metaal en glas, die boven mij uittorende. Toen ik dichterbij kwam, zag ik dat die berg uit duizenden brillen bestond. Op dat moment besefte ik nog niet dat de eigenaren er nooit meer iets mee zouden doen."

Auschwitz werd gekozen als locatie voor het grootste dodenkamp vanwege de goede bereikbaarheid per spoor. Joden en andere slachtoffers werden in alle bezette landen bij elkaar gebracht, in overvolle wagons gepropt en naar Auschwitz vervoerd.

"Ik was zo'n twee of drie weken in het kamp toen er een groep van ongeveer 200 Belgische joden aankwam. Ze werden rechtstreeks naar de gaskamers gebracht. Onder hen bevond zich een buitengewoon knappe jongedame die een kind van een jaar of drie in haar armen droeg. De SS-bewaker bekeek haar eens goed en zei: 'Kom met me mee naar de barakken, dan geef ik je een paar uur uitstel.' De jonge vrouw gaf geen antwoord, maar wees naar het kind in haar armen. 'Dat is niet wat ik bedoelde,' riep de bewaker, en rukte het kind uit de armen van zijn moeder. Het kind begon te lachen omdat het dacht dat de SS'er wilde spelen en boog naar voren om de Duitser een kusje te geven. Zonder ook maar een seconde te twijfelen, zwaaide de bewaker het kind in een wijde boog om zich heen en sloeg het met het hoofd tegen een betonnen wand. Het kind had nog niet eens de tijd om te schreeuwen. In een vlaag van verstandsverbijstering trok de jonge moeder het pistool uit het holster van de Duitser en slaagde ze erin hem en een aantal andere SS'ers neer te schieten, voordat zij zelf overmeesterd werd. Als straf werd ze doodgemarteld in het voorvertrek van de gaskamer."

Ooggetuigenverklaring Russisch rapport over Auschwitz, Juli 1945

MASSAMOORDEN

'Conventionele' massamoorden, vooral door mensen massaal voor een open graf te fusilleren, vonden sinds het begin van de Tweede Wereldoorlog overal in Oost-Europa plaats. Maar deze methodes waren niet effectief genoeg. Het koste teveel tijd en manschappen om een graf te graven voor tientallen of zelfs honderden lijken. Men had al mobiele gaskamers geprobeerd - afgesloten vrachtwagens waarin de slachtoffers met uitlaatgassen vergast werden -, maar dan zat men nog met de lijken.

Reichsführer Heinrich Himmler had bovendien gemerkt dat zelfs zijn zwarthemden niet onaangedaan bleven door deze moorden. Juichen bij de racistische toespraken van Hitler was voor hen geen probleem, maar de weerzinwekkende realiteit van deze massamoorden was zelfs te veel voor de meest geharde nazi's.

Bovendien waren deze methodes erg langzaam. Hoewel de moordcommando's van de Einsatzgruppen tussen juni 1941 en januari 1942 naar schatting zo'n 100.000 joden per maand ombrachten, waren er in totaal elf miljoen joden in Europa. Op dit tempo zou het 12 tot 15 jaar duren om ze allemaal te vermoorden. Er was dus iets extra's nodig, iets waardoor het moorden geïndustrialiseerd kon worden.

Hieronder:
Tussen 15 mei en 9 juli 1944 vervoerden 147 treinen meer dan 430.000 Hongaarse joden vanaf 55 locaties in Hongarije naar Auschwitz. De meesten van hen werden bij aankomst vergast: er werden er meer dan 12.000 per dag vermoord.

Boven:
Oudere joden wachten op hun dood. Per transport varieerde het aantal mensen dat geselecteerd werd om te werken – en dus nog iets langer in leven te blijven – tussen de 15 en 25 procent.

DODENKAMERS

Het concept van de gaskamers dateert van voor de oorlog. In de zomer van 1939 initieerde Dr Karl Brandt een geheim naziprogramma met de codenaam *Aktion T-4*. Voor mensen met een lichamelijke of geestelijke handicap was er geen plaats in het Duitsland van Hitler. De nazileiders geloofden sterk in eugenese of rasveredeling: door het Arische ras te zuiveren van 'inferieure elementen' zou het Duitse volk fitter en sterker worden en zich ontwikkelen tot een waar superras. Onder de slachtoffers bevonden zich zelfs Duitse soldaten die gewond waren toen ze tijdens de Eerste Wereldoorlog voor Duitsland vochten.

De geselecteerde 'Untermenschen' werden naar een sanatorium gebracht waar men nieuwe 'doucheruimtes' gebouwd had. Ze werden uit hun kleren geholpen, kregen wat zeep en werden naar binnen gebracht. In plaats van water braakten de 'douchekoppen' echter koolmonoxidegas uit, waardoor de slachtoffers in slaap vielen om nooit meer te ontwaken. De lijken werden op kruiwagens naar de aangrenzende crematoria gereden.

Het gruwelijke succes van *Aktion T-4* was algemeen bekend onder de nazi's die deelnamen aan de Wannsee-conferentie in januari 1942. Op deze vergadering, die was belegd op initiatief van Reinhard Heydrich, werd er besloten dezelfde methode toe te passen om de voltallige joodse bevolking van Europa uit te roeien.

DE VOLKERENMOORD-FABRIEK

Het vernietigingskamp in Auschwitz was een echte doodsfabriek die erop gericht was zo snel mogelijk zoveel mogelijk mensen te doden en hun lijken op te ruimen. Kampcommandant Rudolf Höss had ontdekt dat grotere gaskamers sneller werkten: elk van zijn vier gaskamers bood ruimte aan 2.000 mensen tegelijk, tien maal de capaciteit van de vroegere modellen. De bottleneck zat hem in het opruimen van de stoffelijke resten: het kostte slechts een half uur om 2.000 mensen te vergassen in een grote gaskamer, maar het verbranden van een menselijk lijk duurde veel langer. Toen het doden zijn piek had bereikt – mei en juni 1944 toen er 12.000 mensen per dag vermoord werden – moesten de stoffelijke resten vaak in grote kuilen verbrand worden. Dit zorgde voor de afschuwelijke stank van brandend vlees die men kilometers verderop nog kon ruiken.

Selectieproces
De eerste fase in het proces was de gevangenen aanwijzen die bekwaam waren om te werken – in het begin een op de vier, maar later een op de tien.

De lijken opruimen
De organisatie van het kamp was er voornamelijk op gericht grote aantallen mensen binnen een korte tijd te vermoorden en de lijken daarna zo snel mogelijk op te ruimen.

Winst uit volkerenmoord
De nazi's hebben zich in hoge mate verrijkt aan de bezittingen van hun slachtoffers: de waarde van de bagage van de joden die in Auschwitz aankwamen en de buit die van hun lijken werd gestolen, bedroeg vele honderden miljoenen Reichsmarken.

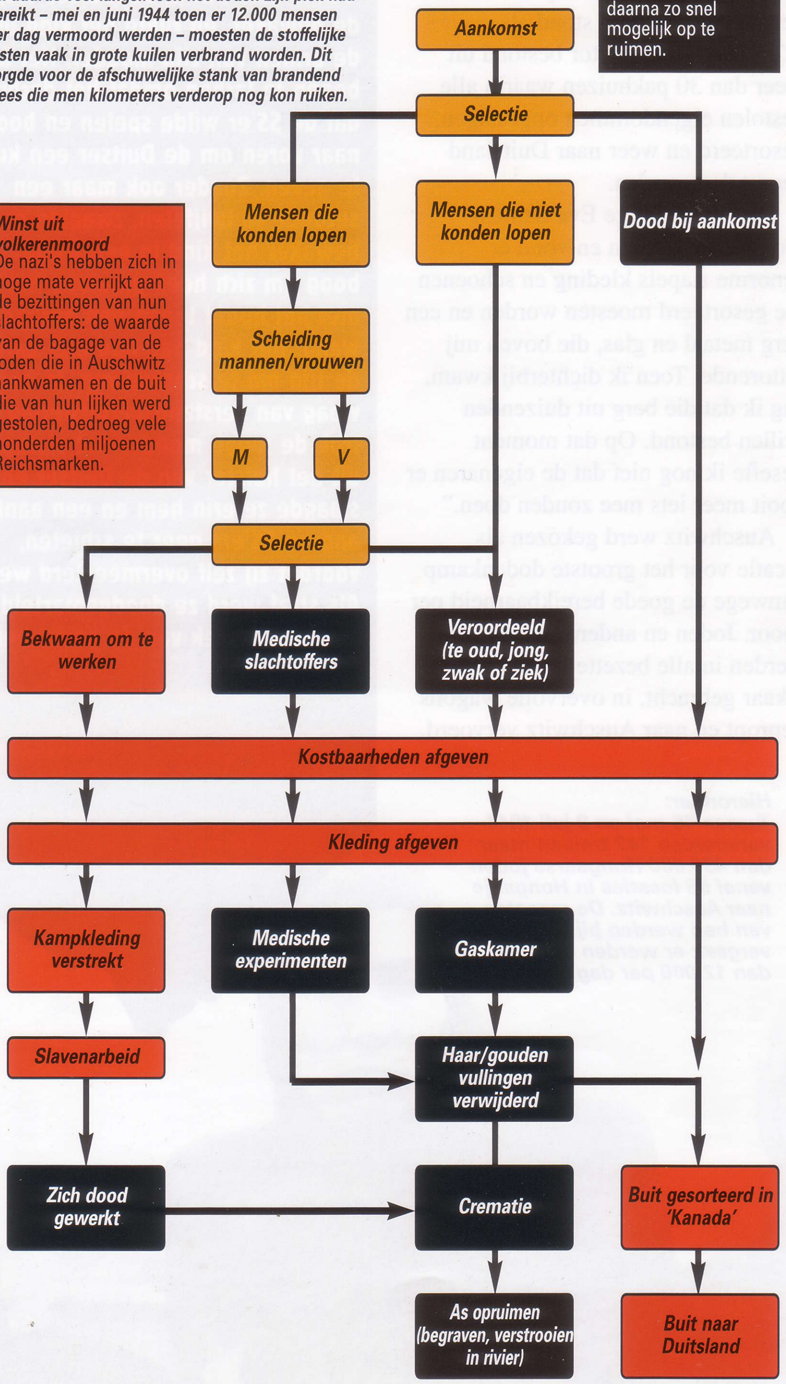

Lebensborn was de persoonlijke obsessie van Heinrich Himmler: hij wilde het Duizendjarig Rijk bevolken met een superras van mannen en vrouwen met zuiver 'Arisch' bloed.

Boven:
In het fokbeleid van de nazi's stond het -foutieve- concept centraal dat 'Germaanse' types superieur zouden zijn aan alle andere mensen.

Himmler wilde een ras van blonde helden met blauwe ogen kweken volgens strenge 'selectiewetten' die gebaseerd waren op diverse criteria, zoals lichaamsbouw, mentale en fysieke eigenschappen en karakter. Dit 'aristocratische' concept zou moeten leiden tot een nieuwe orde van mensen uit één 'zuiver' ras die een charismatisch gezag zouden combineren met bureaucratische discipline. De SS-mens zou een nieuw type mens zijn, soldaat, administrateur, wetenschapper en leider in één, met als 'heilige' missie Europa opnieuw te bevolken.

Vanaf het begin paste Himmler het principe van rassenselectie toe op de SS. Als voorbeeld voor de lagere rangen en voor het Duitse volk moesten getrouwde SS-officieren tenminste vier gezonde kinderen verwekken. Wie dat niet kon, moest als alternatief financiële steun verlenen aan kinderen met de juiste raciale en erfelijke kenmerken.

Maar niet alleen de mannen moesten hun plicht doen als vader (al dan niet binnen het huwelijk); ook van loyale jonge nazi-vrouwen werd verwacht dat ze raszuivere kinderen zouden baren. In Himmlers beruchte voortplantingsverordening, die hij na het uitbreken van de oorlog afkondigde, stond dat "...het de verheven taak van Duitse vrouwen en meisjes van goede afkomst is kinderen te baren van soldaten die naar het front gaan". De Duitse staat richtte daarvoor speciale Lebensbornhuizen in waarin ongetrouwde zwangere meisjes hun kinderen, het kanonnenvoer van de

LEBENSBORN
EEN SUPERRAS KWEKEN

Boven:
Moederschap werd gezien als de ware plicht van alle Duitse vrouwen en werd veelvuldig gepromoot in de nazi-propaganda. Deze poster probeert steun te werven voor de moeder-en-kinduitkering van de NSV, een nationaal-socialistische bijstandsdienst.

toekomst, konden baren.

De Lebensbornhuizen boden onderdak aan jonge vrouwen die geselecteerd waren op hun perfecte Arische uiterlijk en die de raszuiverheid van hun afkomst over verschillende generaties konden bewijzen.

De meisjes die in de nazi-ideologie waren opgegroeid, vonden het idee van buitenechtelijke kinderen helemaal niet vreemd. Zo verraste een meisje in de herfst van 1937 haar medepassagiers op een trein in Beieren door luidkeels te verklaren:

"Ik ben op weg naar de SS *Ordensburg* Sonthofen om mezelf zwanger te laten maken." Sonthofen was een van de vier *Ordensburgen* of 'Ordekastelen', een soort van universiteiten voor de toekomstige elite van de nazi-partij.

De roddel in het Derde Rijk was dat de 13 Lebensborn-kraamhuizen, die van Hohehorst bij Bremen tot in Hochland in Beieren over heel Duitsland verspreid lagen, deels SS-bordelen en deels dekfarms voor het superras waren, die permanente *Zeugungshelfer* of 'voortplantingsassistenten' in dienst hadden om te garanderen dat er alleen raszuivere 'Arische' conceptie plaatsvond. Himmler zei hierover als volgt "... Wij bevolen alleen echt waardevolle, raszuivere mannen aan als *Zeugungshelfer*."

Een van de deelneemsters aan het programma vertelde: "In Tegernesee moest ik tot de tiende dag na het begin van mijn menstruatie wachten. Daarna werd ik medisch onderzocht en ging ik naar bed met een SS'er die deze plicht ook nog met een ander meisje moest uitvoeren. Ik kon ervoor kiezen naar huis terug te keren of rechtstreeks naar een van de kraamhuizen te gaan." Aan het eind van de oorlog vertelde Himmler aan zijn arts Felix Kersten: "Slechts een paar jaar geleden waren onwettige kinderen nog een schande. In weerwil van de bestaande wetten heb ik de SS er systematisch van doordrongen kinderen, ongeacht hun wettigheid of andere aspecten, als het mooiste en beste dat er is te beschouwen. De resultaten: mijn mannen vertellen mij nu met stralende ogen dat ze vader zijn geworden van een onwettige zoon. Ondanks de bestaande wetten zien de meisjes het als een eer, en niet als iets waarvoor ze zich moeten schamen."

Hieronder:
Het 'Arische' ideaal van het Lebensbornprogramma was om blonde, blauwogige atleten kinderen te laten verwekken en zo een superras te fokken volgens Himmlers gestoorde ideeën over hoe het Duitse volk eruit zou moeten zien.

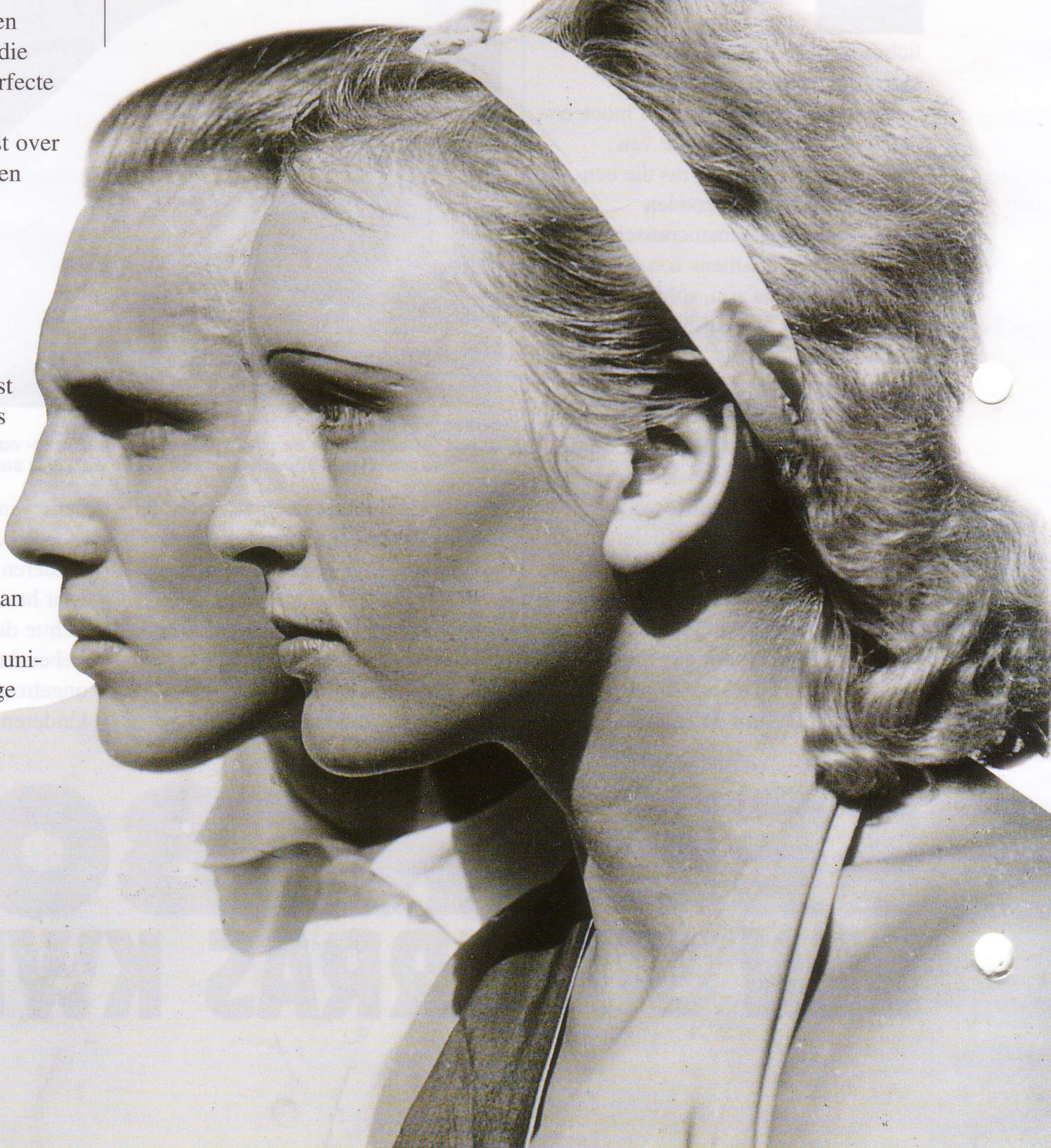

Boven:
Een kind dat, getooid in een sjaal met hakenkruisen, een naamceremonie ondergaat voor een portret van Adolf Hitler. Elk kind dat deze SS-ceremonie onderging, kreeg een zilveren herdenkingsbeker, een zilveren lepel en een blauwe zijden sjaal.

Een van de meer bizarre aspecten van Himmlers bemoeienis met de Lebensbornhuizen was zijn fascinatie voor gezonde voeding. Het voorgeschreven ontbijt was fruit en pap en toen enkele bewoonsters erover klaagden dat ze dikker werden, zei de *Reichsführer* dat ze dan eens moesten kijken naar het slanke figuur van de Engelse aristocratie, dat volgens hem aan hetzelfde dieet te danken was.

"Daarom moeten de moeders in onze huizen leren pap te eten en dit ook aan hun kinderen geven. Heil Hitler!"

Tot ergernis van enkele aristocratische nazi's werd er qua behandeling geen onderscheid gemaakt tussen de vrouw van een hoge SS-officier en de zwangere vriendin van een gewone Waffen-SS *Sturmmann*: de vrouwen werden alleen met hun voornaam aangesproken als 'Frau Maria' of 'Frau Elisabeth'.

Voor kinderen van alleenstaande moeders fungeerden de huizen tijdens het eerste levensjaar als voogd tot er geschikte pleegouders gevonden waren. Dit werd steeds belangrijker naarmate de oorlog langer duurde en er meer vaders aan het front het leven lieten.

In de Lebensbornhuizen was de verhouding getrouwde versus ongetrouwde vrouwen 60 - 40; gezien het kleine aantal vacatures en de totale SS-capaciteit van bijna 250.000 potentiële vaders lijkt dit niet te wijzen op een sterke stijging van de seksuele activiteiten voor of buiten het huwelijk.

Lebensborn leek misschien slechts een van Himmlers vele, rare ideeën, dat een beetje indruiste tegen de gevestigde sociale orde, maar niet echt schadelijk was, maar er zat ook een meer duistere kant aan.

Als een vrouw met de juiste raskenmerken in een van de bezette gebieden zwanger raakte van een Duitse soldaat, werd zij naar een Lebensbornhuis overgebracht om het kind in Duitsland geboren te laten worden en in de nazi-maatschappij op te nemen. Vooral meisjes uit Noorwegen, Finland en Denemarken waren erg gewild, omdat men dacht dat zij het zuiverste, Arische bloed hadden.

Maar dat was nog lang niet alles. Toen de Duitsers Polen binnenvielen, ontdekten Himmlers SS'ers veel blonde, blauwogige Poolse kinderen: het Arische ideaalbeeld. Hetzelfde gold in andere bezette landen zoals Rusland en Griekenland.

Himmler liet naar schatting zo'n 200.000 van dergelijke kinderen ontvoeren, vaak terwijl ze van school

Boven:
De nazi-propaganda werd gedomineerd door blonde, blauwogige mensen. Deze poster voor fondsenwerving voor de bouw van jeugdhotels en -huizen is daarvan een goed voorbeeld.

terugliepen naar huis of tijdens het spelen. Ze werden naar speciale kampen gebracht en op hun raszuiverheid gekeurd. Als ze aan de eisen voldeden, werden ze eerst 'verduitst' en daarna ondergebracht bij goede nazi-families; zij die niet voldeden, werden als dwangarbeiders gebruikt of naar speciale vernietigingskampen voor kinderen gestuurd.

Een andere uitwas van dit beleid was dat tienduizenden zwangere dwangarbeidsters uit etnische minderheden in Duitsland een gedwongen abortus moesten ondergaan.

Het was Himmlers doel zo'n 30 miljoen mensen "van ons bloed thuis te brengen" en een rijk te creëren met een bevolking van 120 miljoen Germaanse mannen en vrouwen.

Ironisch genoeg bleken deze criminele inspanningen grotendeels verspilde moeite te zijn. Na de oorlog werden diverse ontvoerde kinderen opgespoord en met hun natuurlijke ouders herenigd. Zoals zo vaak gebeurt bij kinderen, veranderde hun uiterlijk naarmate ze ouder werden en groeiden de blonde 'Arische' baby's vaak uit tot donkerharige, kleine of mollige volwassenen, en niet tot de blonde Germaanse reuzen uit Himmlers dromen.

NAZI-FOKKERS

Eugenetica, moederschap en de SS

Lebensborn (Levensbron) werd in september 1936 geregistreerd onder auspiciën van het *Rasse- und Siedlungshauptamt* (RuSHA of Centrale SS-dienst voor Rassenkwesties en Herhuisvesting).

In 1939 schreef Guenther d'Alquen, redacteur voor het SS-blad *Das Schwarze Korps* de volgende uitleg:

"De Lebensborn-organisatie bestaat voornamelijk uit leden van de SS. Dit initiatief biedt moeders van grote gezinnen de beste verloskundige behandelingen in uitstekende kraamhuizen, naast rustfaciliteiten voor en na de conceptie. Verder krijgen zowel gehuwde als ongehuwde moeders van goede afkomst de mogelijkheid hun kinderen te baren in een ontspannen atmosfeer".

Deze huizen voor 'moeders van zuiver bloed' varieerden in grootte – Alpenland had slechts één verpleegster, terwijl Heim Taunus er maar liefst 22 had. Soms waren ze gevestigd in de voormalige woningen van rijke Duitse joden die door de Gestapo geconfisqueerd waren. De directrices en de andere medewerkers werden op politieke gronden geselecteerd, terwijl veel van de verpleegsters afkomstig waren van 'die Braunen Schwestern', een nazi-verpleegstersorganisatie die er volledig andere inzichten op na hield dan hun collega's die afkomstig waren van religieuze ordes.

In de huizen kregen de moeders een uitkering van 400 Reichsmark, terwijl het dagtarief slechts 2 en later 2,5 Reichsmark bedroeg. Dit betekende dat ook ongehuwde meisjes het zich konden veroorloven om al in de eerste fase van hun zwangerschap in een Lebensbornhuis te gaan wonen. De vriendinnen van SS'ers moesten een moederschapscursus doen om het door Himmler ingevoerde geschiktheidscertificaat te behalen alvorens ze mochten trouwen.

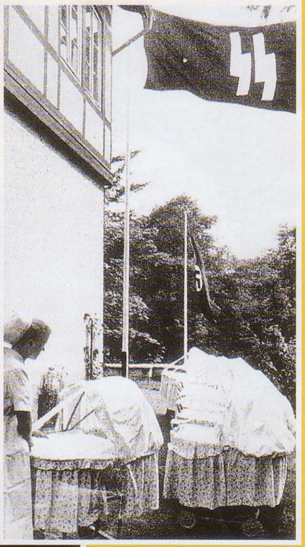

Boven:
Voor elk vierde kind dat in het gezin van een SS'er geboren werd, kreeg de moeder een zilveren kandelaar met inscriptie. Een moeder die erg veel kinderen had gekregen, kwam in aanmerking voor een speciale medaille: het erekruis voor de Duitse moeder.

Rechtsboven:
Baby's die ter wereld zijn gekomen in een SS-kraamhuis worden naar buiten gereden om wat frisse lucht te scheppen.

Rechts:
De jonge leden van de Bund Deutscher Mädel werden gezien als de ideale toekomstige moeders voor SS-kinderen.

Links:
Dit geconserveerde hoofd van een concentratiekamp-slachtoffer werd gevonden in Buchenwald, waar de nazi's zeer actief medische experimenten uitvoerden.

Medische monsters

"We gebruikten gevangenen voor onze experimenten omdat die goedkoop waren, zelfs nog goedkoper dan laboratoriumratten."

Getuigenverklaring tijdens het artsenproces in Neurenberg

De gevangenen in de concentratiekampen werden op alle denkbare en ondenkbare manieren misbruikt. Het verschrikkelijkst en mensonterendst was echter wel het gebruik van mensen als proefdieren door de nazi-doktoren.

Er werden zowel experimenten uitgevoerd op Duitse criminelen en homoseksuelen en Russische krijgsgevangenen als op de joden, zigeuners en Polen die in de concentratiekampen gevangen zaten. Ze kregen injecties met dodelijke ziektes en werden blootgesteld aan experimenteel vergif en chemische wapens. Er werden open wonden toegebracht waarna de slachtoffers opzettelijk besmet werden met gasgangreen: honderden vrouwen hebben zo in Ravensbrück gruwelijk geleden in een serie experimenten onder leiding van twee van de meest misdadige artsen, Karl Gebhardt en Fritz Fischer. Sommige gevangenen werden zonder narcose geopereerd, terwijl er op anderen geëxperimenteerd werd met botchirurgie.

STERILISATIE

De Duitse artsen voerden anatomisch onderzoek uit op levende en dode mensen en bedachten methodes om complete bevolkingsgroepen te steriliseren. Dokter Carl Clauberg, die in het beruchte Blok 10 in Auschwitz werkte, gaf honderden vrouwen injecties met bijtende en brandende substanties om de snelste manier te vinden om ze onvruchtbaar te maken, terwijl dokter Horst Schumann een nog snellere methode bedacht voor mannen: terwijl zij formulieren invulden, werden hun geslachtsdelen bestraald met een enorme dosis röntgenstralen uit een generator die achter de balie verborgen was. Dit zorgde absoluut voor het gewenste effect, maar de doses waren zo hoog dat de röntgenstralen in veel gevallen ernstige zwellingen, brandwonden en misvormingen veroorzaakten.

Een van de meest intensieve series medische experimenten werd uitgevoerd in Dachau. In 1941 vroeg dokter Sigmund Rascher, een arts in de Luftwaffe, aan Himmler of hij gevangenen mocht gebruiken voor onderzoek. De Reichsführer reageerde zeer enthousiast, evenals de verantwoordelijken bij de Luftwaffe, die hun hoofddecompressiekamer naar Dachau lieten overbrengen voor de experimenten.

VERSTIKKING

Gedurende een periode van zes maanden onderwierp Rascher zo'n 200 slachtoffers aan hoogtesimulaties van 9000 tot 15000 meter. Soms moesten ze de proef zonder enige voorbereiding ondergaan, terwijl anderen een vliegoverall en zuurstof kregen. Een gevangene die op het kantoor van Rascher werkte,

verklaarde dat, naarmate de druk steeds verder daalde "ze gek werden, hun eigen haar uittrokken en hun eigen gezicht met hun nagels openhaalden. Ze ramden hun hoofd tegen de muren en schreeuwden zo hard ze konden om de druk op hun trommelvliezen te verlichten. Deze experimenten eindigden vrijwel altijd met de dood van de testpersoon."

Toen Rascher zijn experimenten in mei 1942 beëindigde, werd hij gefeliciteerd door Goering, Himmler en luitenant-generaal Hippke, de hoogste medische officier van de Luftwaffe. In reactie daarop kondigde Hippke aan dat hij tijdens het programma in Dachau de effecten van extreme koude op grote hoogte niet afdoende had kunnen testen en dat de Luftwaffe experimenten op dit vlak ging uitvoeren met een speciaal gebouwde, gekoelde decompressie-kamer.

Rascher was hier al mee bezig. Vanaf de herfst van 1942 voerde hij een serie bevriezingsexperimenten uit om te zien hoeveel kou een mens kon verdragen en om te ontdekken hoe iemand met acute onderkoeling het beste weer tot leven kon worden gewekt.

DOODGEVROREN

Gevangenen, meestal joden of zigeuners, werden naakt in een bad met ijskoud water gegooid of (in de winter) buiten gezet bij temperaturen onder nul. Rascher en zijn assistenten (vaak gevangenen die gedwongen waren mee te werken aan de experimenten) maakten aantekeningen van de lichaamstemperatuur, transpiratie en hartslag van de stervende slachtoffers. De eerste experimenten werden uitgevoerd op mensen die volledig bij bewustzijn waren, maar door de kwellingen maakten ze "zo'n lawaai dat Rascher niet verder kon werken zonder ze te verdoven".

Men probeerde de slachtoffers weer tot leven te brengen met warme dekens, elektrische stroom door het hart en de longen en met naakte vrouwen. De snelste manier om de lichaamstemperatuur van een slachtoffer te laten stijgen, was door hem seksueel op te winden. Rascher ging door met zijn experimenten tot de zomer van 1944, toen hij door de SS gearresteerd werd. Het bleek dat hij, samen met zijn vrouw, Himmler beledigd had door een gezin te stichten. Het was niet zozeer het gezin waar de Reichsführer zich aan stoorde als wel het feit dat het echtpaar hun drie kinderen uit weeshuizen ontvoerd had.

LEVEN EN DOOD VAN ALEXANDER KALAN

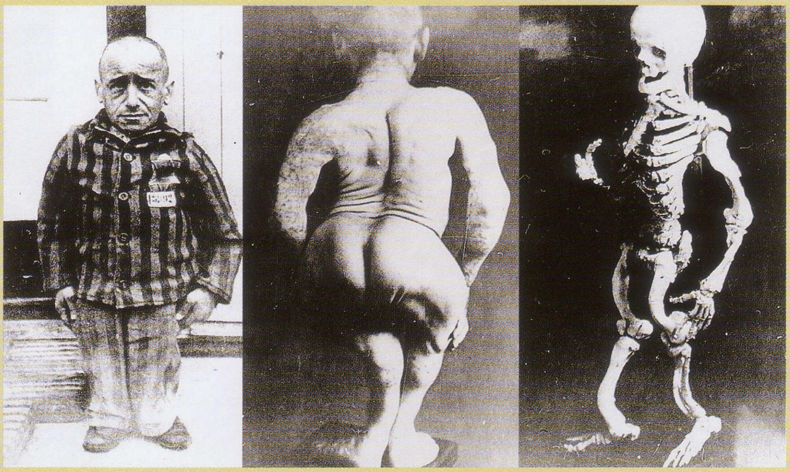

Alexander Kalan was een Nederlandse jood, die al de nodige ontberingen doorstaan had voordat de Duitsers in 1940 Nederland binnenvielen. Hij was in 1899 in Rotterdam geboren. Doordat hij aan osteomalacie (beenverweking) leed, werd hij niet groter dan een dwerg. Hij was echter wel intelligent en gaf les aan een hogeschool. In 1941 begonnen de Duitsers met de deportatie van Nederlandse joden naar werkkampen: eerst naar Buchenwald en later naar Mauthausen in Oostenrijk. Kalan kwam uiteindelijk in Gusen terecht, een van de satellietkampen van Mauthausen. In het begin van 1943 werd hij overgeplaatst naar het hoofdkamp in Mauthausen, waar hij de aandacht trok van de kampdoktoren die bezig waren met diverse medische experimenten. Zij waren altijd op zoek naar interessante anatomische voorbeelden en lieten de onfortuinlijke Kalan daarom op 27 januari met een enkele messteek in de borst om het leven brengen. Zijn vlees werd van zijn botten verwijderd, waarna zijn skelet werd opgezet en gebruikt voor onderzoek naar botmisvormingen.

BOVEN: Het afschuwelijke lot van Alexander Kalan is vastgelegd in een serie foto's, die binnen enkele dagen na zijn aankomst in Mauthausen genomen zijn.

Hieronder: Professor Carl Clauberg legt een gedeeltelijk verdoofde gevangene op de operatietafel in het beruchte Blok 10 van Auschwitz. Clauberg was een expert op het gebied van vruchtbaarheid. Hij voerde een grootschalig onderzoek uit naar sterilisatie.

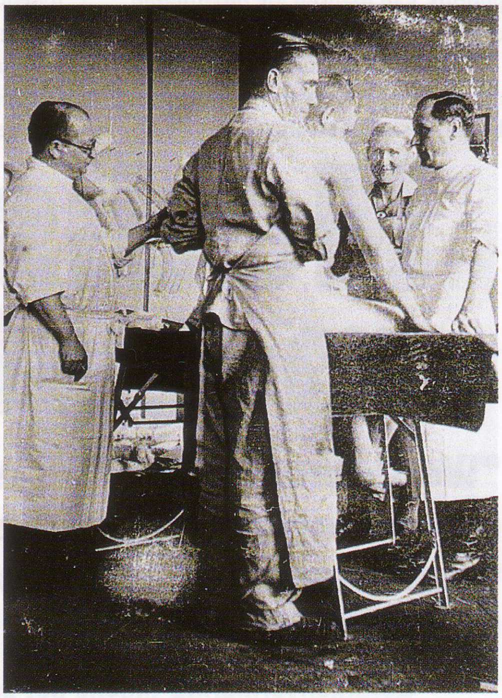

"Natuurlijk ben ik een dokter: om een mensenleven te redden zou ik een ontstoken blindedarm verwijderen. Welnu, de jood is de blindedarmontsteking in het lichaam van de mensheid."

Dokter Fritz Klein
Kamparts

Ze werden allebei naar een concentratiekamp gestuurd – Rascher naar zijn eigen Dachau – en aan het eind van de oorlog op Himmlers orders geëxecuteerd.

"De eerste lading die we ontvingen, waren de lijken van 30 vrouwen. Ze waren nog warm toen ze aankwamen."

Henri Heypierre
Laboratoriumassistent voor dokter Augustus Hirt in het Anatomisch Instituut in Straatsburg

WIJDVERBREIDE SCHULD

Hoewel er nog geen 200 doktoren rechtstreeks betrokken waren bij de ergste experimenten, was de grootste aanklacht tegen de Duitse medische stand dat duizenden artsen wisten wat er aan de hand was - en er niets tegen deden.

Daaronder bevonden zich natuurlijk ook tal van overtuigde nazi's, zoals de SS-arts Adolf Pokorny. Pokorny schreef aan Himmler dat de vijand uitgeroeid moest worden, maar niet nadat men hem zo hard mogelijk had laten werken. De beste methode daarvoor was een massasterilisatieprogramma. Anderen, zoals de notoire arts Josef Mengele, de 'engel des doods' van Auschwitz', leken te genieten van hun experimenten, terwijl het dokter Augustus Hirt van het Anatomisch Instituut in Straatsburg niet uitmaakte waar de lijken voor zijn onderzoeken vandaan kwamen, zolang het er maar veel waren.

Ondanks pogingen om hun daden te verbergen, werd een aantal artsen na de oorlog berecht. Tijdens het 'artsenproces' dat eind 1946 in Neurenberg van start ging, werden 23 kopstukken van het medische programma beschuldigd van oorlogsmisdaden en misdaden tegen de mensheid. De experimenten die in de aanklacht genoemd werden, omvatten o.a. onderzoek naar de effecten van grote hoogtes en bevriezing, experimenten met betrekking tot malaria, tyfus, vlektyfus, gele koorts, pokken, cholera, difterie, de effecten van mosterdgas en allerlei vergif, opzettelijke infectie van wonden om sulfanilamide te testen, bottransplantaties, bot- en zenuwregeneratie, de effecten van het drinken van zeewater, epidemische geelzucht, sterilisatie en de effecten van brandbommen.

Het proces duurde tot augustus 1947. Karl Brandt, Rudolph Brandt, Karl Gebhardt, Joachim Mrugowsky, Viktor Brack, Wolfram Sievers en Waldemar Hoven werden ter dood veroordeeld en op 2 juni 1948 opgehangen. Zeven verdachten – waaronder Adolf Pokorny – werden niet-schuldig bevonden en de anderen werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van 10 jaar tot levenslang.

HUN STRAF ONTLOPEN

Maar niet alle doktoren werden berecht. Rascher werd voor het einde van de oorlog door de SS geëxecuteerd. Professor Holzloehner, die ook aan bevriezingsexperimenten gewerkt had, pleegde zelfmoord nadat hij door het Britse leger gevangen was. Augustus Hirt uit Straatsburg verdween terwijl de Amerikaanse troepen optrokken naar de stad. Josef Mengele ontsnapte naar Zuid-Amerika, waar hij nog een kwart eeuw onder een valse identiteit leefde.

Boven:
De eerste gevangenen waarop in Dachau geëxperimenteerd werd in het kader van hoogte-onderzoeken werden gewoon in een ruimte geplaatst waaruit de lucht geleidelijk onttrokken werd: zo'n 80 gevangenen stierven hieraan en degenen die het wel overleefden werden al snel daarna om het leven gebracht.

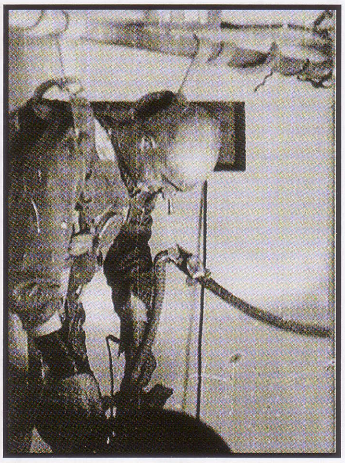

Links en boven:
Door de betrokkenheid van de Luftwaffe bij de hoogte-onderzoeken in Dachau werden er ook experimenten uitgevoerd op gevangenen in een vliegpak om de condities waaraan de piloten bij de luchtmacht blootgesteld beter te kunnen simuleren. Hoewel ze aan meer dan 200 gevangenen het leven kostten, vormden deze experimenten de basis voor het geneeskundig luchtvaartonderzoek na de oorlog, een controverse die zich zelfs heden ten dage nog doet gelden.

MOORDDADIGE ANATOMIE

Aan het Anatomisch Instituut in Straatsburg werden joden uit naam der wetenschap afgeslacht

Augustus Hirt was verantwoordelijk voor ongekend gruwelijke medische experimenten. Hij stond aan het hoofd van het Anatomisch instituut in Straatsburg en zijn specialiteit was het opmeten van hoofden. In 1941 vroeg hij aan Reichsführer Heinrich Himmler of hij hem de schedels kon leveren van "joodse bolsjewieken, die het prototype zijn van de weerzinwekkende, maar karakteristieke Untermensch".

Himmler was hem graag van dienst en gaf SS Standartenführer Wolfram Sievers, topman bij de Ahnenerbe – de SS-organisatie voor het Arische erfgoed - opdracht hiervoor te zorgen.

Sievers ging in juli 1943 in Auschwitz aan de slag. In de tenlastelegging op het proces tegen Sievers na de oorlog staat: "Er werden 112 joden geselecteerd voor het aanleggen van een complete skeletcollectie voor de Rijksuniversiteit van Straatsburg. Ze werden gefotografeerd en opgemeten."

De slachtoffers werden naar het concentratiekamp Natzweiler bij Straatsburg gestuurd, waar ze vergast werden onder toezicht van SS-Hauptsturmführer Josef Kramer, die later bekend werd als het 'Beest van Belsen'. De lijken werden onmiddellijk naar Straatsburg overgebracht, waar ze geconserveerd werden in alcohol en intensief onderzocht werden. Door het lange proces – vergelijkend onderzoek, anatomisch onderzoek, analyse van pathologische kenmerken, rassenonderzoek etc. – bleef er een aantal lijken achter in de conserveringsvaten, ondanks pogingen om het bewijsmateriaal te vernietigen toen de geallieerden Straatsburg in oktober 1944 innamen. Sievers werd schuldig bevonden tijdens het artsenproces in Neurenberg, waarna hij in juni 1948 werd opgehangen. Kramer werd door de Britten geëxecuteerd. Maar Hirt ontvluchtte Straatsburg toen de geallieerden dichterbij kwamen. Hij zei dat hij zich nooit levend zou laten pakken. Men heeft hem daarna nooit meer gezien.

Boven:
Toen de troepen van de Franse 2de Pantserdivisie als eersten Straatsburg introkken, vonden ze vaten met daarin een bloederige verzameling lichaamsdelen. Het anatomisch instituut leek meer op een slachthuis dan op een gerespecteerde onderwijsinstelling.

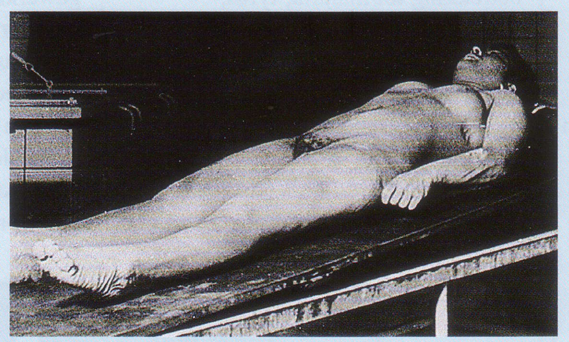

Boven:
Dokter Hirt liet de lijken conserveren, zodat er onderzoek op kon worden uitgevoerd voordat ze van hun vlees werden ontdaan en de skeletten in de collectie van de Universiteit werden opgenomen.

Boven:
Uit ondervraging van de medewerkers bleek dat men de lijken in stukken had gesneden om ze op te lossen in zuur of te verbranden, maar toen de stad werd ingenomen had de SS geen tijd meer om het bewijs van hun gruwelijke daden te vernietigen.

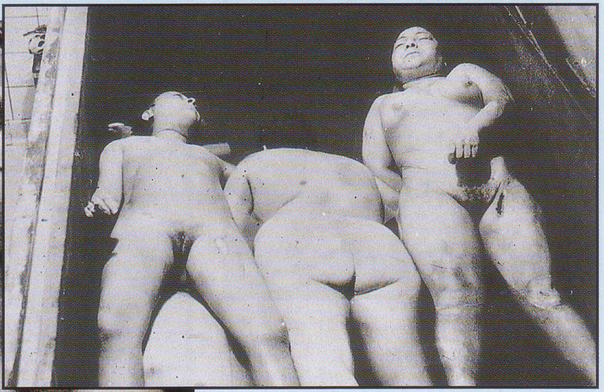

Boven:
Naast de vaten met lichaamsdelen werden er ook diverse volledig geconserveerde lijken aangetroffen. Dit waren de stoffelijke resten van tenminste 100 slachtoffers die in de concentratiekampen vermoord waren in naam van de wetenschap.

In september 1939 liet Duitsland een compleet nieuwe aanvalsstrategie los op Polen: de Blitzkrieg, of bliksemoorlog, een aanval met ongekende snelheid en dodelijke precisie.

BLITZKRIEG POLEN

HITLERS invasie in Polen in september 1939 markeerde het begin van de Tweede Wereldoorlog in Europa. Velen hadden het conflict voorzien, maar slechts weinigen hadden de verbijsterende successen van de Wehrmacht werkelijk verwacht.

APRIL–AUGUSTUS 1939
EEN INVASIE VOORBEREIDEN

Begin april, al snel na zijn vrijwel ongehinderde annexatie van Oostenrijk en Tsjecho-Slowakije, geeft Hitler zijn generale staf het bevel de invasie van Polen voor te bereiden. De aanval moet op 1 september of snel daarna van start gaan. De naam van de operatie wordt *Fall Weiss*.

De generale staf van het leger legt haar actieplan op 7 mei aan Hitler voor. Polen is het ideale theater voor de nieuwe 'bliksemoorlog' die ontwikkeld is door de Wehrmacht. Het land is vrij vlak (en ten tijde van de geplande invasie droog en met een harde ondergrond) en de grenzen zijn veel te lang om ze goed te kunnen verdedigen. Het land wordt bovendien aan drie zijden geflankeerd door landen die in Duitse handen zijn:– Oost-Pruisen in het noorden, Duitsland in het westen en het pas bezette Tsjecho-Slowakije in het zuiden. In feite ligt Polen grotendeels binnen vijandig gebied, waarbij de economisch meest waardevolle gebieden het dichtst bij de grootste bedreiging liggen.

Boven:
De Duitse manschappen waren erg goed voorbereid op de invasie in Polen. Ze waren goed getraind en hadden goed materieel. Hun bevelvoerders waren veel effectiever dan die van hun tegenstanders. Daarom zouden ze de moedige, maar tactisch zwakkere Polen telkens weer te snel en te sterk af zijn.

De fatale zwakte in de Poolse verdediging is het gebrekkige materieel en mobiliteit; het leger bestaat voornamelijk uit 30 infanteriedivisies die ondersteund worden door 11 bereden cavaleriebrigades en twee gemotoriseerde brigades. Bovendien zijn 17 van de beste divisies vooruitgeschoven om de waardevolle mijnstreken en industriële gebieden te beschermen in plaats van ze in te zetten achter de veel sterkere verdedigingslinies die gevormd worden door de rivieren Vistula en San.

Zes pantserdivisies en acht gemotoriseerde infanteriedivisies vormen de voorhoede van de Duitse invasiemacht. Deze worden ondersteund door 27 infanteriedivisies die voor hun logistiek voornamelijk gebruikmaken van paarden. De infanterie moet vooral de aandacht van de hoofdmacht van het Poolse leger opeisen, zodat de snellere mobiele troepen een omtrekkende beweging kunnen maken om de aanvoerlijnen af te snijden en de commandocentra achter de flanken te overrompelen.

De Duitse troepen trainen de hele zomer voor deze operatie en in augustus nemen ze hun uitgangs-posities in. Op 31 augustus geeft Hitler het startsein voor de operatie *Fall Weiss*.

1 SEPTEMBER
VERRASSINGSAANVAL

Op 1 september 1939 steekt de Duitse Luftwaffe om kwart voor vijf 's och-tends de Poolse grens over, zonder vooraf een officiële oorlogsverklaring af te geven. Zo'n 1400 bommenwerpers, duikbommenwerpers en gevechtsvliegtuigen beginnen met de systematische vernietiging van Poolse vliegvelden en vliegtuigen, knooppunten van wegen en spoorwegen, troepenconcentraties en alles wat volgens spionnen en waarnemers commandoposten van enige waarde kan herbergen. Hoewel deze aanval niet 100% succesvol is en de overgebleven Poolse vliegtuigen nog een week lang taai weerstand bieden, neemt de verrassingsaanval het grootste gedeelte van de luchtdreiging tegen de optrekkende Wehrmacht weg.

Een uur na de eerste aanvallen van de Luftwaffe trekt het zuidelijke leger onder leiding van Generaal von Rundstedt op: het achtste leger op de linkervleugel met als doel Lodz, het veertiende leger aan de rechterkant richting Krakow en de Vistula en de bulk van de pantserbrigades van het tiende leger onder Generaal von Reichenau doorsnijdt in het midden het open gebied tussen de Poolse troepenmachten in Lodz en Krakow, om aansluiting te vinden met de mobiele troepen van het achtste leger en door te stoten naar Warschau.

Het noordelijke leger onder von Bock valt tegelijkertijd aan, waarbij het derde leger onder Kuechler het zuiden optrekt vanuit Oost-Pruisen en von Kluges vierde leger, voorafgegaan door de pantsertroepen van Guderians XIXe korps, vanuit het westen via de Poolse corridor aanvalt.

2–3 SEPTEMBER
OORLOGS-VERKLARINGEN

Terwijl de tanks van het tiende leger de rivier de Warta oversteken om Czestochowa in te nemen, eisen Engeland en Frankrijk dat de Duitse troepen zich onmiddellijk terugtrekken. Omdat Berlijn hier met stilzwijgen op reageert, overleggen de geallieerden over hoe ze hun beloften aan Polen het beste kunnen uitvoeren. Men is het erover eens dat ze uitgevoerd moeten worden, maar hoe, wanneer en waar dat moet gebeuren is iets waarover men het niet zo snel eens is.

Er wordt nog een laatste ultimatum verzonden – en compleet genegeerd. Om 11 's ochtends op zondag 3 september 1939 maakt de Britse premier Neville Chamberlain bekend dat Engeland Duitsland de oorlog heeft verklaard. Hij is ervan overtuigd dat de hele wereld dit als een bittere persoonlijke teleurstelling zal ervaren, gezien het niet-aanvalsverdrag dat Hitler eerder getekend had.

Boven:
De Stuka's hadden sirenes die meestal aan het vaste onderstel bevestigd waren. Als ze tijdens de duikvlucht geactiveerd werden, verhoogde dit angstaanjagende geluid het toch al grote psychologische effect van hun aanvallen.

De veldtocht in Polen

Snelheid en kracht in een dubbele tang

MET DE INVASIE van Polen kon de wereld voor het eerst kennismaken met de kracht en de snelheid van de Blitzkrieg. De operatie werd gepland als een dubbele tangbeweging, waarbij drie legers werden ingezet in de binnenste tang van het offensief, terwijl twee andere legers, voorafgegaan door sterke pantsertroepen, de buitenste tang vormden. De bekken van de binnenste tang moesten elkaar raken op de rivier de Vistula, zodat het merendeel van het Poolse leger omcirkeld zou zijn, terwijl de buitenste, snellere troepen de rivier de Bug als doel hadden, zodat alle ontsnappingsmogelijkheden afgesneden zouden worden.

Het was een uiterst doeltreffend plan en rond medio september waren de meeste doelen al bereikt. Alle hoop die de Polen eventueel nog konden hebben, werd de grond ingeboord door de Russische invasie vanuit het oosten die op 17 september startte. Hiermee wilden de Russen hun graantje mee-pikken van het Duitse succes. De binnenste tang had Warschau op 10 september bereikt en de pantsertroepen onder leiding van Generaal Guderian bereikten Brest-Litowsk slechts vier dagen later. De Polen leverden fel verzet, maar toch konden ze slechts één serieuze tegenaanval uitvoeren, bij de rivier de Bzura in de buurt van Warschau. Hoewel dit genoeg was om de Duitsers te dwingen hun troepen te versterken met manschappen van andere delen van het front, was de slag al bij voorbaat verloren voor de Polen. Daarna konden zij nog slechts sporadisch verzet bieden aan de Wehrmacht.

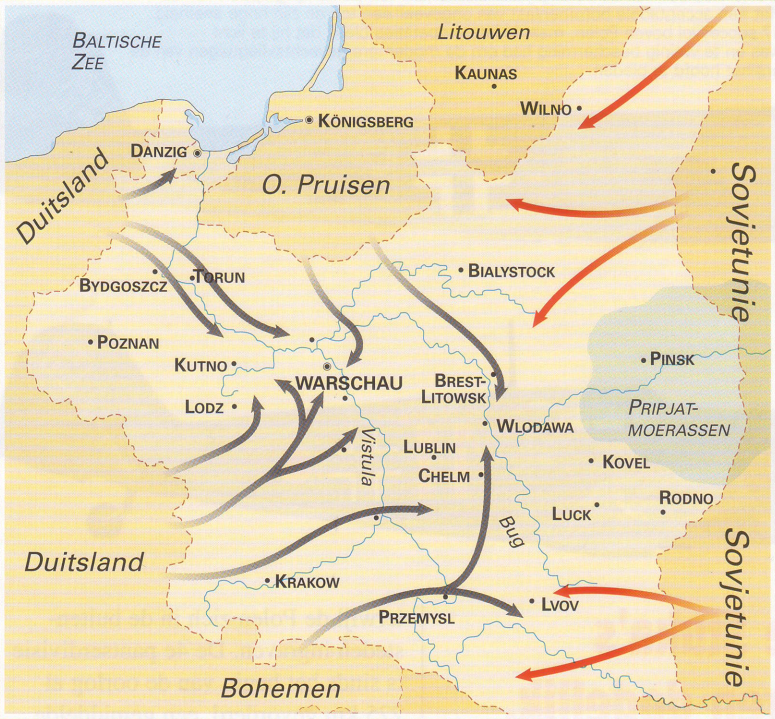

Hieronder:
De Panzer 2 met zijn 20-mm-kanon was nooit ontworpen als een echte gevechtstank, maar deze tanks hadden een groot aandeel in de Duitse aanval op Polen.

Boven:
Duitse manschappen van von Kluges IVe leger vernielen de grensovergang bij Sepolno, ten westen van Bydgoszcz, op de eerste dag van de oorlog.

4–6 SEPTEMBER
BLIKSEMOORLOG

Op 4 september is de voorhoede van het tiende leger 80 kilometer in Polen doorgedrongen en heeft men het Poolse leger in Lodz van de bevoorrading afgesneden, terwijl de pantsertroepen van het vierde leger in het zuiden de rivier de San aan beide zijden van Przemysl bereikt hebben.

Tegelijkertijd trekt het noordelijke leger op vanuit Pommeren en Oost-Pruisen. Von Kluges vierde leger trekt vanuit Pommeren dwars door de Poolse corridor en snijdt daarbij Danzig en Gdynia af van de rest van Polen. Vervolgens volgt men de Vistula naar Warschau. De route van het derde leger voert vanuit Oost-Pruisen via de rivier de Bug omlaag richting Brest-Litowsk en Lwow om uiteindelijk aansluiting te zoeken bij het veertiende leger dat vanaf het Karpatisch gebergte komt. Zo zijn er twee grote tangbewegingen gepland, waarbij de buitenste als doel heeft eventuele vluchtelingen uit de binnenste tang de weg af te snijden.

Op 5 september neemt het vierde leger Bydgoszcz in, wordt de voorste Poolse verdedigingslinie doorbroken en steekt men de Vistula over; de Luftwaffe bombardeert de plaats Sulejow nabij Warschau. De volgende dag neemt het achtste leger, onderdeel van het zuidelijke leger, de stad Tomaszow in, en wordt het merendeel van het terugtrekkende Pomorze-leger vanuit het noorden in de flank over-

De Luftwaffe in Polen

In tegenstelling tot de luchtmacht van andere landen had de Luftwaffe weinig of geen strategische verantwoordelijkheid. De belangrijkste aanvalsfunctie van de Luftwaffe was het ondersteunen van de grondtroepen, door te fungeren als een uiterst mobiele, doeltreffende artillerie-eenheid.

Hoewel de Luftwaffe veel van zijn strijdkracht in het westen moest houden om eventuele aanvallen door Engeland en Frankrijk af te slaan, kon men nog altijd 1600 vliegtuigen inzetten voor de invasie van Polen. Op 3 september was de Poolse luchtmacht vrijwel helemaal vernietigd, waardoor de Duitse piloten zich konden concentreren op het ondersteunen van de Wehrmacht.

Rechts: Junkers Ju 87B
300 Stuka's van zes *Stukageschwader* bereidden de opmars van de Wehrmacht in Polen voor. Dit model werd gevlogen door de IV. *Gruppe*, *Lehrgeschwader* 1, onder commando van Hauptmann von Brauchitsch.

Onder: Dornier Do 17Z
De Dornier Do 17 was een van de belangrijkste elementen van de *Kampfgruppen* van de Luftwaffe. Met een acceptabele bommenlast van ongeveer een ton en zijn hoge snelheid was de Do-17 succesvol boven Polen, maar in latere operaties bleek dat hij te licht bewapend was en te weinig bescherming had om de modernere gevechtsvliegtuigen van de tegenstanders het hoofd te bieden.

Rechts: Messerschmitt Bf 109E
Veruit het beste gevechtsvliegtuig tijdens de slag om Polen. De Bf 109 was meer dan 100 km/u sneller dan de PZL.11's van de Poolse luchtmacht en gaven de Luftwaffe vrijwel totale controle over het luchtruim. Dit is een Bf 109E-3 van Jagdgeschwader 51, die net na de opdeling van Polen ingezet werd.

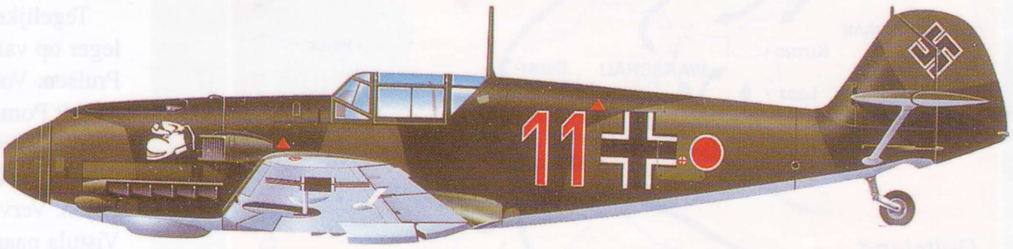

rompeld. De Poolse regering vlucht weg uit Warschau en aan het eind van de eerste week maskeert alleen de chaos van de veldslagen het buitengewone succes van de Duitse aanval.

7–10 SEPTEMBER
BESTEMMING WARSCHAU

Het oude Duitse slagschip *Schleswig-Holstein* bestookt de grootste marinebasis van Polen bij Hela in de buurt van Gdynia. Ondanks enkele succesvolle tegenaanvallen in het begin van de campagne, wordt de Poolse luchtmacht vrijwel volledig vernietigd en kunnen de Duitse Stuka's ongestoord de weg vrijmaken voor de oprukkende pantsercolonnes.

> **"De Stuka's waren dodelijk, vooral omdat er geen echte tegenstand was in de lucht"**
>
> **Luitenant Baron Tassilo von Bogenhardt, 6e karabiniersregiment, Duitse leger**

Op 8 september trekt de Wehrmacht verder op naar Warschau, terwijl de Polen zich in de buitensteden ingraven. De 4e pantserdivisie is sinds het begin van de oorlog al 225 km gevorderd, een gemiddelde van meer dan 30 km per dag. In het noorden is het korps van Guderian verder oostwaarts getrokken om af te buigen naar het zuiden en de doorbraak naar Brest-Litowsk te forceren.

De volgende dag bereikt de 4e pantserdivisie Warschau en probeert men de stad in te nemen, maar deze afval wordt afgeslagen. De Duitsers hebben het merendeel van het Poolse leger omsingeld, maar een legereenheid uit Poznan onderneemt nog een serieuze tegenaanval langs de rivier de Bzura. Dit markeert de start van de grootste veldslag in de oorlog om Polen.

De bekken van de tang zijn inmiddels gesloten, maar de chaos binnen de val is zo groot dat niemand zeker weet wat er aan de hand is. De Poolse colonnes marcheren alle kanten op om te proberen contact te maken met de vijand of met de eigen troepen. Daarbij werpen ze zoveel stof op dat waarnemers vanuit de lucht alleen kunnen melden dat er verplaatsingen plaatsvinden van ongeïdentificeerde troepen met onbekende grootte, die verwikkeld zijn in onherkenbare activiteiten met een onbegrijpelijk doel.

Op 10 september voert de Luftwaffe diverse luchtaanvallen uit op Warschau; de Poolse regering gelast een algehele terugtrekking van de troepen naar het zuidoosten.

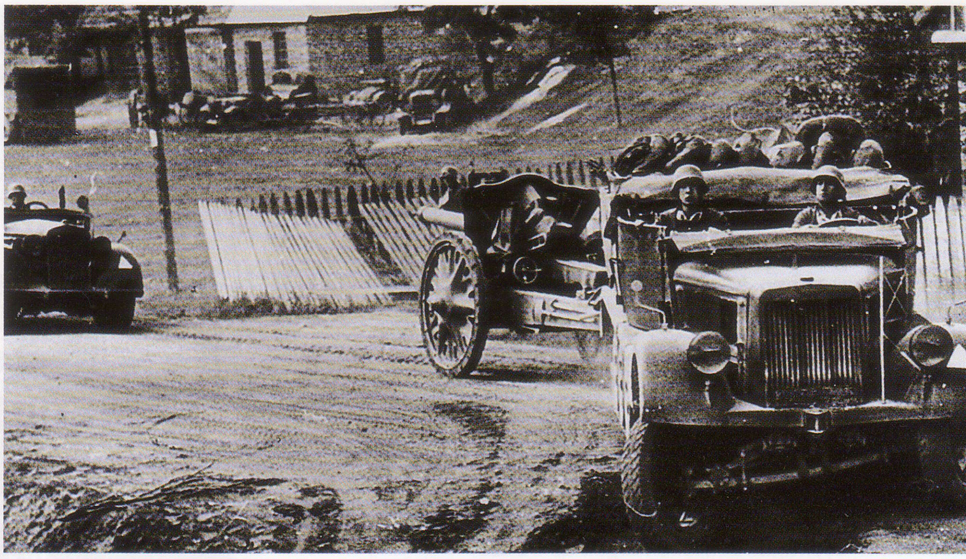

Boven:
Duitse divisies hadden meestal twee artillerieregimenten waarvan er een was uitgerust met 12 zware 150-mm-houwitsers en een met 24 of 36 lichte 105-mm-kanonnen. Bij de infanterie-eenheden werden de kanonnen door paarden getrokken, terwijl de pantserdivisies gemotoriseerd transport gebruikten. Deze 105-mm-kanonnen worden in Polen naar hun posities gesleept met een 3-tons SdKfz 11 halftrack.

11–12 SEPTEMBER
HET POOLSE LEGER VALT UITEEN

Eenheden van het Duitse 14e leger bereiken de rivier de San op 11 september en steken hem direct over in hun opmars naar het noorden naar Brest-Litowsk. Intussen wordt de strijd bij de Bzura feller. Door de algehele verwarring weet men op het Duitse hoofdkwartier niet zeker of het merendeel van de Poolse troepen in de val is gelopen, en op de 12e voert men daarom vanuit het noorden tanks van het tiende leger aan om een nieuw blok te leggen langs de Bzura, ten westen van Warschau.

Dit is de zwaarste slag van de hele operatie, maar door de ongelijke krachtsverhoudingen zijn de Polen bij voorbaat al verloren. Ze vechten met de moed der wanhoop, maar moeten steeds meer gebied prijsgeven aan de sterke, tactisch superieure vijand. Na de eerste dag worden de Polen vanuit het zuiden van achteren aangevallen

Hieronder:
De Poolse cavalerie vocht dapper, maar merkte maar al te vaak dat lansen geen partij waren voor de bepantsering van de gemotoriseerde tegenstander.

De zwakke plek opzoeken

Hoe een bliksemoorlog de vijand de wil om te vechten ontneemt

DE SLEUTEL tot het succes van de Blitzkrieg was een concentratie van troepen om een snelle doorbraak te forceren, gevolgd door extreem snelle, gerichte acties voordat de vijand kon reageren.

Zodra het zwakke punt in de verdedigingslinies van de vijand gevonden was, kwamen de pantsereenheden bij elkaar en rukten ze massaal op, gesteund door duikbommenwerpers en artilleriebeschietingen. De pantsereenheden werden ook gesteund door gemotoriseerde infanterie die gebruikt kon worden tegen de geïsoleerde vijandelijke troepenconcentraties en die eventuele aanvallen tegen de Duitse verbindingen kon afslaan.

Nadat de pantsereenheden een doorbraak geforceerd hadden, konden de 75-mm-kanonnen van de nieuwe middelzware Panzer IV-tanks enige steun bieden, maar het was vooral het innovatieve gebruik van de duikbommenwerpers waarmee de troepenconcentraties vernietigd werden dat karakteristiek was voor de Blitzkrieg.

De snelle aanvallen waren erop gericht de vijandelijke verbindingen te doorsnijden en verwarring te scheppen in de achterste linies van de vijand. Omdat de vijand dan niet meer effectief kon reageren, konden de pantsereenheden vrijuit oprukken over tot dan toe onmogelijk geachte afstanden en binnen dagen ver verwijderde doelen bereiken, in plaats van binnen maanden zoals voorheen het geval was. Tijdens hun opmars kregen de tanks steeds

ondersteuning van de gemotoriseerde infanterie. De artillerie viel al snel weg, maar dat werd gecompenseerd door duikbommenwerpers en andere luchtsteun.

Terwijl de pantsereenheden ver oprukten in de achterste linies van de vijand, volgde de infanterie te voet om de flanken te bewaken en tegenaanvallen op de verbindingslijnen te voorkomen.

De theorie achter de Blitzkrieg was misschien simpel, maar in de praktijk kon hij alleen maar uitgevoerd worden met goede communicatie en een zeer hoge mate van samenwerking tussen de diverse legereenheden, vooral de tankeenheden en de Luftwaffe.

Tegen 1939 hadden de Duitsers deze tactieken lang genoeg kunnen oefenen, waardoor ze voor hen bijna routine waren. De generale repetitie werd gehouden met de annexatie van Sudetenland in 1938, gevolgd door de bezetting van de rest van Tsjecho-Slowakije in het begin van 1939. Deze operaties brachten diverse tekortkomingen in de Duitse organisatie en het materieel aan het licht, maar deze waren grotendeels gladgestreken tegen de tijd dat de Blitzkrieg grootschalig werd ingezet in september 1939.

FASE 1 TROEPENCONCENTRATIE

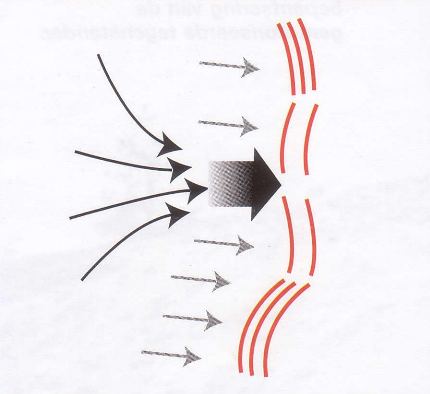

Links:
De Wehrmacht vormde een krachtig aanvallend speerpunt waar de vijand op zijn zwakst was. Dit kritieke punt werd het *Schwerpunkt* genoemd. Het werd geselecteerd op basis van alle mogelijke informatie over de vijandelijke troepen.

Rechts:
Als de voorste linies eenmaal doorsneden waren, rukten de pantsereenheden diep op in het vijandelijke gebied, waarna ze zich geleidelijk verspreidden. Dankzij hun mobiliteit en vuurkracht waren de tanks effectief tot diep in de achterste gelederen van de vijand.

FASE 2 DE DEFENSIE DOORSNIJDEN

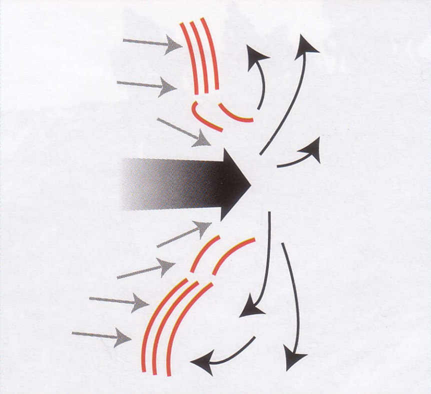

door troepen van het Duitse achtste leger en vanuit het noorden door het vierde leger.

Slechts een klein aantal Poolse soldaten slaagt erin de Duitse linies te doorbreken en zich te melden bij het garnizoen in Warschau – waar ze al snel weer ingesloten zullen worden door de buitenste tangbeweging.

Op 13 september steekt de infanterie van het zuidelijke leger de Vistula ten zuiden van Warschau over om verder naar het oosten op te rukken. De Luftwaffe voert zware aanvallen uit op de stad Warschau. Door de toegenomen tegenstand dreigt het Duitse hoofdbevel een aantal steden die guerrillastrijders steunen volledig uit te roeien.

Een dag later wordt Gdynia, de enige havenstad van Polen, ingenomen. In het oosten bereiken de gemotoriseerde Duitse troepen Brest-Litowsk. De stad wordt direct ingenomen, waarbij alleen de citadel in handen blijft van de Polen.

15–21 SEPTEMBER
DE RUSSISCHE INVASIE

Warschau ligt onder een zwaar beleg. De troepen van het zuidelijke leger bezetten de olievelden aan de Roemeense grens. Op 16 september voeren bommenwerpers van de Poolse luchtmacht hun laatste effectieve aanvallen uit op de agressor voordat de laatste overlevenden naar Roemenië vluchten. Intussen stellen de Duitsers Warschau een ultimatum – overgave of totale vernietiging. De militairen, ondersteund door maar liefst 100.000 burgers, vechten door.

Het noordelijke en zuidelijke Duitse leger ontmoeten elkaar bij Wlodawa op 17 september, waarmee ook de buitenste tang volledig afgesloten is. Nog maar een klein gedeelte van het Poolse leger heeft de hoop uit deze dubbele omcirkeling te ontsnappen, en nog dezelfde dag wordt ook die hoop afgenomen. De inhoud van de geheime clausules van het Russisch-Duitse verdrag dat een maand daarvoor ondertekend was, wordt op wrede wijze wereldkundig gemaakt als de Sovjetunie het Rode Leger vanuit het westen naar Polen stuurt om een gedeelte van de buit in te komen pikken.

Terwijl de Duitsers de laatste restanten van het verzet in Brest-Litowsk neerslaan, trekt het Rode Leger op twee fronten ten noorden en zuiden van de moeilijk begaanbare Pripjat-moerassen op, zonder al te veel weerstand. De Poolse regering, die inmiddels al vijf maal een ander onderkomen gezocht heeft, vlucht van de stad Kuty naar Roemenië.

Op 19 september wordt het Poolse leger in het Bzura-gebied tenslotte verslagen: meer dan 100.000 manschappen worden gevangen genomen. Verder naar het zuiden omcirkelen de Duitsers Lvov.

Boven:
De kleine PzKpfw I was van beperkte waarde op het slagveld, maar werd toch nog in redelijk grote aantallen in Polen ingezet. Dit is een commando-versie met een verlengde opbouw voor de verbin-dingsapparatuur. Het witte kruis was een herken-ningssymbool dat alleen maar tijdens de Poolse invasie gebruikt werd.

Wapens van de Blitzkrieg

Hoewel het woord 'Blitzkrieg' beelden oproept van hordes zware tanks die door de sterkste verdedigingslinies van de vijand breken, was de waarheid heel anders. Zo werden de eerste overrompelende overwinningen behaald met lichte tanks met een beperkte aanvalskracht – op tal van gebieden was de capaciteit van de Duitse bepantsering en artillerie veel minder dan die van de tegen-standers. De beslissende factor was de manier waarop de voertuigen gebruikt werden.

Rechts:
Lichte PzKpfw II tank
Ontwikkeld als trainingsmachine om de Duitse pantsertroepen voor te bereiden op de grotere Panzer III en IV-tanks die toen ook werden ingezet, was de Panzer II met zijn lichte 20-mm-kanon toch de tank die de grootste bijdrage aan de aanvalskracht van de Wehrmacht leverde in 1939 en 1940. Er werden meer dan 1000 Panzer II's gebruikt in Polen.

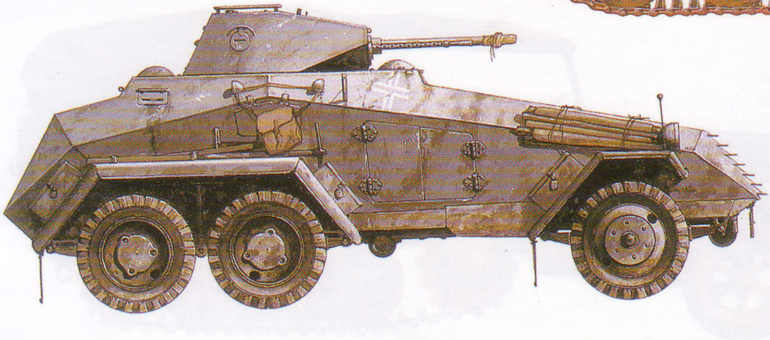

Links: SdKfz 231
De eerste Duitse pantservoertuigen die na de Eerste Wereldoorlog gebouwd werden, waren gepantserde auto's op basis van een vrachtwagenchassis die in het buitenland ontwikkeld werden om de beperkingen van het Verdrag van Versailles te omzeilen. De SdKfz (*Sonderkraftfahrzeug*, of speciaal voertuig) 231 werd geclassificeerd als een *schwere Panzerspähwagen*, oftewel een zwaar bepantserd verkenningsvoertuig. Dit voertuig werd veel gebruikt in Polen en later tijdens de invasie van Frankrijk, ondanks dat het door zijn commerciële chassis eigenlijk niet geschikt was voor langdurig gebruik in onverhard terrein.

21–28 SEPTEMBER
DE VAL VAN WARSCHAU

Op 21 september start de Duitse artillerie met een serie zware beschietingen op Warschau. De volgende dag bezetten de Russen Lvov en trekken ze samen met de Duitsers in triomf door Brest-Litowsk.

Op 25 september wordt er een nieuw ultimatum gesteld aan de burgers en verdedigers van Warschau, wat benadrukt wordt door aanvallen met meer dan 400 bommenwerpers. Het Poolse verzet wordt zwakker en op 26 september voert de Wehrmacht een infanterie-aanval op de stad uit, voorafgegaan door een beschieting met zwaar geschut.

De Duitsers nemen de buitenste delen van de stad binnen een dag in, en de Poolse bevelhebber, die inziet dat de strijd verloren is, biedt de overgave aan. De volgende dag, 28 september, wordt er een staakt-het-vuren afgekondigd.

29 SEPTEMBER – 6 OKTOBER
POLEN OPGEDEELD

Op 29 september tekenen de Russen en de Duitsers een 'verdrag van vriendschap en grensafbakening' en wordt Polen in een Duits en een Russisch gedeelte verdeeld.

Het land Polen houdt nu op te bestaan en er loopt een nieuwe internationale grens van Oost-Pruisen voorbij Bialystok, Brest-Litowsk en Lwow tot aan het Karpatisch gebergte.

De SS'ers en SD'ers volgen de legertroepen op de voet. Zij hebben de opdracht de Poolse joden, intelligentsia en politieke en militaire leiders te arresteren. De Duitse troepen bezetten Warschau op 1 oktober en beginnen met het ontwapenen van de verdedigers. Het duurt nog tot 3 oktober voor alle Poolse troepen ten oosten van Warschau ontwapend zijn.

Om zijn triomf te bezegelen, vliegt Hitler op 5 oktober naar Warschau en wordt er een overwinningsparade gehouden. Het georganiseerde Poolse verzet wordt de volgende dag beëindigd, als er zich 8000 manschappen ten zuidoosten van Warschau overgeven. Hitler kan nu vrijuit nadenken over verdere operaties in het westen. Voorlopig staan Duitsland en Rusland, onder leiding van Stalin, aan dezelfde kant. Maar de geschiedenis heeft aangetoond dat waar deze landen aan elkaar grensden, er meestal frictie en vijandschap ontstond, dus velen vragen zich nu af hoe lang deze twee naties vreedzaam naast elkaar kunnen bestaan.

Boven:
Een Russische officier in gesprek met een Duitse tankcommandant, nadat hun beide legers elkaar bij Brest-Litowsk ontmoet hebben. De vriendschap boven de verdeelde resten van Polen is meer schijn dan werkelijkheid: binnen 20 maanden zouden de twee dictatoriale staten tegenover elkaar staan in de meest bloederige veldslag uit de geschiedenis.

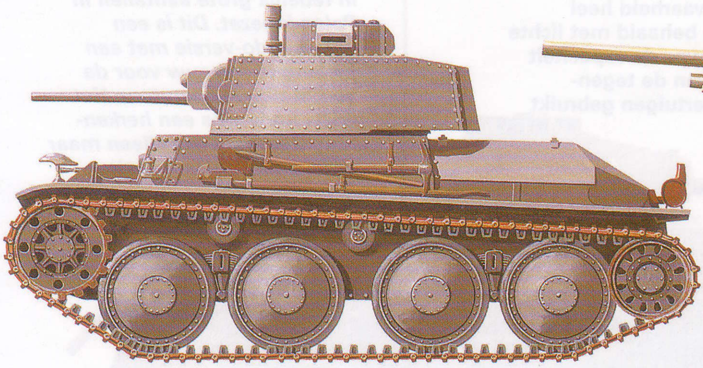

Hierboven:
lichte PzKpfw.38(t)-tank
De Duitse annexatie van Tsjecho-Slowakije gaf de Wehrmacht toegang tot de bekende fabriek van Skoda. De PzKpfw 38(t) was vrijwel equivalent aan de Panzer II, maar met een zwaarder 37,2-mm-kanon. Hij was oorspronkelijk ontworpen voor het Tsjechische leger, maar werd uiteindelijk een belangrijke tank voor de Wehrmacht in 1939 en 1940.

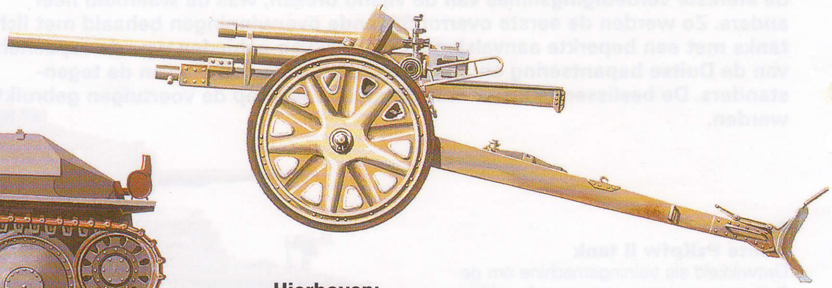

Hierboven:
10,5-cm leFH 18
De Duitse artillerie bleef wat achter bij de technische voorsprong van sommige andere wapens van de Wehrmacht. Deze houwitser van Rheinmetall was solide en betrouwbaar, en kon een raket van 14 kg afvuren met een bereik van 12000 meter, maar met zijn twee ton was hij te zwaar voor het type oorlogvoering waarvoor hij werd ingezet.

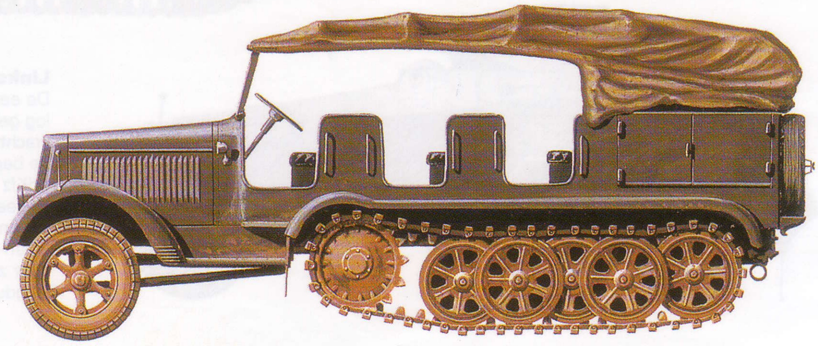

Rechts:
Halfzwaar SdKfz 7 halfrupsvoertuig
In de eerste jaren van de oorlog gebruikte de Wehrmacht de SdKfz 7 vooral als trekker voor het artilleriegeschut. Hij kon 12 soldaten met hun materieel, munitie en voorraden vervoeren en tegelijkertijd lasten tot maximaal acht ton trekken. Tussen 1934 en 1944 werden er meer dan 6100 van gebouwd.

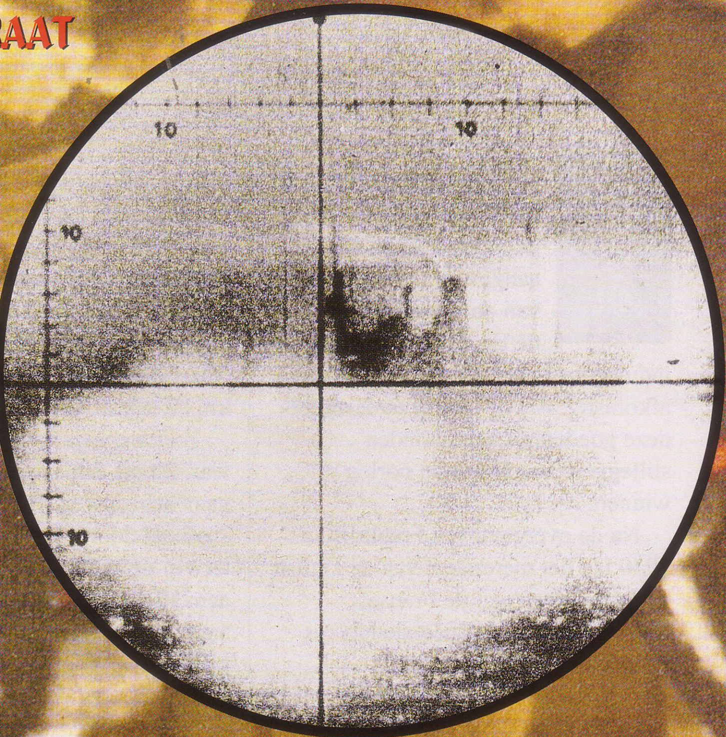

U-BOTEN WOLFPACKS

Jagers in de Atlantische Oceaan

Met hun grote bereik tot ver in de Atlantische Oceaan vormden de U-boten, de onderzeeboten van de Kriegsmarine, een enorme bedreiging voor de Britse koopvaardij en voor het voortbestaan van Groot-Brittannië tijdens de Tweede Wereldoorlog. In het begin van de oorlog waren ze een sterke troef voor de Duitse eindoverwinning.

IN 1939 werd de helft van het Britse voedsel geïmporteerd en via zee aangevoerd. Tweederde van de grondstoffen voor de Engelse oorlogs-industrie was ook uit het buitenland afkomstig. Als de Duitse onderzeeërs deze goederenstroom konden stilleggen, zou Hitler de oorlog winnen.

Na de overgave van Frankrijk in 1940 lag het merendeel van de Duitse onderzeeboten aan de Franse Atlantische kust in speciale havens van gewapend beton. Om de scheepvaartroutes te bereiken, moesten ze de Golf van Biscaje oversteken. Hoewel ze zoveel moge-lijk boven water voeren om zo snel mogelijk in actie te kunnen komen, moesten ze overdag vaak onderduiken om zich voor de Britse vliegtuigen te verbergen.

OORLOGSPATROUILLES

De jacht begon zodra de onderzeeërs zich in de open wateren van de Atlantische Oceaan bevonden. Vanaf zijn hoofdkwartier aan de kust leidde Admiraal Dönitz zijn U-boten met strakke hand. Via radiografie, verkenningsvluchten en door het kraken van bepaalde Britse marinecodes, kon Dönitz vaak met succes de koers van de konvooien voorspellen. De onderzeeërs vormden dan een 'Rudel' of ‘wolfpack’ en namen een patrouilleformatie aan waarbij de onderzeeërs soms 10 tot 20 km uit elkaar voeren.

Zodra er een konvooi gelokaliseerd was, moest één U-boot het konvooi gaan schaduwen. Hij gaf de koers en snelheid door aan het hoofdkwartier, terwijl de andere onderzeeërs hun aanvalsposities innamen. De eerste aanvallen werden onder water uitgevoerd, maar de beste kapiteins leerden al snel dat nachtelijke aanvallen boven water veel effectiever waren. Ze vertrouwden erop dat ze door hun lage silhouet niet ontdekt zouden worden en dat ze de oorlogsschepen die het de konvooi escorteerden te snel af zouden zijn. Schippers die wat voorzichtiger waren, bleven onder water en vuurden hele waaiers torpedo's af op de koopvaarders. De beste kapiteins brachten elk meer dan honderd-duizend ton aan geallieerde scheepsruimte tot zinken.

De standaard verdediging tegen onderzeeërs was het afvuren van lichtgranaten, waardoor men soms een onderzeeër boven water kon waarnemen. De oorlogsschepen die het konvooi escorteerden, openden dan het vuur met hun hoofdgeschut of probeerden de tegenstander te rammen. Het typische was dat een onderzeeër zodra hij onderdook gemakkelijker op te sporen was. In die tijd hadden de begeleiders van de konvooien meestal nog geen effectieve radar aan boord, maar ze waren wel uitgerust met ASDIC-detectieapparatuur die gebruikmaakte van geluidsgolven om ondergedoken onderzeeërs op te sporen. Zodra een onderzeeër gelokaliseerd was, volgde er een dodelijk kat-en-muisspel waarbij de onderzeeër met zijn lage snelheid en beperkte bereik onder water, duidelijk in het nadeel was. De bemanning luisterde naar de ‘ping’ van de sonar van de vijand die om hen heen echode. Als men de achtervolger op volle snelheid niet kon afschudden met snelle koerswisselingen, probeerde de onderzeeër zich zo stil mogelijk te houden en zo te ontsnappen. Maar al te vaak hoorde de bemanning het omineuze geluid als van een naderende sneltrein, als een torpedobootjager boven hun hoofd dieptebommen afwierp.

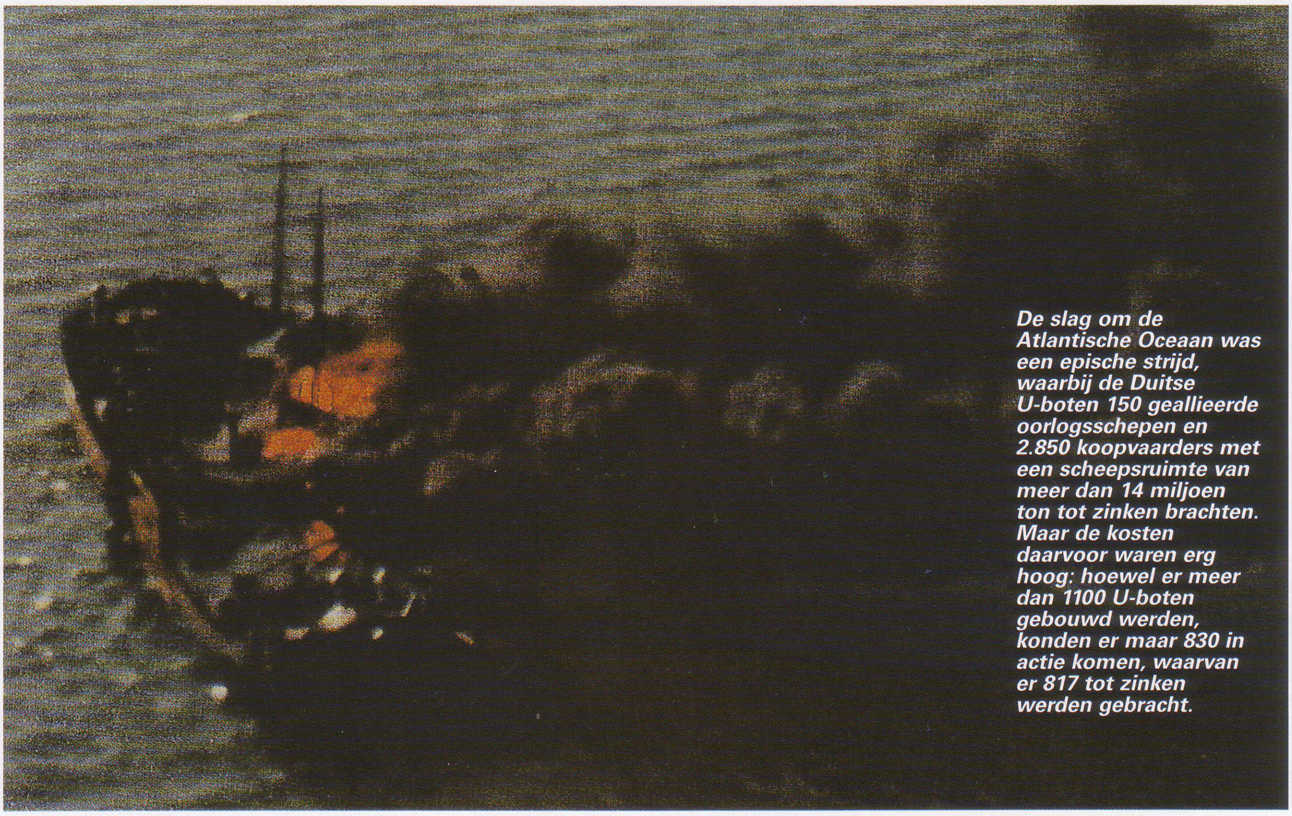

De slag om de Atlantische Oceaan was een epische strijd, waarbij de Duitse U-boten 150 geallieerde oorlogsschepen en 2.850 koopvaarders met een scheepsruimte van meer dan 14 miljoen ton tot zinken brachten. Maar de kosten daarvoor waren erg hoog: hoewel er meer dan 1100 U-boten gebouwd werden, konden er maar 830 in actie komen, waarvan er 817 tot zinken werden gebracht.

ONDER DE GOLVENDE ZEE

De onmenselijke omstandigheden aan boord van een U-boot

Het leven aan boord van een U-boot was zwaar. De boot was volgestouwd met wapens, motoren, accu's, apparatuur en voorraden, en er was maar weinig ruimte voor de bemanning die soms wel 60 dagen op zee bleef.

In de boeg 'woonden' 24 bemanningsleden. Zij moesten dit compartiment delen met de torpedo's. De helft van hen was steeds aan het werk. Ze sliepen om beurten in opvouwbare kooien of hangmatten. Er was geen privacy en er waren ook geen echte wasgelegenheden, dus in de onderzeeër stonk het steeds naar zweet, motorolie en bedorven voedsel.

De kapitein, zijn drie officieren en de vijf hoogste onderofficieren deelden het volgende compartiment. De hut van de kapitein lag aan bakboord: aan de andere kant van de centrale gang bevonden zich de radiohut en de luisterkamer. Het toilet voor de totale bemanning bevond zich ook in het officierscompartiment. Er was nog een officiersverblijf bij de kombuis, maar dit werd vrijwel altijd gebruikt als provisiekamer.

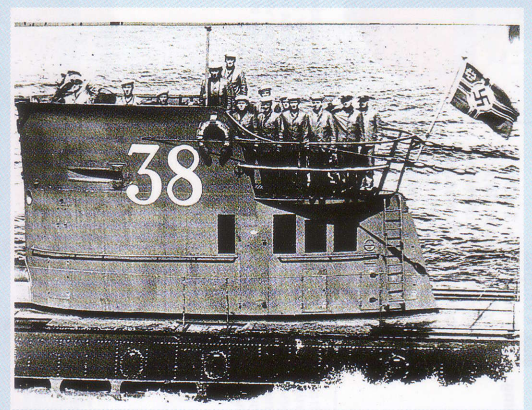

Boven:
Een U-boot van het IX-type keert terug naar de haven na een patrouille van twee maanden op de Atlantische Oceaan.

Achter de hoofdcentrale bevond zich een compartiment met acht kooien voor de onderofficieren, kastjes voor de persoonlijke bezittingen van de bemanning en de kombuis: een driepits elektrische kookplaat, twee kleine ovens en een mini-aanrecht.

Het voedsel werd overal opgeslagen: tijdens de eerste dagen van een patrouille was de onderzeeër een drijvende provisiekamer, met worsten en zakken met brood aan het plafond en kaas en ingeblikt voedsel in alle hoeken en gaten.

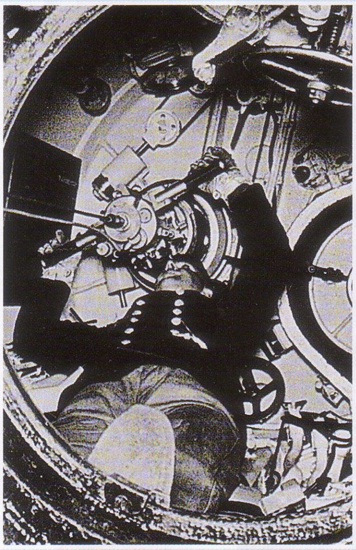

Boven:
De werkplekken in een onderzeeër uit de Tweede Wereldoorlog waren van dek tot plafond volgestouwd met een onoverzichtelijke massa buizen, wijzers, ventielen, handwielen, hendels en andere apparatuur. De mannen die in deze ruimtes werkten, mochten geen last hebben van claustrofobie en moesten er tegen kunnen wekenlang en soms zelfs maandenlang in een enge ruimte opgesloten te zitten met hun collega's.

Hieronder:
De U-Boot-bemanningen leefden in onmenselijke omstandigheden - benauwd, overvol, vochtig, onhygiënisch en meestal te heet of te koud.

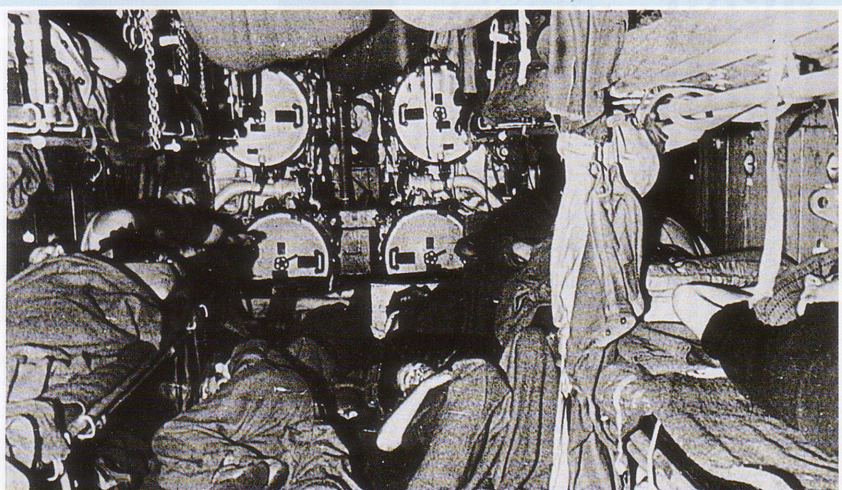

De schokgolven van de ontploffingen dreunden door de hele onderzeeër. Een bijna-treffer kon de meters vernietigen, ventielen doen openscheuren en de boot volledig in het duister dompelen.

DIEPTEBOMMEN ONTWIJKEN

Roekeloze schippers lieten hun boot zo diep mogelijk duiken, soms zelfs wel tot beneden de maximaal toelaatbare diepte van 150 meter. De romp kraakte dan onheilspellend door de toenemende druk.

Zo dook de roemruchte kapitein Otto von Kretschmer in 1939 met U-99 tot dieper dan 210 meter om aan een bijzonder goed gerichte aanval met dieptebommen te ontsnappen. Hij bleek goed te gokken, want de vooroorlogse Britse dieptebommen bleken te zijn afgesteld op een diepte van maximaal 150 meter. Als de bemanning van de U-boot geluk had, werden ze door de escorteschepen uit het oog verloren, of werd de aandacht van de vijand afgeleid door een aanval aan de andere kant van het konvooi en kon de onderzeeër stilletjes ontsnappen. Een onderzeeër die moest vluchten, raakte meestal ver verwijderd van het konvooi . Zo lang de boot niet te zwaar gehavend was, ging hij na een uur of twee weer naar periscoopdiepte. Onder water kon de onderzeeër het konvooi nooit meer inhalen, vandaar dat de kapitein zo snel mogelijk weer bovenkwam om vervolgens op hoge snelheid weer koers te zetten naar het konvooi en de aanval de volgende nacht te hervatten.

Een onderzeeër die al zijn torpedo's had afgevuurd, kreeg vaak de opdracht het konvooi te blijven schaduwen en de positie door te geven tot er nieuwe onderzeeërs gearriveerd waren.

In het begin van de oorlog brachten de onderzeeërs een groot gedeelte van hun tijd boven water door. Het grootste gevaar voor een U-boot was echter een verrassingsaanval vanuit de lucht. Vandaar dat de meeste kapiteins later overdag onderdoken, zo lang ze binnen het bereik van een geallieerde vliegbasis waren. Toch vielen er nog veel onderzeeërs ten prooi aan een verrassingsaanval.

Type VIIC Unterseeboot

De meeste U-boten die in de slag om de Atlantische Oceaan vochten, waren van het VII-type. Het originele VIIA-type was voor de oorlog ontworpen. Daarvan werden er maar 10 gebouwd. Daarna ging men over op het VIIB-type, dat zo'n 2 meter langer was om extra brandstof en torpedo's mee te kunnen nemen. Bovendien had dit type zwaardere dieselmotoren om sneller te kunnen varen. Er werden vooral veel VIIB's en VIIC's gebouwd. De laatste kon nog twee torpedo's meer meenemen. Er werden meer dan 700 VII's gebouwd vanaf 1936 tot aan het einde van de oorlog.

De VII had geen airconditioning en geen goede verwarming. Op patrouilles naar het Caribisch gebied steeg de temperatuur aan boord vaak tot 35 °C, terwijl er in de U-boten die in januari 1942 voor de Amerikaanse oostkust zware schade toebrachten aan de Amerikaanse scheepvaart dagenlang een temperatuur van 1 °C gemeten werd.

Een U-boot van het VII-type van de zevende flottielje keert terug naar de haven na een succesvolle vaart. Veel van de beste U-Boot-kapiteins voerden de 'Lachende Stier', het embleem van deze flottielje, op hun commandotor

TECHNISCHE GEGEVENS

U-boot van het VIIC-type

Bemanning:	44 officieren en gewone bemanningsleden
Waterverplaatsing:	769 ton boven water/ 871 ton indien ondergedoken
Lengte:	66,5 m (218 ft)
Grootste breedte:	6,2 m (20 ft)
Diepgang:	4,7 m (15,5 ft)
Machines:	2-assig diesel/elektr. met een vermogen van 2.800 APK (diesel) en 750 APK (accu's)
Snelheid:	17 knopen boven water/ 7,5 knoop onder water
Bereik:	15750 km (9.785 mijl) bij 10 knopen boven water/ bereik onder water zonder boven te komen 130 km (80 mijl) bij max. 4 knopen
Bewapening:	1 x 88-mm-kanon, 1 x 20-mm-luchtdoelkanon (later uitgerust met een of twee flakvierling luchtdoelonderstellen); 14 x 533 mm (21 inch) torpedo's die werden afgevuurd door vier torpedobuizen in de boeg en één in het achterschip

De sleutel tot het succes van de U-boot, vooral bij aanvallen boven water, waren zijn afmetingen. Het grootste gedeelte van de boot lag dan onder water. 's Nachts of bij een onrustige zee was de kleine brug voor de uitkijkposten van de konvooien bijna niet waar te nemen.

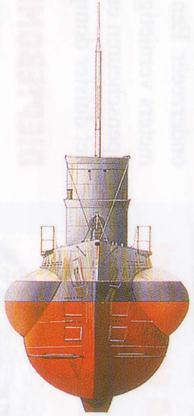

De VII werd aangedreven door dubbele propellers. Als hij boven water op zijn dieselmotoren voer, kon de boot een snelheid bereiken van ca. 17,5 knoop – snel genoeg om rond een langzaam varend konvooi te blijven cirkelen.

De machinekamer was een smalle gang tussen twee dieselmotoren. Daarachter bevonden zich de elektromotoren. Er liep een luchtleiding van de motoren naar de bovenkant van de brug, zodat de luchtinlaat van de motoren zo hoog mogelijk boven het zeeniveau lag. De dieselmotoren dreven de boot boven water aan en laadden de accu's op voor de elektromotoren die onder water gebruikt werden.

De commandotoren gaf toegang tot de brug, waar vier bemanningsleden op de uitkijk stonden als de boot boven water voer. Ieder van hen speurde een sector van 90 graden af met een Zeiss 7 x 50-verrekijker. De veiligheid van de boot was afhankelijk van hun waakzaamheid: er was geen radar aan boord.

De zes meter lange hoofdcentrale bevond zich achter het officierscompartiment. In het midden was er een cilindervormige doorgang met een ladder die naar de overvolle commandotoren in de bovenbouw met een dubbele stuurinrichting en de aanvalsperiscoop voerde.

Onderzeeërs van het VII-type hadden vier torpedobuizen in de boeg, waarvoor er zes reservetorpedo's opgeslagen lagen in het boegcompartiment (twee op de dekplaten en vier onder in de ruimen), plus één torpedobuis in het achterschip, met één reservetorpedo.

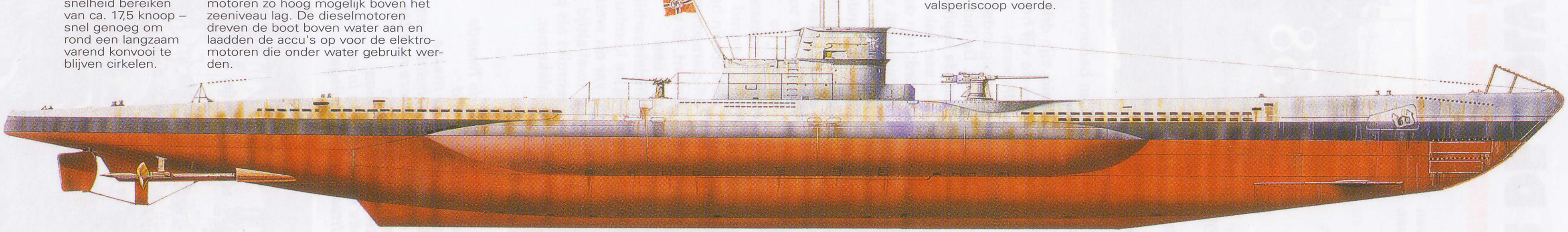

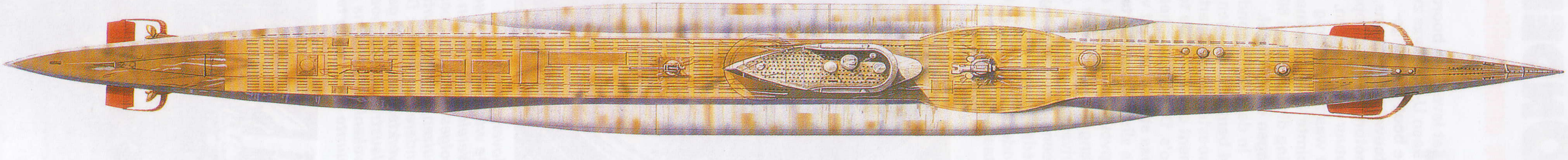

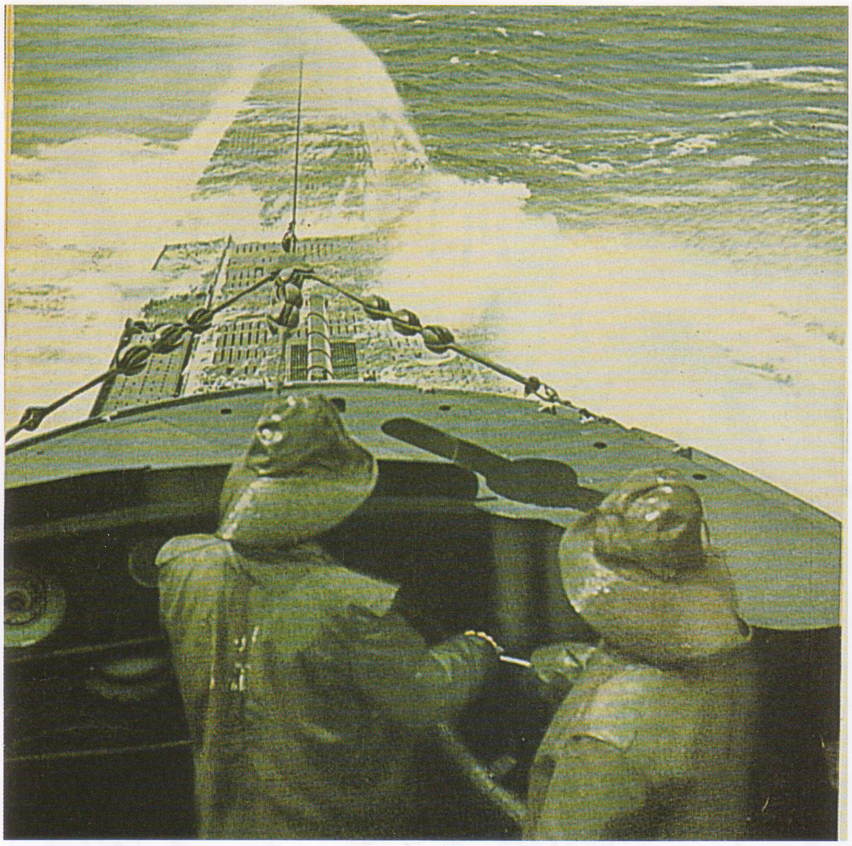

Boven:
De brug van een U-boot in de Atlantische Oceaan bood zowel vrijheid als acuut gevaar. Boven water kon een bemanningslid even ontsnappen aan de stinkende atmosfeer binnen de boot en wat frisse lucht scheppen, maar bij ruw weer werd de brug vaak overspoeld door een groene muur van water.

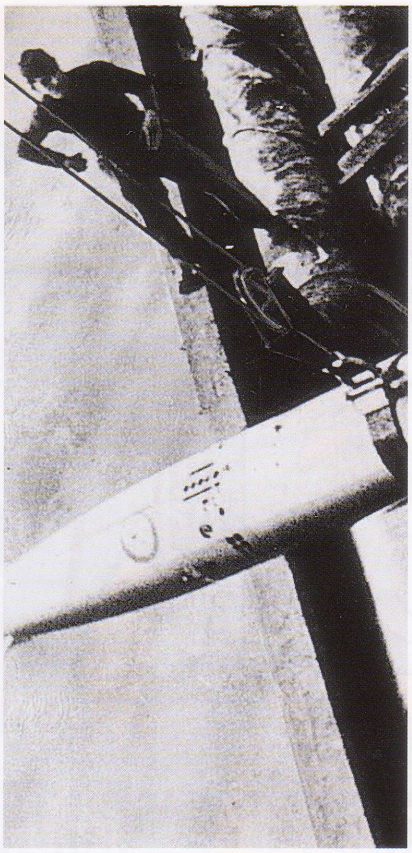

Boven:
De torpedo's van U-boten waren 7 meter lang, 533 mm in diameter en wogen bijna twee ton. Er moest regelmatig gecontroleerd worden of het elektrische systeem nog goed functioneerde. Dit was een lastig karweitje, vooral bij de reservetorpedo's onder de dekplaten, die omhoog getakeld moesten worden om ze te testen.

Een goedgetrainde bemanning kon een U-boot van het VII-type binnen 30 seconden laten onderduiken. De uitkijkposten op de brug moesten dan wel zorgen dat ze razendsnel beneden kwamen. Kleine ongelukjes deden zich regelmatig voor en soms werden er zelfs afschuwelijke fouten gemaakt. Zo werd de eerste wacht van U-451, die per ongeluk op de brug was achtergebleven toen de onderzeeër snel onderdook om aan een Brits vliegtuig te ontkomen, door een Brits oorlogsschip gered. Van de onderzeeër en de rest van de bemanning is nooit meer iets vernomen.

Als de onderzeeër weer in de haven lag, kwam de bemanning weer naar buiten: vuil, ongeschoren en onwelriekend. Maar de kapitein had altijd een witte hoes over zijn pet, de vlag flapperde in de wind en iedereen stond te trappelen om weer te vertrekken. De U-Boot-bemanningen zetten de bloemetjes buiten in Parijs, waar er altijd wijn en vrouwen in overvloed waren voor deze veelgefêteerde, maar uiteindelijk verdoemde strijders van het Reich.

Rechts: Slecht weer was vaak de beste vriend van de koopvaarders, omdat het voor de lage U-boten dan erg moeilijk was een aanvalspositie in te nemen.

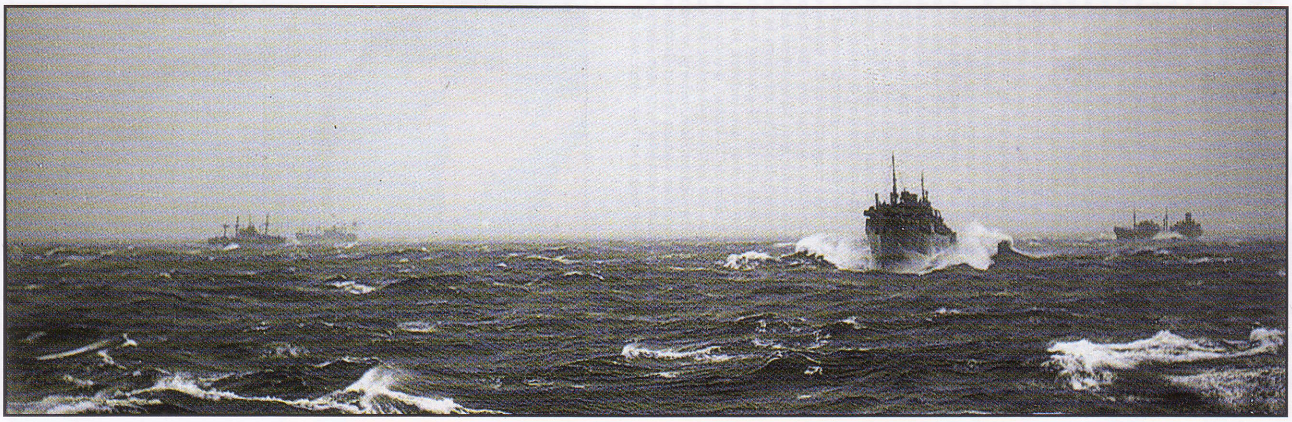

De slag op de Atlantische Oceaan

In het begin van de oorlog was Groot-Brittannië voor haar overleven afhankelijk van een constante aanvoer van voorraden door de konvooien die een regelmatige verbinding onderhielden tussen de nieuwe en de oude wereld. Het belangrijkste wapen waarmee de Duitsers deze aanvoer af probeerden te snijden, was de U-boot en de hoogste baas van de onderzeebootdienst van de Kriegsmarine, Admiraal Karl Dönitz, begreep heel goed waar zijn prioriteiten lagen. Hij had tijdens de Eerste Wereldoorlog ervaring opgedaan als U-Boot-commandant en had de Rudel-tactiek, of de 'wolfpack' al voor zijn benoeming in 1935 ontwikkeld. Toen hij eenmaal aan het hoofd stond van de Duitse onderzeebootdienst, kon hij zelf bepalen welke types boten het best geschikt waren voor welke afstanden en hoeveel er nodig waren om een goed georganiseerd konvooisysteem te verslaan. Nadat Duitsland onder het Duits-Engelse vlootverdrag van 1935 weer de vrijheid had gekregen om onderzeeboten te bouwen, doorkruisten de ambitieuze plannen van de Kriegsmarine om dure schepen te bouwen zelf echter de realisatie ervan. Als resultaat daarvan waren er in plaats van de 300 boten die Dönitz noodzakelijk achtte, slechts 56 operationeel bij aanvang van de oorlog, waarvan er slechts 22 geschikt waren voor gebruik in de oceanen. Omdat er meer onderzeeërs tot zinken werden gebracht dan er geproduceerd konden worden, waren er in februari 1941 nog slechts 22 boten operationeel. Dönitz achtte het gerechtvaardigd om alle koopvaarders tot zinken te brengen die onder een bewapend escorte voeren en die orders hadden om vijandelijke schepen te rammen. De oorlogszone strekte zich uit tot 20 graden westerbreedte, ongeveer 500 mijl ten westen van Ierland. In de eerste maanden van de oorlog deden de U-boten goede zaken. Er werden diverse koopvaarders tot zinken gebracht die zonder begeleiding naar Engeland terugkeerden, terwijl er voor de konvooien op de hoofdroutes vanuit Groot-Brittannië naar Halifax en Sydney, Nova Scotia slechts over een afstand van 15 lengtegraden aan het begin en het eind van de route escortes beschikbaar waren.

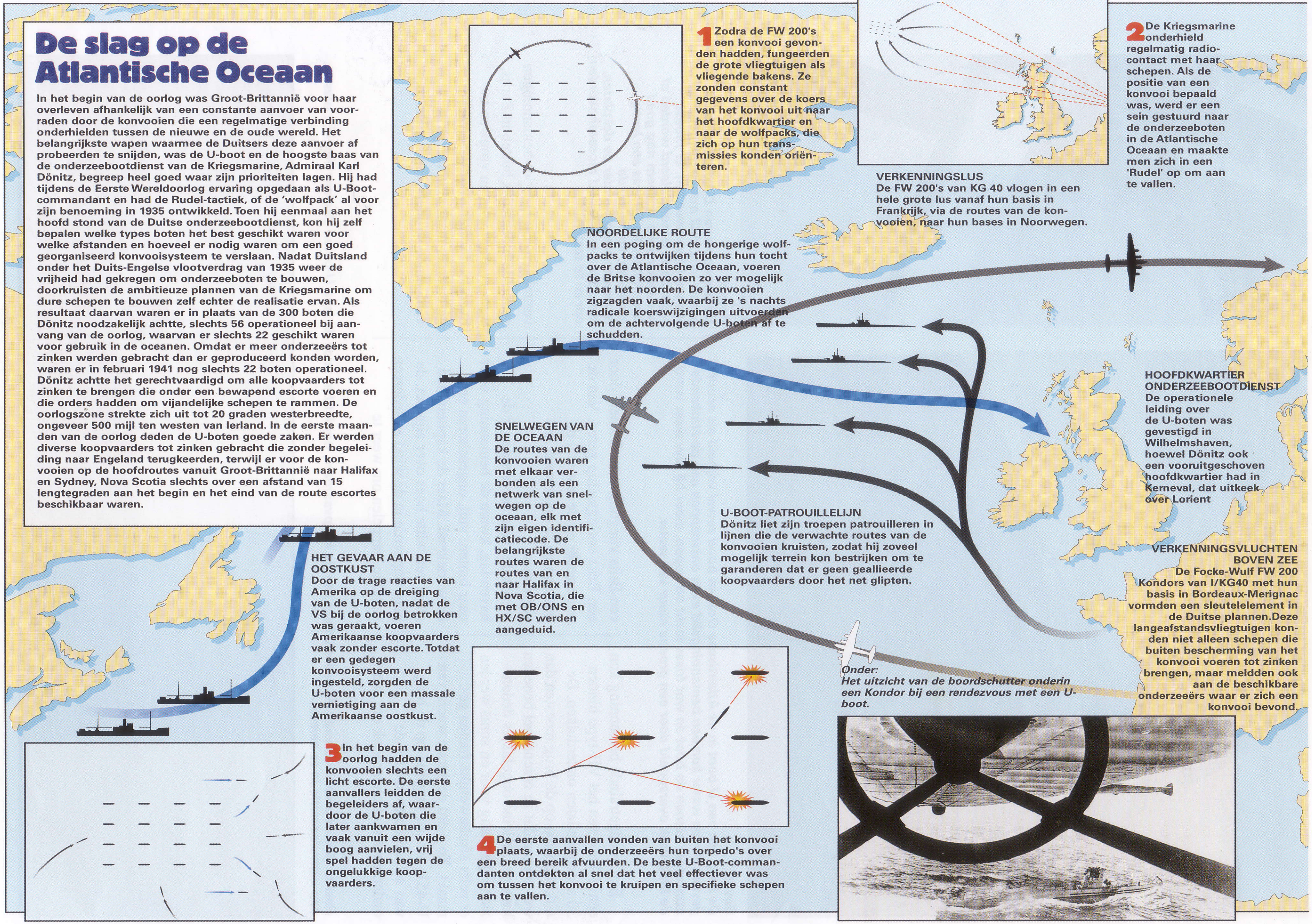

1 Zodra de FW 200's een konvooi gevonden hadden, fungeerden de grote vliegtuigen als vliegende bakens. Ze zonden constant gegevens over de koers van het konvooi uit naar het hoofdkwartier en naar de wolfpacks, die zich op hun transmissies konden oriënteren.

2 De Kriegsmarine onderhield regelmatig radiocontact met haar schepen. Als de positie van een konvooi bepaald was, werd er een sein gestuurd naar de onderzeeboten in de Atlantische Oceaan en maakte men zich in een 'Rudel' op om aan te vallen.

VERKENNINGSLUS
De FW 200's van KG 40 vlogen in een hele grote lus vanaf hun basis in Frankrijk, via de routes van de konvooien, naar hun bases in Noorwegen.

NOORDELIJKE ROUTE
In een poging om de hongerige wolfpacks te ontwijken tijdens hun tocht over de Atlantische Oceaan, voeren de Britse konvooien zo ver mogelijk naar het noorden. De konvooien zigzagden vaak, waarbij ze 's nachts radicale koerswijzigingen uitvoerden om de achtervolgende U-boten af te schudden.

HOOFDKWARTIER ONDERZEEBOOTDIENST
De operationele leiding over de U-boten was gevestigd in Wilhelmshaven, hoewel Dönitz ook een vooruitgeschoven hoofdkwartier had in Kerneval, dat uitkeek over Lorient

SNELWEGEN VAN DE OCEAAN
De routes van de konvooien waren met elkaar verbonden als een netwerk van snelwegen op de oceaan, elk met zijn eigen identificatiecode. De belangrijkste routes waren de routes van en naar Halifax in Nova Scotia, die met OB/ONS en HX/SC werden aangeduid.

U-BOOT-PATROUILLELIJN
Dönitz liet zijn troepen patrouilleren in lijnen die de verwachte routes van de konvooien kruisten, zodat hij zoveel mogelijk terrein kon bestrijken om te garanderen dat er geen geallieerde koopvaarders door het net glipten.

VERKENNINGSVLUCHTEN BOVEN ZEE
De Focke-Wulf FW 200 Kondors van I/KG40 met hun basis in Bordeaux-Merignac vormden een sleutelelement in de Duitse plannen. Deze langeafstandsvliegtuigen konden niet alleen schepen die buiten bescherming van het konvooi voeren tot zinken brengen, maar meldden ook aan de beschikbare onderzeeërs waar er zich een konvooi bevond.

HET GEVAAR AAN DE OOSTKUST
Door de trage reacties van Amerika op de dreiging van de U-boten, nadat de VS bij de oorlog betrokken was geraakt, voeren Amerikaanse koopvaarders vaak zonder escorte. Totdat er een gedegen konvooisysteem werd ingesteld, zorgden de U-boten voor een massale vernietiging aan de Amerikaanse oostkust.

3 In het begin van de oorlog hadden de konvooien slechts een licht escorte. De eerste aanvallers leidden de begeleiders af, waardoor de U-boten die later aankwamen en vaak vanuit een wijde boog aanvielen, vrij spel hadden tegen de ongelukkige koopvaarders.

4 De eerste aanvallen vonden van buiten het konvooi plaats, waarbij de onderzeeërs hun torpedo's over een breed bereik afvuurden. De beste U-Boot-commandanten ontdekten al snel dat het veel effectiever was om tussen het konvooi te kruipen en specifieke schepen aan te vallen.

Onder: Het uitzicht van de boordschutter onderin een Kondor bij een rendezvous met een U-boot.

DODELIJKE AANVAL OP KONVOOI SC 7

Otto Kretschmer was de succesvolste U-Boot-kapitein van de Tweede Wereldoorlog en een van de beste onderzeebootcommandanten ooit. Hij was het brein achter diverse tactieken om 's nachts boven water aan te vallen, waardoor een handjevol dappere kapiteins de Britse konvooien in de Atlantische Oceaan zware verliezen toebrachten. In de eerste 18 maanden van de oorlog bracht Kretschmer meer dan 265.000 ton geallieerde scheepsruimte tot zinken voordat zijn eigen U-99 in maart 1941 beschadigd werd en hij zich moest overgeven.

1 De aanval op konvooi SC 7 dat oostwaarts over de Atlantische Oceaan voer, leidde tot een ongekende verwoesting. Op 18 oktober 1940 zond U-93 een algemene melding uit met de positie, koers en snelheid van een groot konvooi dat het had waargenomen. Terwijl alle onderzeeërs in de nabije omgeving zich verzamelden, probeerde U-93 het konvooi te schaduwen, maar hij raakte het konvooi kwijt. Het konvooi werd daarna door U-48 waargenomen in de namiddag van 17 oktober; maar de Britten onderschepten de uitgezonden signalen en wisten dat SC 7 gevolgd werd. Het konvooi ondernam diverse drastische koerswijzigingen waardoor ook U-48 het contact verloor.

2 Dönitz gaf zijn U-boten daarop orders een 'interceptielijn' te varen over de vermoedelijke koers van het konvooi. SC 7 kruiste uiteindelijke de noordelijke rand van de lijn en toen de nacht inviel, kwam de roedel in actie. Zes U-boten, waaronder Kretschmers U-99 en Schepkes U-100, vielen in het schemerdonker aan. Terwijl Kretschmer zijn U-boot in positie wilde brengen om een schip aan de rand van het konvooi aan te vallen, ontplofte het doel plotseling door de inslag van een torpedo die was afgevuurd door een ander lid van de wolfpack. Er kwam onmiddellijk een torpedobootjager op U-99 en U-123 af en Kretschmer voer met hoge snelheid weg in de duisternis. Om 10 uur dezelfde avond keerde hij weer terug.

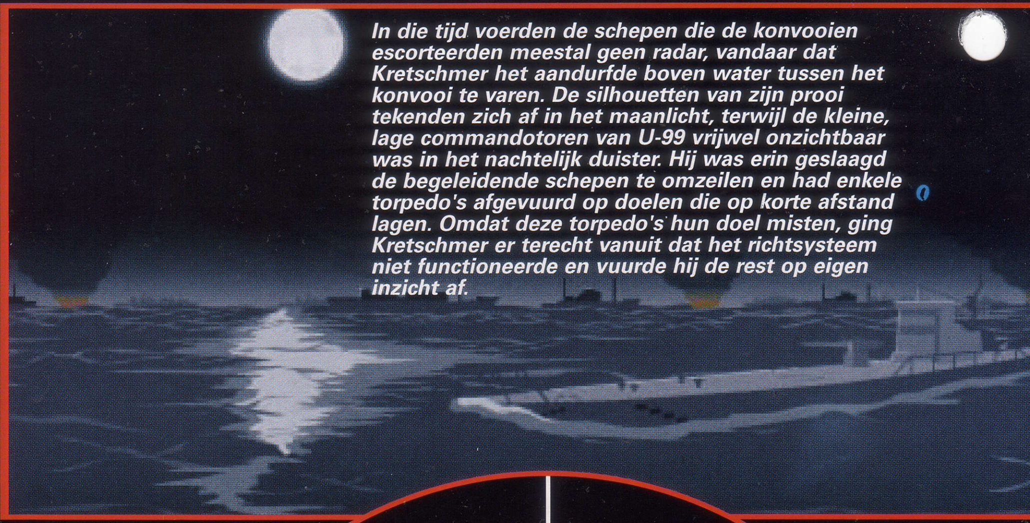

In die tijd voerden de schepen die de konvooien escorteerden meestal geen radar, vandaar dat Kretschmer het aandurfde boven water tussen het konvooi te varen. De silhouetten van zijn prooi tekenden zich af in het maanlicht, terwijl de kleine, lage commandotoren van U-99 vrijwel onzichtbaar was in het nachtelijk duister. Hij was erin geslaagd de begeleidende schepen te omzeilen en had enkele torpedo's afgevuurd op doelen die op korte afstand lagen. Omdat deze torpedo's hun doel misten, ging Kretschmer er terecht vanuit dat het richtsysteem niet functioneerde en vuurde hij de rest op eigen inzicht af.

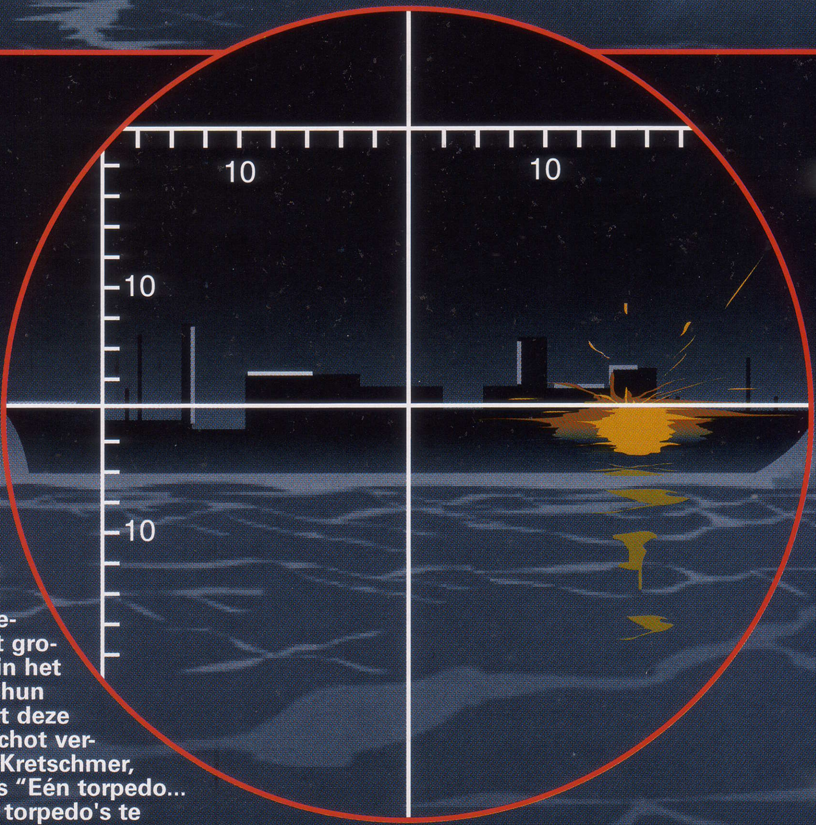

3 Kretschmers belangrijkste doelen waren tankers: niet alleen waren hun olieladingen van vitaal belang voor de Britse krijgsmacht, maar deze schepen waren meestal ook wat groter dan de andere schepen in het konvooi. Bovendien zorgde hun explosieve lading ervoor dat deze schepen meestal met één schot vernietigd konden worden, en Kretschmer, wiens onofficiële motto was "Eén torpedo... één schip" hield er niet van torpedo's te verspillen.

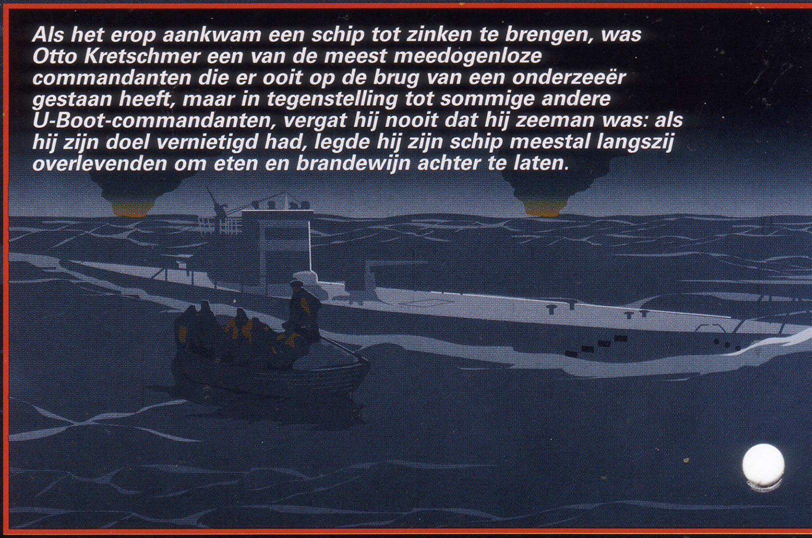

Als het erop aankwam een schip tot zinken te brengen, was Otto Kretschmer een van de meest meedogenloze commandanten die er ooit op de brug van een onderzeeër gestaan heeft, maar in tegenstelling tot sommige andere U-Boot-commandanten, vergat hij nooit dat hij zeeman was: als hij zijn doel vernietigd had, legde hij zijn schip meestal langszij overlevenden om eten en brandewijn achter te laten.

4 Aan het eind van de aanval verplaatste U-99 zich naar het eind van het konvooi om zijn laatste torpedo's op een achterblijver af te vuren. Die nacht verloor SC 7 17 schepen met een totale scheepsruimte van bijna 80.000 ton. Kretschmer en zijn mannen hadden 9 van die 17 schepen voor hun rekening genomen. Het was een van de gevoeligste slagen die de Britse konvooien tijdens de oorlog werden toegebracht, temeer daar de konvooien die naar het oosten voeren volgeladen waren met de brandstof en voorraden die Groot-Brittannië nodig had voor haar eenzame verzet tegen Hitler en het Derde Rijk. Toen Kretschmer en zijn U-99 vier dagen later op de basis in Lorient terugkeerden, werden ze als helden ontvangen.

DOODS-HOOFD

Het embleem van het doodshoofd of de *Totenkopf* is berucht geworden als een SS-symbool. Maar voor Duitsland heeft het doodshoofd een veel oudere historie, rijk aan militaire associaties.

Boven:
Rechtse vrijwilligers van het Freikorps speelden een belangrijke rol in de politieke onrust die volgde op de nederlaag van Duitsland tijdens de Eerste Wereldoorlog. Een aantal Freikorps-eenheden gebruikte het doodshoofd als hun symbool.

Rechts:
Kurt 'Panzer' Mayer was de jongste divisiecommandant in de SS. Hier zien we hem als Sturmbann-führer aan het Oostfront. Hij draagt een onderofficierspet met een Totenkopf in oud-Pruisische stijl.

Links:
De zwarte hoge SS-pet of Schirmmütze was een standaard uitrustingsstuk van alle SS-leden vanaf halverwege de jaren 30, hoewel hij na het uitbreken van de oorlog zelden gedragen werd. Dit is de versie voor onderofficieren/lagere rangen: officieren droegen een pet met een gevlochten riem inplaats van de leren riem van dit model.

Rechts:
Aan het eind van 1935 werd er een grijze versie van de Schirmmütze ingevoerd voor leden van de Leibstandarte en andere bewapende SS-eenheden. Hij werd algemeen ingevoerd in 1939, toen het dragen van het zwarte SS-uniform afgeschaft werd.

Links:
Kraaginsignes van een Hauptsturmführer van de 3e SS-pantserdivisie Totenkopf. Dit was de enige eenheid die doodshoofden als kraaginsigne droeg: alle andere eenheden van de Waffen SS droegen SS-runen op hun rechterkraag.

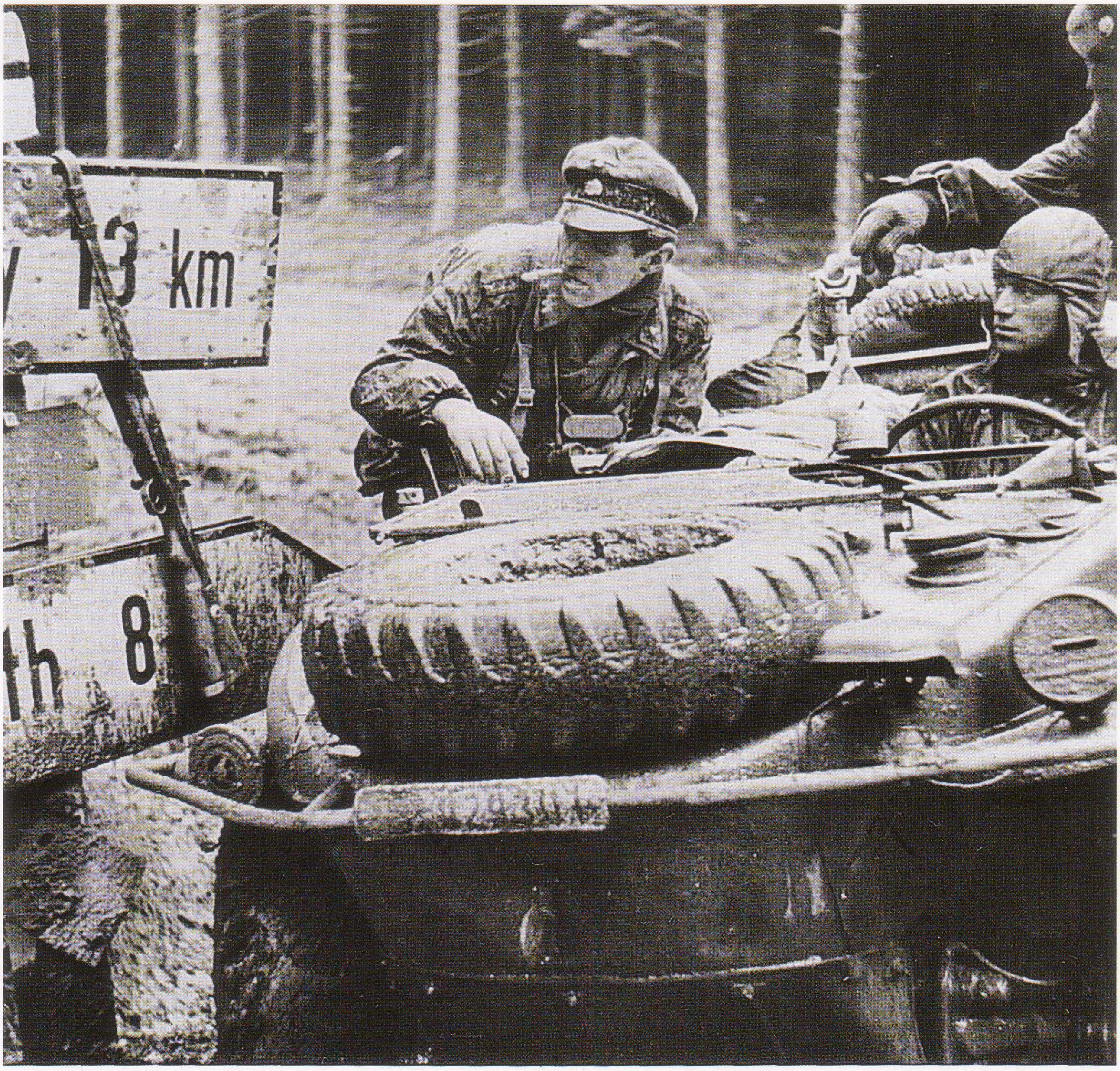

Boven:
Hoewel veel dappere mannen de* Totenkopf *op hun outfit droegen, werd dit symbool ook geassocieerd met sommige van de grootste wandaden van de oorlog – bijvoorbeeld toen SS'ers meer dan 70 Amerikanen afslachtten bij Malmédy.

Doodshoofden werden vanaf het begin van de nazi-periode met de SS geassocieerd. Ze werden gedragen door de, in eerste instantie kleine, formatie die Hitlers lijfwacht vormde, om hen als speciaal geselecteerde elite te onderscheiden van de brallende SA'ers. *Totenköpfe* tooiden de chique uniformen van Hitlers *Leibstandarte SS*-lijfwacht tijdens de partijbijeenkomsten van de jaren 30 en ze werden aan het eind van de oorlog nog steeds gedragen door de gecamoufleerde Waffen SS-soldaten tijdens hun laatste, futiele pogingen om Berlijn te verdedigen tegen de overweldigende overmacht van het Rode Leger. Maar vooral als symbool van de *Totenkopfverbände* – de concentratiekampwachten – kreeg het doodshoofd zijn gruwelijke associaties.

MILITAIR BELANG

De *Totenkopf* werd echter niet gekozen vanwege zijn afschrikwekkende vorm, maar als een manier om een link te leggen tussen de SS en de roemruchte militaire eenheden uit de Duitse geschiedenis. Als symbool van onze sterfelijkheid vindt men de schedel en de gekruiste beenderen op grafstenen overal ter wereld. Het is bovendien een zeer oud militair symbool dat refereert aan het feit dat oorlog absoluut is en dat er geen schemergebied bestaat tussen nederlaag of overwinning. Voor een soldaat brengt het doodshoofd twee boodschappen over – dood of glorie – en het werd daarom het embleem bij uitstek voor elitetroepen die bereid waren om op leven en dood te vechten.

HISTORISCH SYMBOOL

In de 18e eeuw gingen de Pruisische *Leib-Husaren* – de koninklijke lijfwacht – zwarte uniformen dragen

Links:
Sepp Dietrich, een straatboefje dat binnen de SS uitgroeide tot commandant van een legergroep. Hij is hier gefotografeerd in zijn winteruitrusting, met een Totenkopf uit 1934 op zijn bontmuts.

met een groot *doodshoofd* op hun bontmutsen ter herinnering aan Koning Fredrick William I. De doodshoofdhuzaren speelden een rol van belang op het slagveld bij Waterloo. Soldaten uit Braunschweig droegen ook hun eigen versie van het doodshoofd.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog gebruikte een aantal Duitse legereenheden de *Totenkopf* als symbool, namelijk het 1e en 2e bataljon van infanterieregiment 17 en het 2e bataljon van cavalerieregiment 13. In het laatste jaar van de oorlog voerden ook de stoottroepen en de legereenheden met vlammenwerpers het doodshoofd, evenals de eerste Duitse tankeenheden. Dit leidde ertoe dat het doodshoofd tijdens de Tweede Wereldoorlog het standaardinsigne zou worden van de Duitse pantsertroepen.

In de chaotische omstandigheden die aan het eind van de Eerste Wereldoorlog in Duitsland heersten, schilderden enkele Freikorps-eenheden zelf doodshoofden op hun helmen en voertuigen. De eerste nazi-eenheid die dit symbool ging dragen, was de Adolf Hitler, de persoonlijke lijfwacht van de Führer die in 1923 was ingesteld en die zich zou ontwikkelen tot de SS. Door het gebruik van de *Totenkopf* associeerden ze zich niet alleen met de voormalige elitetroepen, maar ook met de eenheden die volgens hen vooropliepen in de strijd tegen het bolsjewisme en het socialisme.

OORLOGSRESTANTEN

Oorspronkelijk gebruikte de SS restanten uit de Eerste Wereldoorlog met de originele Pruisische *Totenkopf*. Men bleef dit model gebruiken tot 1934, toen het inmiddels uitgebreide Duitse leger zijn eerste Panzer-eenheden instelde. *Panzertruppen* droegen een zwart uniform, kraaginsignes met een roze rand en een aluminium doodshoofd naar het Pruisische model. De SS ontwikkelde toen haar eigen versie, die zich onderscheidde van de traditionele versie die door het leger gebruikt werd. Andere militaire eenheden die tijdens Tweede Wereldoorlog doodskoppen droegen waren o.a. het 5e cavalerieregiment, marinetroepen in Danzig en Kampfgruppe 54 van de Luftwaffe.

TOTENKOPF VAN DE SS

Toen de *Stosstruppe Adolf Hitler* in het midden van de jaren 20 van de vorige eeuw geformeerd werd als Hitlers lijfwacht, gingen zij een zwarte pet en opvallende insignes dragen om zichzelf te onderscheiden van de bruinhemden van de SA. De adelaar op de pet hield een *Totenkopf* in zijn klauwen in plaats van de rood, zwart en witte nationale kokarde.

Toen de partij groeide, vormden de lijfwachten de kern voor een aantal kleine veiligheidseskaders die een veiligheidsdienst voor de hele partij vormden. Deze *Schutzstaffeln* werden snel bekend als de SS.

In eerste instantie gebruikte de SS het traditionele Pruisische doodshoofd, maar dit werd in 1934 vervangen door een nieuw model met een kaakbeen om de SS te onderscheiden van de Wehrmacht. De eerste doodshoofden werden gemaakt van verzilverd brons, maar voor latere modellen werden aluminium, zinklegeringen of stof gebruikt. Voor de gevechtspetten uit 1943 werd geweven aluminium draad gebruikt. De *Totenkopf* werd ook afgebeeld op de vaandels aan de SS-trompetten, op trommels, SS-ringen, dolken en vlaggen.

Uiteindelijk werd de SS in tweeën gesplitst. De Waffen-SS bestond uit soldaten die in Rusland, Italië en noordwest Europa vochten.

De Allgemeine SS was niet actief aan het front en bevatte onder andere de sinistere SS-*Totenkopfverbände* (SSTV) die de wachten leverden voor de concentratiekampen en later voor de vernietigingskampen.

De SSTV leverde ook veel manschappen voor de *Totenkopf-divisie* die in 1939 geformeerd werd. Waar de meeste mannen van de Waffen-SS SS-runen op hun rechterkraag droegen en hun rang aan de andere kant, onderscheidden de mannen van de *Totenkopf-divisie* zich met het doodshoofd op hun kraag en manchet.

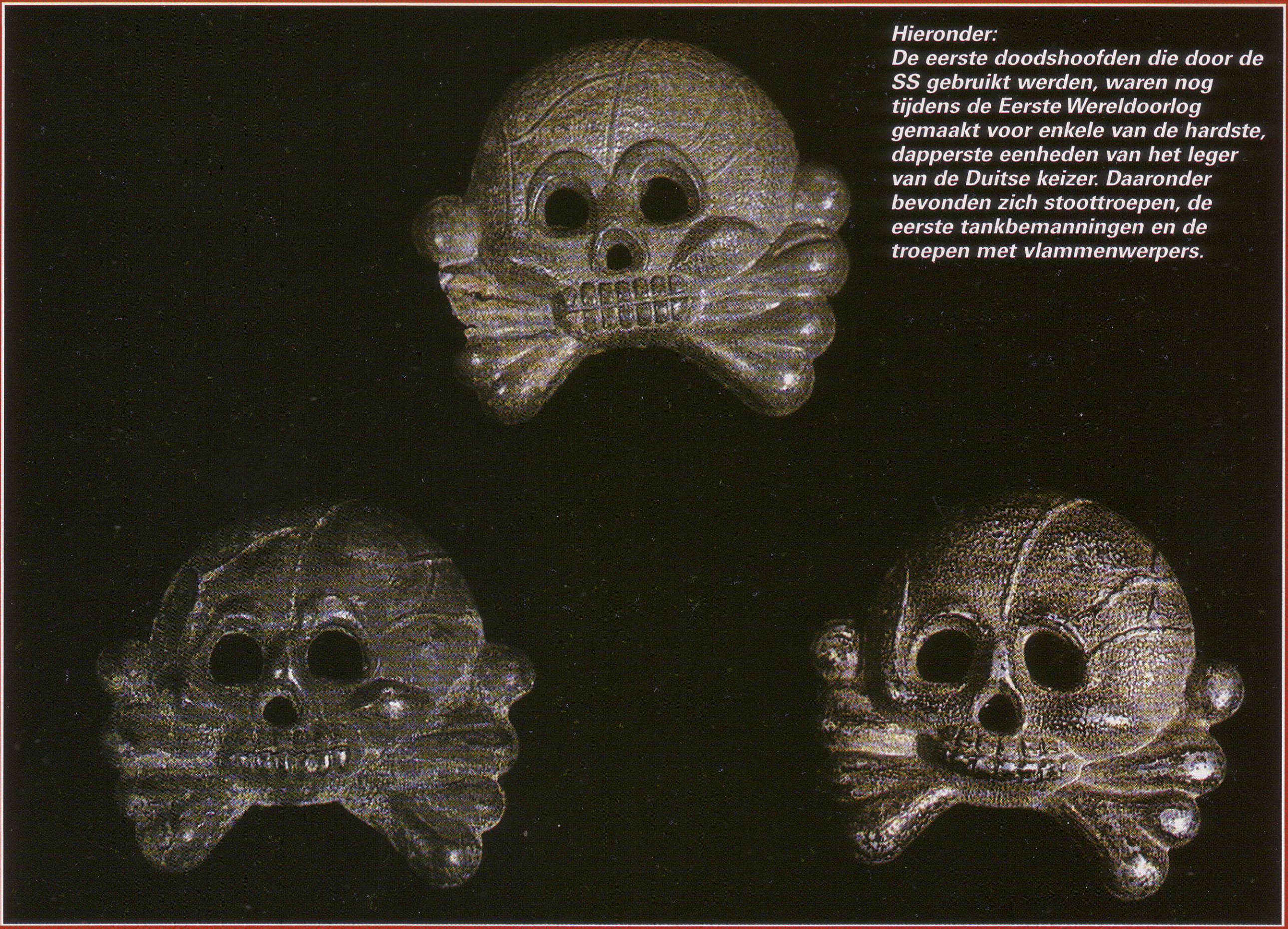

Hieronder:
De eerste doodshoofden die door de SS gebruikt werden, waren nog tijdens de Eerste Wereldoorlog gemaakt voor enkele van de hardste, dapperste eenheden van het leger van de Duitse keizer. Daaronder bevonden zich stoottroepen, de eerste tankbemanningen en de troepen met vlammenwerpers.

Boven:
Er werden stoffen emblemen op de veldpetten van de SS genaaid. Het originele model had een losse adelaar en een doodshoofd: deze emblemen uit één stuk werden ontwikkeld voor de hoge petten in Tiroler stijl die vanaf 1943 gedragen werden.

Hieronder:
Het materieel voor de SS werd niet door het leger geleverd: de orders werden geplaatst door de Reichszeugmeisterei der NSDAP, de 'inkoopafdeling' van de nazi-partij. Deze artikelen waren allemaal gemerkt met de stempel van de RZM.

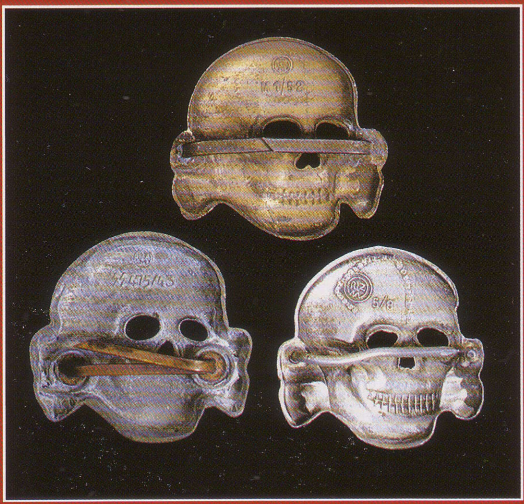

Rechts:
De originele Pruisische Totenkopf was gebaseerd op een doodshoofd dat als ornament werd meegedragen tijdens de begrafenisprocessie voor Koning Fredrick William I van Pruisen, die in 1740 stierf. De Totenkopf werd het insigne van de lijfwacht van zijn zoon, Frederick de Grote.

Rechts:
De eerste Totenkopf-emblemen die de SS gebruikte, waren restanten uit de Eerste Wereldoorlog. Toen deze organisatie groeide, had men nieuwe voorraden nodig. De partij bestelde deze van het bedrijf Deschler uit München. Er werden er duizenden vervaardigd tussen 1923 en 1934.

Rechts:
De unieke SS-Totenkopf verscheen in 1934. Door toevoeging van een onderkaak was hij meer levensecht dan de vroegere modellen. De eerste SS-doodshoofden werden oorspronkelijk van een bronslegering gemaakt en verzilverd.

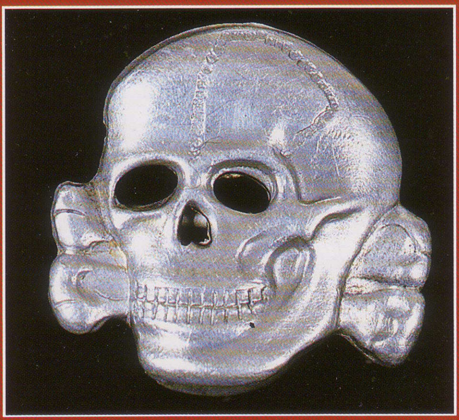

Rechts:
Naarmate de oorlog langer duurde, werden luxe artikelen zoals verzilverde emblemen steeds schaarser en ging men over op het gebruik van eenvoudigere en goedkopere SS Totenköpfe. De doodshoofden werden aan het eind van de oorlog uit aluminium of zinklegeringen geslagen.

A Z
VAN HET DERDE RIJK

Boven:
Admiraal Wilhelm Canaris stond gedurende het leeuwendeel van de nazi-periode aan het hoofd van de Abwehr, de militaire inlichtingendienst. In die periode verkeerde hij geruime tijd op voet van beleefde, maar intense rivaliteit met zijn voormalige protégé Reinhard Heydrich, hoofd van de nazi inlichtingendienst. Canaris was kritisch ten opzichte van Hitler, maar tot het moment van de mislukte aanslag op de Führer, kon hij nooit betrapt worden op iets waarvoor hij gearresteerd zou kunnen worden.

Abwehr (Abw)

De Abwehr (eigenlijk Amt Ausland / Abwehr) was jarenlang de enige rivaal van de inlichtingendiensten van de SS. De Abwehr was de buitenlandse inlichtingendienst van de OKW (*Oberkommado der Wehrmacht*, het opperbevel van de Duitse strijdmachten) die zich bezighield met spionage, contraspionage en sabotage. In 1935 kwam admiraal Wilhelm Canaris aan het hoofd van de Abwehr. De Abwehr kwam al snel in conflict met de SD onder leiding van Heydrich die zijn eigen buitenlandse inlich-tingendienst ingesteld had.In de beginjaren van de oorlog verzette de militaire organisatie zich fel tegen inlijving bij de SS om de Wehrmacht zo te beschermen tegen de excessen van de Gestapo. De Gestapo kreeg echter de overhand in het begin van 1944, toen bleek dat hoge officieren van de Abwehr actief betrokken waren bij het verzet tegen Hitler. Canaris werd gearresteerd na de mislukte aanslag op Hitler in juli, waarna de Abwehr al snel werd opgenomen in de SS RSHA. Canaris werd in 1945 opgehangen, amper een maand voor het einde van de oorlog.

Zie ook In het Derde Rijk
Deel 3: Gestapo
Deel 5: SD
Deel 8: RSHA

Adolf Hitler Schule

De Adolf Hitler-scholen werden in 1936 opgericht om de volgende generatie nazi-leiders op te leiden. Jongens van 12 tot 18 werden uit de Hitlerjugend geselecteerd op basis van hun afkomst en hun arische uiterlijk. Daarna volgde een selectie-procedure van twee weken in een speciaal kamp. De scholen waren op militaire leest geschoeid, waarbij de leerlingen in eenheden werden ingedeeld in plaats van in klassen. Er was gedurende de hele dag toezicht op de jongens. In het begin was de verhouding sport en academische scholing, zoals politiek en actualiteiten, tien op drie. De leerlingen gingen op hun 18e van school en konden dan worden toegelaten tot een universiteit. Bevoorrechte studenten stroomden door naar een van de SS *Ordnungsburgen* of 'Ordeburchten'. Tijdens de oorlog werd er een meer conventioneel lesrooster ingevoerd.

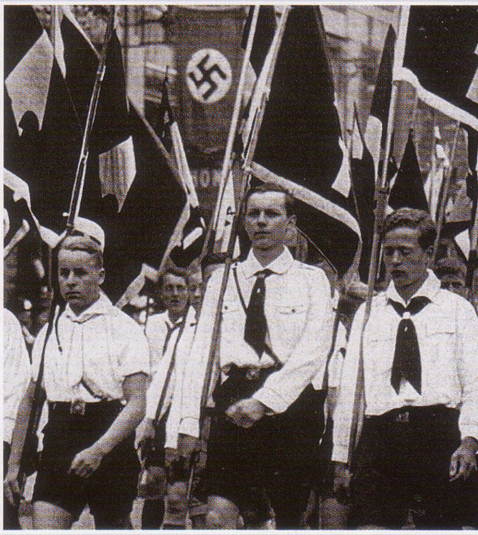

De oudste leden van de Hitlerjugend werden geselecteerd voor de Adolf HitlerSchule, waar zij werden opgeleid tot toekomstige leiders van de nazi-partij.

Afrikakorps

De Duitse troepen die van 1941 tot 1943 in Noord-Afrika vochten, op het laatst als de belangrijkste operationele eenheid van *PanzerarmeeAfrika*. Generaal (en later veldmaarschalk) Erwin Rommel was de belangrijkste aanvoerder van het Afrika-korps. Het Afrikakorps werd in Noord-Afrika ingezet om de Italiaanse troepen bij te staan en raakte zo betrokken bij de diverse slagen om de stad Benghazi die tijdens de oorlog vijf maal in andere handen overging. In 1942 hadden de Duitsers bijna de overwinning behaald en stonden ze op het punt op te rukken naar Cairo en het Suezkanaal, maar de Britse troepen werden gered doordat de Duitsers een tekort hadden aan brandstof, operationele tanks en voorraden. Na de nederlaag bij El Alamein op 23 oktober 1942 begon het Afrikakorps aan een geleidelijke terugtocht, waarbij de Duitse veteranen in het begin van 1943 de onervaren Amerikaanse troepen toch nog een gevoelige slag toebrachten. Het Afrikakorps werd uiteindelijk teruggedreven tot in Tunesië waar het zich in mei 1943 overgaf.

Zie ook Geheim Hitler Archief
Deel 15: Avonturen in Afrika
Zie ook Hitlers veldslagen
Deel 5: Tobroek

Pantservoertuigen van generaal Erwin Rommels (inzet) Afrika-korps rukken op naar de belangrijke Britse basis in Tobroek die in juni 1942 in Duitse handen viel.

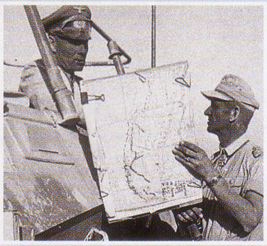

Ahnenerbe Forschungs- und Lehrgemeinschaft

De 'Ahnenerbe' werd in 1935 opgericht op bevel van Reichsführer SS Heinrich Himmler, met als opdracht de mystieke oorsprong van het 'arische' ras te onderzoeken. De Ahnenerbe stond onder leiding van Richard Darré, hoofd van de SS-afdeling voor rassenkwesties en herhuisvesting en een van de voorvechters van de 'bloed-en-bodem' ideologie. Vóór de oorlog voerde de Ahnenerbe legitieme, zij het vergezochte, onderzoeksprojecten en archeologische opgravingen uit om meer te ontdekken over de Duitse prehistorie. Een onderzoeksterrein dat Himmler na aan het hart lag, was het onderzoek naar Germaanse runen. Andere favorieten van Himmler waren homeopathische geneeskunde en de deugden van het vegetarisme. Tijdens de oorlog was de Ahnenerbe betrokken bij misdadige medische en rassenexperimenten op gevangenen in de concentratie-en vernietigingskampen. Aan het eind van de oorlog was deze organisatie zelfs verantwoordelijk voor de V2's, de eerste 'kruisraketten'.

Het monument voor de Hitlerjugend op het eiland Rügen in de Baltische zee is in een archaïsche stijl gebouwd en heeft een op runen geïnspireerde inscriptie, in lijn met de archeologische en culturele ideeën van de Ahnenerbe.

Alte Kämpfer

Letterlijk 'Oude Strijders' - de eerste leden van de nazi-partij. Slaat vooral op degenen die samen met Hitler in 1923 hadden deelgenomen aan de mislukte putsch in München. De meeste Alte Kämpfer waren oorlogsveteranen uit de arbeidersklasse die zich maar moeilijk konden aanpassen aan het leven in Duitsland in vredestijd. Eenieder die gewond geraakt was tijdens straatgevechten tegen de Communisten in de tijd voordat de nazi's aan de macht kwamen, kreeg dezelfde voorrechten als de gehandicapte oorlogsveteranen. Hoewel de meeste van deze mannen gewone straatvechters waren, gaf Hitler vaak uiting aan zijn affectie voor hen als hij sprak over de 'goede oude tijd', het begin van de strijd in München. Hij bevoordeelde hen voor administratieve banen en sommigen van hen werkten zich op tot de hoogste posities, zoals Heinrich Hoffmann, Hitlers officiële fotograaf, en Max Amann, Hitlers sergeant-majoor in de loopgraven tijdens de Eerste Wereldoorlog, die allerlei zaken voor de Führer regelde en uiteindelijk miljoenen verdiende als uitgever.

Adolf Hitler, Hermann Goering en andere Alte Kämpfer tijdens de jaarlijkse mars ter herdenking van de mislukte putsch in München in 1923.

Anschluss

De Anschluss, de aansluiting tussen Duitsland en Oostenrijk, vond plaats in maart 1938. De in Oostenrijk geboren Führer van het Derde Rijk had daar al jaren op aangedrongen: hij verwijst er zelfs naar in de allereerste paragraaf van Mein Kampf als een "taak die we met alle middelen moeten nastreven zolang als we leven". Toen hij in 1933 aan de macht kwam, kreeg hij eindelijk de middelen om een Groot-Duits rijk te stichten. Officieel noemde men het een verbond tussen twee soevereine landen, maar in feite was het meer een invasie en annexatie door de Duitsers, maar dan met de steun van een aanzienlijk deel van de Oostenrijkse bevolking. Deze operatie met de bijnaam *Blumenkrieg* of 'bloemenoorlog' was enkele jaren daarvoor al bedacht door nazi's in de regering van bondskanselier Engelbert Dollfuss, maar werd uiteindelijk een feit dankzij de machinaties van de Oostenrijkse nazi-hoofdman, Artur Seyss-Inquart. Op zijn uitnodiging bezette het Duitse leger het land zonder dat de oppositie de kans kreeg te reageren. Na de Anschluss werd Oostenrijk opgenomen in het Groot-Duitse Rijk en kreeg het de naam Ostmark.

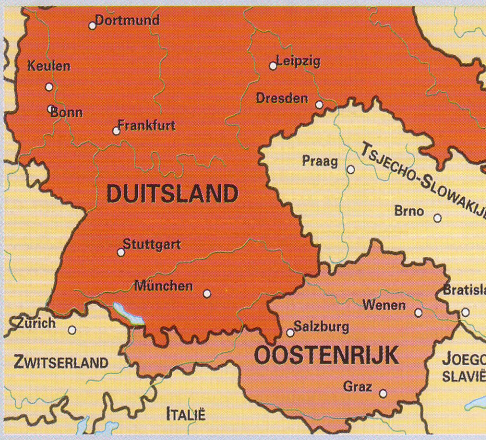

Nu Duitsland zonder bloedvergieten de oude staat Oostenrijk geannexeerd had, had Hitler zijn volgende doelen Sudetenland en Tsjecho-Slowakije aan drie zijden ingesloten.

Antisemitisme

Antisemitisme bestond in Europa al voor de middeleeuwen, maar in nazi-Duitsland werd het voor het eerst een van de drijvende krachten achter een moderne staat. Het moderne antisemitisme was voornamelijk een verwrongen afgeleide van de ideeën van de 19e-eeuwse romantiek. Het centrale thema van het romantische ideaal, dat gevoed werd door folklore, traditie en mythes, was het idee van natie, ras of *volk*. De joden waren altijd al het slachtoffer geweest van door de kerk geïnstigeerde vervolgingen. Met hun afwijkende kleding, taal, gewoonten en cultuur waren zij buitenstaanders in Europa en een gemakkelijke vijand voor de nieuwe racisten. Het Duitse antisemitisme werd ook gevoed door het commerciële succes van de gegoede joden die geassocieerd werden met de groei van het kapitalisme en de sociale kwaden die daaruit voortkwamen. Antisemitisme kreeg rond de eeuwwisseling een pseudo-wetenschappelijk imago door de geschriften van mensen zoals de Fransman Arthur Comte de Gobineau en de Brit Houston Stewart Chamberlain. Hun ideeën werden gretig overgenomen door de extreme nationalisten die in het begin van de 20e eeuw in Duitsland en centraal-Europa de kop opstaken. Het werd het centrale thema voor de opkomende nationaal-socialistische partij in de jaren na de Eerste Wereldoorlog. Direct nadat ze in 1933 aan de macht kwamen, vaardigden de nazi's anti-joodse wetten uit, waardoor de joden van hun eigendommen en burgerrechten beroofd werden. In 1938 vormde de moord in Parijs op een nazi-diplomaat de welkome aanleiding voor de beruchte Kristallnacht, waarbij joodse synagogen, winkels en huizen overal in het Duitse rijk het moesten ontgelden. Het afschuwelijke dieptepunt van het Duitse antisemitisme was de 'Endlösung' op de 'Judenfrage', die rechtstreeks tot de holocaust en de gaskamers van Auschwitz leidde.

Boven:
Der Ewige Jude ***(De Eeuwige Jood), een 'documentaire' uit 1940, gefilmd in het getto van Lodz, waarin de joden worden afgespiegeld als ratten die men moet vernietigen voordat ze de hele wereld overnemen.***

Rechts:
In het oosten kreeg het antisemitisme al snel de vrije teugel. Hier schieten leden van een **SD Einsatzgruppe** ***de overlevenden van een massamoord op joden in de Oekraïne dood.***

Zie ook De Holocaust
Deel 5: Kristallnacht
Zie ook Geheim Hitler Archief
Deel 9: Bouwen aan de nazi-staat

Asmogendheden - Staalpact

Het 'Staalpact' was een tienjarenverdrag voor militaire en economische samenwerking tussen nazi-Duitsland en Italië. Het werd in mei 1939 ondertekend. De twee fascistische dictaturen beloofden elkaar bij te staan in het geval één van beide mogendheden verwikkeld raakte in een oorlog met een ander land. Het verdrag tussen Berlijn en Rome werd vergeleken met de as tussen twee wielen, vandaar de naam 'Asmogendheden'. In september 1940 sloten Japan, Italië en Duitsland het Driemogendhedenpact. Japan deed dit voornamelijk omdat men dan op Hitlers steun kon rekenen in het geval Japan in een oorlog met de VS verwikkeld zou raken. In december 1941 voerde het Keizerlijke Leger de aanval uit op Pearl Harbor. Als gevolg daarvan verklaarde de VS de oorlog aan Japan. Hitler hield daarop woord (iets wat ongebruikelijk was, zoals Neville Chamberlain had ondervonden) en verklaarde de oorlog aan de VS. Maar in tegenstelling tot het verbond tussen de Engelsen en de Amerikanen waarmee één geallieerd opperbevel ontstond, werkten de Asmogendheden nooit volgens één centrale strategie, en konden zij niet op tegen de militaire, industriële en economische macht van de geallieerden.

Rechts:
Op papier waren Duitsland en Italië gelijkwaardige partners, maar door de militaire overmacht van de Duitsers werd Hitler de dominante factor toen de oorlog eenmaal uitgebroken.

Onder:
De Japanse generaal Tojo was een bondgenoot van Duitsland, maar hij kon alleen maar morele steun bieden omdat Japan in feite een eigen oorlog aan het voeren was in Azië en in de Stille Oceaan.

Architectuur

Hitler zei vaak dat hij, als hij geen politicus geworden was, voor het beroep van architect zou hebben gekozen. Paul Ludwig Troost en later Albert Speer waren zijn favoriete architecten voor grootse, maar nooit ten uitvoering gebrachte reconstructieplannen voor Duitse steden, met name de hoofdstad Berlijn, maar ook voor Linz in Oostenrijk, de plaats waar hij vandaan kwam. Het Olympisch stadion voor de XI Olympiade was een van de vele openbare gebouwen die representatief zijn voor de nazi-architectuur. Het is duidelijk dat Hitler van een pompeuze, neoklassieke stijl hield. De nazi's hebben op zulke grote schaal gebouwd dat er nog steeds voorbeelden van dergelijke projecten zijn overgebleven in Duitsland, ondanks de naoorlogse pogingen ze af te breken.

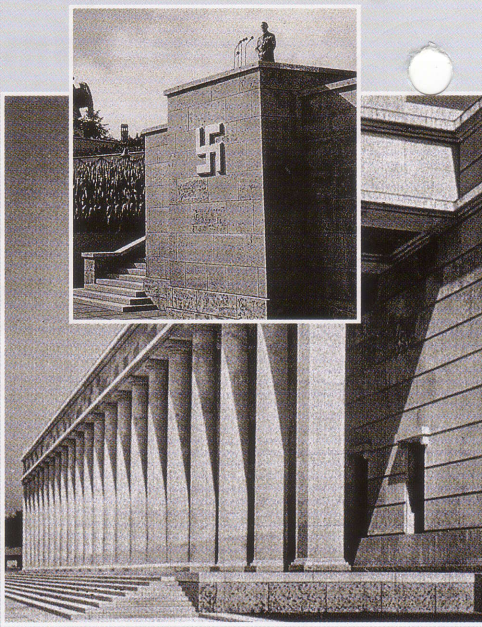

De nazi-architectuur ging volledig voorbij aan de invloedrijke Duitse modernisten uit de periode rond 1920, maar gaf in plaats daarvan de voorkeur aan een pompeuze, massieve, neoklassieke stijl die tot uiting kwam in gebouwen zoals het* Haus der Deutschen Kunst *in München (rechts) en de* Luitpolde-Arena *op het terrein van de partijdagen in Neurenberg (rechtsboven).

Atlantis

Duits slagschip, ook bekend als Schip 16 en Raider C.*Atlantis* was een omgebouwde koopvaarder van 17000 ton die gebouwd werd door Vulkan in Bremen en in 1939 te water werd gelaten. Omdat de *Atlantis* sterk op bepaalde Noorse, Nederlandse, Russische en Japanse schepen leek, werd deze raider veelvuldig gebruikt voor verrassingsaanvallen op de Britse vloot. De Atlantis had twee Heinkel watervliegtuigen aan boord en had als bewapening o.a. zes 15-cm kanonnen van het oude slagschip *Schlesien.* Onder het bevel van kapitein Bernhard Rogge begon het schip in maart 1940 aan een tocht van 185000 km die 622 dagen zou duren. De *Atlantis* loerde op Britse schepen die zonder escorte voeren en bracht 22 koopvaarders met een scheepsruimte van bijna 146000 ton tot zinken. Op 22 november 1941 werd het schip, tijdens het bijtanken van twee U-boten, onderschept en tot zinken gebracht door de 8-inch kanonnen van de zware kruiser HMS *Devonshire.*

De zwaar bewapende* Atlantis *was een typisch voorbeeld van de Duitse slagschepen die vermomd als koopvaarders in het begin van de oorlog de oceanen bevoeren.

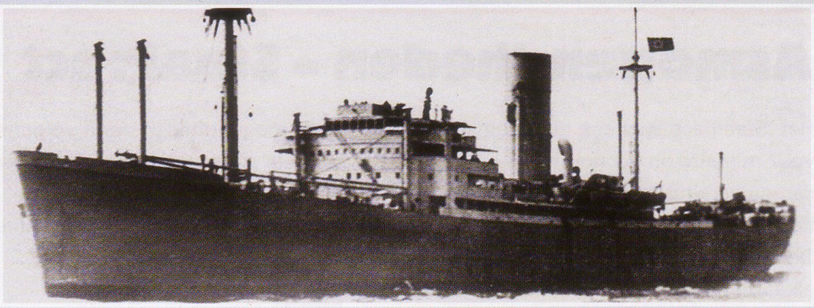

Auschwitz

Auschwitz werd in 1940 op moerasland zo'n 250 km van Warschau op de locatie van een voormalige Poolse legerkazerne gebouwd als concentratie- en krijgsgevangenenkamp en groeide uit tot het hart van een groot complex dat slavenarbeiders leverde aan diverse bedrijven in het gebied. Het was het grootste complex in het hele concentratie-kampsysteem. Tijdens de vijf jaar dat Auschwitz bestond, werden er zo'n 400.000 gevangenen geregistreerd. De helft daarvan bezweek onder de zware arbeidsomstandigheden, veel meer dan in vergelijkbare kampen zoals Buchenwald en Sachsenhausen. Auschwitz III bij Monowitz, zo'n drie kilometer ten oosten van het oorspronkelijke kamp, was het hoofdwerkkamp. Van daaruit werden de meeste van de 40 subkampen in de mijnen en fabrieken in de omliggende regio aangestuurd. Maar het ergste gedeelte was wel Auschwitz II bij Birkenau, ongeveer een kilometer ten westen van de oorspronkelijke locatie. Dit was het grootste kamp. In de zomer van 1941 werd het een *Vernichtungslager* of vernietigingskamp onder leiding van Rudolf Höss. Hier werd in september 1941 voor het eerst Zyklon-B gas gebruikt. Met zijn crematoria en vier gaskamers werd het een echte dodenfabriek. Het is moeilijk vast te stellen hoeveel joden, zigeuners en mensen van andere nationaliteiten er vermoord zijn in dit kamp dat in 1944 door de Russen werd ingenomen. Men schat hun aantal op zo'n 1 tot 1,3 miljoen.

In Auschwitz, het grootste concentratie- en werkkamp in het nazi-systeem en het ultieme dodenkamp, lieten miljoenen mensen het leven.

Zie ook De Holocaust
Deel 1: Auschwitz: Selectie in het dodenkamp
Zie ook De verschrikkingen van de nazi's
Deel 2: Fabriek van de dood